

ปัตตานีราชา



ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจกภาพยนตร์

กันยายน 2556

ทุนสนับสนุนจาก หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องภาษาไทย : ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาพยนตร์

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ : Pattani rama : Life to remember behind the scene

ผู้วิจัย : ศุภร ชูทรงเดช รอสานี ดาโอะ

แหล่งทุน : หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพวิถีชีวิต ความทรงจำของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเกี่ยวกับการผ่นคลายโดยการชมภาพยนตร์ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ รูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำและความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี เก็บข้อมูลจากเอกสาร ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย การถ่ายภาพนิ่ง และถ่ายวิดีโอ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและยะลา จำนวน 83 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา และตัดต่อเป็นภาพยนตร์มานุษยวิทยาที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้คนในเมืองปัตตานีมีความทรงจำเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นการนันทนาการ ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะสื่อทางสายตาที่สามารถสร้างความประทับใจ โดยมีโรงภาพยนตร์เป็นพื้นที่ในการร่วมรับรู้ความรู้สึก ความทรงจำส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดโดยการบอกเล่าในเรื่องราวและเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์ ได้แก่ ภาพยนตร์อินเดีย ภาพยนตร์มลายู ภาพยนตร์จีน ภาพยนตร์สากล ภาพยนตร์ไทย โดยที่ภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดเป็น ภาพยนตร์อินเดีย มลายู ภาพยนตร์สากล ภาพยนตร์จีนและภาพยนตร์ไทยตามลำดับ ความประทับใจที่มีต่อภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดนั้นเนื่องจากมีเนื้อหาที่น่าสนใจ มีคติสอนใจสำหรับการดำเนินชีวิต และสอดคล้องกับค่านิยม วิถีชีวิต ประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ นอกจากนี้ผู้คนได้มีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี โดยแบ่งเป็นยุคต่าง ๆ คือ ยุคเริ่ม ยุครุ่งเรือง ยุครวยริน และยุคโรยรา ความทรงจำได้สะท้อนเกี่ยวกับอิทธิพลของภาพยนตร์ในอดีตในรูปแบบการแต่งกาย ทรงผมเลียนแบบนักแสดงในภาพยนตร์เรื่องต่าง ๆ

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่เมืองปัตตานี ประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมานั้น ประชากรอาศัยอยู่ไม่หนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เกษตรกรรม รับจ้าง ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น

ทั้งนี้ การนันทนาการของผู้คนในอดีต การชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ถือเป็นทางเลือกหลักของผู้คนในพื้นที่ ต่อมาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น ค่านิยม ความเชื่อ การพัฒนาด้านเทคโนโลยี นโยบายรัฐและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับการปรับตัวที่ไม่ทันยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ ส่งผลให้รูปแบบนันทนาการของผู้คนในพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งโรงภาพยนตร์ได้ปิดกิจการลง นอกจากนี้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ได้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้คนในการใช้โรงภาพยนตร์เป็นพื้นที่นันทนาการ ส่งผลให้การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความเชื่อแตกต่างกันลดน้อยลงไปด้วย

งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการหาแนวทาง รูปแบบทางเลือกการนันทนาการของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ในสภาวะการเกิดความตึงเครียดอันเกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและความต้องการผู้คนในพื้นที่

คำสำคัญในการวิจัย : ภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ นันทนาการ ความทรงจำ การเปลี่ยนแปลง

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย เรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาพยนตร์

(Pattanirama : Life to remember behind the scene) ไม่สามารถที่จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หากมิได้รับการช่วยเหลือจากบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยและเปิดมิติใหม่ในกระบวนการทำงานวิจัยคุณภาพ ร่วมกับงานวิจัยด้านมานุษยวิทยาศึกษา ชาวบ้านทุกท่าน ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและยะลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้ให้การสนับสนุนผู้ร่วมวิจัย เอกสารข้อมูล และภาพที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น เทศบาลเมืองปัตตานี สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ชุมชนต่าง ๆ ที่โครงการวิจัยได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนและเก็บข้อมูล คณะอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านงานวิจัย ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ร่วมให้กำลังใจ ขอขอบคุณนายวิชัย ประยูรคำ ที่ให้ความอนุเคราะห์กล้องวิดีโอสำหรับการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณนายภาสกร อินทุมาร และนางสาววรรณธวัช พูลพาณิชย์ ที่แนะนำเอกสารหนังสือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการดำเนินงานวิจัย ครอบครัวของผู้วิจัยที่เป็นกำลังใจเบื้องหลังการทำงาน และเพื่อนพ้องน้องพี่ ที่ทำหน้าที่สารส่งนำคณะผู้วิจัยลงพื้นที่ต่าง ๆ อย่างลุล่วงปลอดภัย

โครงการนี้มีอาจเกิดขึ้นได้ หากมิได้เกิดความร่วมมือร่วมใจ จนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในการทำงานร่วมกันของคณะนักวิจัยทุกคน ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้ในปัจจุบันคณะผู้วิจัยหวังจะให้เห็นการนำรูปแบบและแนวทางการนันทนาการที่สอดคล้องกับบริบทความต้องการของคนในพื้นที่ เพื่อจะได้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสุข ลดความตึงเครียดแก่ผู้คนสิ่งใดที่เป็นผลจากการวิจัยโครงการนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบให้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจในพื้นที่ชายแดนใต้ต่อไป

กันยายน 2556

คณะนักวิจัย

นายศุภร ชูทรงเดช

นางสาวรอฮานี ดาโอ๊ะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ก

กิตติกรรมประกาศ ข

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพประกอบ

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัตถุประสงค์ของโครงการ

ระเบียบวิธีวิจัย

กระบวนการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

นิยามศัพท์ในการวิจัย

2. เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นันทนาการ

ภาพยนตร์ และ โรงภาพยนตร์

บทบาท หน้าที่ของภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ 16

ภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ในมิติ และช่วงเวลาของการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลง 19

ความหมายของการสื่อสาร สื่อมวลชน 22

บทบาทของสื่อ และการสื่อสาร 25

การเปลี่ยนแปลง 26

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 26

3. วิธีดำเนินการวิจัย 29

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย แหล่งข้อมูล 29

เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย และแหล่งข้อมูล 47

วิธีการศึกษาและการเก็บข้อมูล 49

ทำไมจึงเลือกใช้วิธีการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการมานุษยวิทยา 53

แนวทางต่อไปทางมานุษยวิทยาที่ศึกษาคืออะไร สำคัญมากน้อยเพียงใด 55

การทำงานมานุษยวิทยาที่ศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ 56

การมองบริบททางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม....ในมุมมองของคนนอก 59

CINEMA ENLIGHTENS



ปัญญา อนุปาทาโท จลจิตการ

กรอบแนวคิด และคำถามในการวิจัย	61
แบบสอบถามสำหรับใช้สัมภาษณ์	62
แบบสอบถามสำหรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มย่อย	64
4. บริบทชุมชน	65
ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดปัตตานี	65
ชุมชนที่ได้คัดเลือกเพื่อเก็บข้อมูล	73
บริเวณรอบเทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี	73
ชุมชนปากน้ำ (ยูโยด้านภาษี)	75
ชุมชนปากน้ำ (ป้อมติงหะยี่แม หรือป้อมติงวอเก๊ะห์)	77
ชุมชนอาเนาะซุงา	80
ชุมชนคลองช้าง	81
ชุมชนสะบารัง	83
จังหวัดยะลา	84
5. ผลการวิจัย	88
ประวัติของโรงภาพยนตร์ ทั้ง 4 ยุค	89
โรงภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในยุคเริ่มแรกในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานี	92
โรงภาพยนตร์ในยุครุ่งเรือง	93
โรงภาพยนตร์ศรีเมือง	96
โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา	98
โรงภาพยนตร์พาราไดส์	103
ภาพรวมของปฐมบท และจุดสิ้นสุดของโรงภาพยนตร์ในเมือง จังหวัดปัตตานี	104
บริบทของโรงภาพยนตร์ ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีในแต่ละยุค	106
ร้อยเรียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนังและโรงหนัง	106
ปัจจัยหรือสาเหตุในการเลือกประเภทหนัง	109
โรงภาพยนตร์ในเมืองตานี หายไปไหน	110
วิถีชีวิตผู้คนในเมืองตานี	111
บริบทด้านพื้นที่เมืองปัตตานี ชายแดนใต้อดีต-ปัจจุบัน	114
6.สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	117
สรุปผลการศึกษาด้านเอกสาร	117
สรุปผลการศึกษาภาคสนาม	119
สรุป วิเคราะห์ อภิปรายผล	126
ปัญหาและอุปสรรคการในดำเนินงานวิจัย	130
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย	132

บรรณานุกรม	133	
ภาคผนวก	136	
ภาพวาด โพสต์เตอร์ภาพยนตร์อินเดียที่เป็นที่นิยม	137	
ภาพวาด โพสต์เตอร์ภาพยนตร์จีน ฮองกงที่เป็นที่นิยม		138
ภาพวาด โพสต์เตอร์ภาพยนตร์ฝรั่งที่เป็นที่นิยม		139
ภาพวาด โพสต์เตอร์ภาพยนตร์ไทยที่เป็นที่นิยม		140
โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีในอดีต		141



ปัญญา อนุปุปาโท จลจิตการ

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
1	เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม ผู้ที่มีหน้าที่ในธุรกิจภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์	31
2	คนดู ผู้คนที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจต่างๆ ต่อโรงหนัง	32
3	คนฉายหนัง หรือคนที่เกี่ยวข้องในห้องฉาย	35
4	วัยรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผจญภัยในยุคปัจจุบัน	36
5	คนเดินตัว	37
6	คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง	38
7	สายหนัง	38
8	คนขายตัว	39
9	คนพากย์หนัง	39
10	คนเขียนโปรแกรมหน้าโรงหนัง	39
11	คนขายของๆ	40
12	คนขับรถโฆษณาหนัง	42
13	เพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆโรงหนัง	43
14	คนอื่นๆที่มีส่วนได้ส่วนเสีย	44
15	อื่นๆ	45

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า	
1	การสำรวจพื้นที่โรงภาพยนตร์ในอดีต วิกคิงส์ปัตตานี	5
2	การสำรวจพื้นที่โรงภาพยนตร์ในอดีต ปัตตานีรามมา	50
3	สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้อาศัยใกล้เคียงบริเวณวิกคิงส์ ปัตตานี	51
4	สัมภาษณ์กลุ่มย่อยกลุ่มผู้หญิงชุมชนคลองช้าง	52
5	กระบวนการเก็บข้อมูลด้านมานุษยวิทยาทัศนวิสัยทัศนนาการเยาวชน	53
6	กระบวนการทำงานด้านมานุษยวิทยาทัศนวิสัยในพื้นที่ชายแดนใต้ (1)	57
7	กระบวนการทำงานด้านมานุษยวิทยาทัศนวิสัยในพื้นที่ชายแดนใต้ (2)	57
8	ถนนปริดา ย่านความเจริญบริเวณวิกคิงส์ในอดีต	73
9	วิธีการจับจ่ายใช้สอยในตลาดนัดรูสะมิแล	74
10	บริบทด้านพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ยูโทยานาภาชีในปัจจุบัน	77
11	วิถีชีวิตริมแม่น้ำปัตตานีของเด็ก ๆ ในชุมชนเส้นทางปากน้ำ	79
12	มัสยิดและบ้านเรือนชาวมุสลิมที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปัตตานี	79
13	สะพานเดชาเชื่อมระหว่างแม่น้ำปัตตานีและใจกลางเมืองปัตตานีในอดีต	90
14	ซากแห่งความรู้เรื่องของวิกคิงส์ในอดีต	96
15	วิกศรีเมืองในอดีต ช่วงน้ำท่วมเมืองปัตตานี	98
16	โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามมาในยุคที่รุ่งเรือง	101
17	ซากแห่งความรู้เรื่องของโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามมา	101
18	ปัตตานีรามมาในวันที่ถูกรื้อถอน	102
19	การเซ็นสัญญาระหว่าง คมนั อรรถเดช กับเทศบาลเมืองปัตตานี	102
20	วิกพาราไตส์	104
21	ทางเข้าวิกพาราไตส์	104
22	การแต่งกายและทรงผมเลียนแบบดาราในภาพยนตร์	112

บทที่ 1

บทนำ

โครงการวิจัย เรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาพยนตร์ (Pattanirama : Life to remember behind the scene)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากเรามีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของมนุษย์แล้วจะพบว่า ตั้งแต่ยุคโบราณมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับการนันทนาการหรือการทำกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลาย เพื่อความสนุกสนานมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพ

การนันทนาการ ซึ่งมีความหมายทางวิชาการว่า เป็นกิจกรรมที่กระทำในเวลาว่าง โดยใช้ความสมัครใจเป็นหลัก การนันทนาการมาจากหลักการและปรัชญาที่เชื่อกันว่ามนุษย์เรานั้นจำเป็นต้องได้รับการพักผ่อนหย่อนใจไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีอาชีพเช่นไร จะเป็นผู้ใช้มันสมองประกอบอาชีพ หรือผู้ใช้กำลังกายประกอบสัมมาอาชีพก็ตาม ย่อมต้องการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อสุขภาพและการดำเนินชีวิตที่ยาวนานต่อไป (จรินทร์ ธานีรัตน์ 2528: 9)

เช่นเดียวกันกับรูปแบบ ลักษณะ ของการพักผ่อนหรือนันทนาการซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายออกไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ฐานะอาชีพ และยุคสมัย ผู้คนในแต่ละท้องถิ่นอาจเลือกรูปแบบการนันทนาการที่แตกต่างกันออกไปตามความพึงพอใจของตน เช่น บางคนอาจชอบการผ่อนคลายด้วยการอ่านหนังสือ เล่นกีฬา วาดรูป ฟังเพลง หรือแม้กระทั่ง การชมละคร หรือชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องที่โปรดปรานตามลักษณะความชอบของแต่ละบุคคล

เมื่อกล่าวถึงภาพยนตร์แล้ว ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวถึงโรงหนังหรือโรงภาพยนตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในลักษณะการเป็นสถานที่ในการฉายภาพยนตร์ ที่ผู้คนสามารถชม และเก็บเกี่ยวความสุข ความประทับใจยามที่ต้องการผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้า ดึงเครียดจากภาระงาน หรือแม้กระทั่งเมื่อต้องการทำกิจกรรมร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง หรือผู้ที่มีจิตใจรักในการชมภาพยนตร์เช่นเดียวกัน ด้วยบทบาทของการเป็นสถานที่ในการเชื่อมร้อยผู้คนที่มีความชอบชมภาพยนตร์ และต้องการผ่อนคลายโดยการร่วมสัมผัสความสุข สนุกสนาน หรือแม้กระทั่งความโศกเศร้าจากภาพยนตร์ที่ได้รับชม “โรงหนัง” จึงเปรียบเสมือนสถานที่แห่งความทรงจำ ที่บันทึกความสุข ความประทับใจของผู้คน ให้อยู่ในโลกของความฝันชั่วขณะ เพื่อเติมพลังในการตัดสินใจ และ

ลูกชิ้นสู้อีกครั้งในโลกแห่งความเป็นจริงเมื่อภาพยนตร์นั้นได้จบลง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ควรจะมีการบันทึกเกี่ยวกับเรื่องความทรงจำเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ในโรงหนังต่างๆ เหล่านั้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวกับภาพวิถีชีวิต ความทรงจำ ของผู้คนชาวปัตตานี ซึ่งมีความทรงจำและความประทับใจต่อโรงหนังเช่นไรบ้าง ซึ่งจากการที่ได้พูดคุยสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีในเบื้องต้น พบว่า โรงหนังในพื้นที่ปัตตานีมีอยู่หลายโรง ผู้คนในยุคก่อน (เมื่อประมาณ 30-40 ปีที่แล้ว) ได้เคยใช้เป็นสถานที่ในการผ่อนคลายร่วมกัน วัฒนธรรมบางอย่างจากการชมภาพยนตร์ในโรงหนัง มีอิทธิพลต่อผู้คนโดยเฉพาะวัยรุ่นในยุคนั้นเป็นอย่างมาก เช่น การแต่งกายเลียนแบบนักแสดงในภาพยนตร์ การหาร้องเพลงอินเดียนตามยุคสมัยที่ภาพยนตร์อินเดียเคยโด่งดังในยุคนั้น (อาคเนล ดอรอฮิม ,สัมภาษณ์ : 2555)

นอกจากนี้ โครงการวิจัยเรื่องนี้ได้เลือกยุคทองของโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามารามในการเป็นตัวแทน ของพื้นที่ทางวัฒนธรรม พื้นที่เก็บบันทึกความสุข ตัวแทนความทรงจำอันหลากหลายของผู้คนเกี่ยวกับโรงหนังในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นโรงหนังที่ถือว่าทันสมัยที่สุดในยุคนั้น และเป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้อยากเข้ามาชมและสัมผัสกับความสุขทางสายตาและเสียง ผ่านโลกแห่งมนตราและความฝันในโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาราม

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้รูปแบบวิถีชีวิต ค่านิยม รวมทั้งรูปแบบการนันทนาการเพื่อผ่อนคลายเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับกับโรงหนัง ที่มีการเปลี่ยนแปลง เสื่อมคลายความนิยมไปตามกาลเวลา ปัจจุบันจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่ไม่มีโรงหนัง แต่เรื่องเล่า มิครหรือที่ภาพความทรงจำ ความประทับใจในวันเก่า ๆ เกี่ยวกับโรงหนังควรได้รับการบันทึกและส่งต่อเพื่อคงอยู่กับผู้คนในพื้นที่แห่งนี้

โครงการวิจัยเรื่องนี้ มีความประสงค์ที่จะนำเสนอเรื่องเล่า ภาพความทรงจำ รอยยิ้ม ความประทับใจในอดีต ที่ผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีต่อโรงหนังปัตตานีรามาราม ผ่านรูปแบบการทำวิจัยโดยใช้ภาพยนตร์ด้านมานุษยวิทยาในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้คนในพื้นที่ได้ร่วมย้อนรอยความสุข ความทรงจำ ความประทับใจต่อโรงหนังดังกล่าว โดยวิธีการบอกเล่า การนำเสนอ อธิบาย ด้วยภาพถ่าย เอกสาร หรือสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะที่โรงหนังเป็นทั้งสื่อและพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการสร้างมิตรภาพ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และความเชื่อ

อีกประการหนึ่ง โครงการวิจัยมีความประสงค์ที่จะนำเสนอมุมมอง ความคิดของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับการให้คำนิยามเกี่ยวกับการผ่อนคลาย การนันทนาการ เพื่อร่วมแสวงหาแบบทางเลือกในการผ่อนคลายหรือนันทนาการของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีในยุคปัจจุบัน ซึ่งอยู่

ในสภาวะการณ์ความตึงเครียด อันเกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยใช้วิธีการพูดคุย สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ การประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้คนที่หลากหลายเพศ วัย และ อาชีพ ในการหาพื้นที่ และรูปแบบการนันทนาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้คน และบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อว่า อาจเป็นอีก คำตอบหนึ่ง อันเป็นกุญแจไขไปสู่การสร้างความสุข และสันติภาพให้แก่ผู้คนในจังหวัดชายแดนใต้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อนำเสนอภาพวิถีชีวิต ความทรงจำโดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ เกี่ยวกับการผ่อนคลาย โดยการชมภาพยนตร์ ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผ่านการนำเสนอในรูปแบบงานเอกสารผสม สานกับการนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์ทางมานุษยวิทยาทัศน์
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการคือโรง ภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี
3. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านการรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำ และ ความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องนี้ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เอกสาร (Document research) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ทัวไป และวารสาร ป้ายโปสเตอร์ และสื่อต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัย การเก็บ รวบรวมข้อมูล สถานที่ค้นคว้าคือ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และแหล่งอื่นๆ หรือจากฐานข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต และซอฟต์แวร์ เก็บ ข้อมูลโดยการบันทึกเรื่องราวจากคำบอกเล่า ความทรงจำของผู้คนในพื้นที่เกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ใน เมืองปัตตานี โดยใช้วิธีการเก็บบันทึกเสียง ถ่ายภาพยนตร์ ถ่ายภาพนิ่ง รวมทั้งศึกษาจากเอกสาร ป้าย โปสเตอร์และสื่อต่าง ๆ ที่สามารถหาได้

2. การสำรวจ (Exploration) และการสังเกตการณ์ (observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
ทั้งก่อน ระหว่างและหลังการดำเนินโครงการวิจัย โดยการลงพื้นที่ภาคสนาม คือจังหวัดปัตตานีหรือ
จังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้ ในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายย้ายถิ่นฐาน
3. การสัมภาษณ์ บันทึกเสียง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในโครงการ เช่น เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม คน
ดูหนัง ผู้คนที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจต่าง ๆ ต่อโรงหนัง ต่อภาพยนตร์ คนฉายหนัง คนที่
เกี่ยวข้องในท้องฉาย ผู้ช่วย วิทยุรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุคปัจจุบัน
 ฯลฯ
4. เก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่โดยการบันทึกข้อมูล การถ่ายภาพนิ่ง และถ่ายวิดีโอ
5. สัมภาษณ์กลุ่มย่อย โดยการสัมภาษณ์ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินโครงการวิจัยจนจบ
โครงการ โดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ในการถ่ายทอด
เรื่องราวโดยมีวิธีการดังนี้

กระบวนการวิจัย

- 5.1 การประชุมกลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมถ่ายทอดเรื่องราว และแนวคิดในการ
วางโครงเรื่องของหนังในภาพรวม
- 5.2 ร่วมชมภาพยนตร์และเสนอความคิดเห็นต่อภาพยนตร์ที่ได้นำเสนอเรื่องราวของตนเองและพื้นที่
6. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (การ
พรรณนา) และการถ่ายทำเป็นภาพยนตร์มานุษยวิทยาทัศนาศิลปะในแบบที่ใช้ภาพเล่าเรื่อง เป็นบทนำ
แบบ Visual Art และบทสัมภาษณ์ ในรูปแบบสารคดีที่ทดลองเล่า แบบศิลปะและการทดลอง
7. สรุปผลการศึกษา และนำเสนอเนื้อหาการวิจัยเป็นรายงานการวิจัยฉบับเอกสาร (รูปเล่ม) และ
นำเสนอเป็นภาพยนตร์ด้านมานุษยวิทยาทัศนาศิลปะ

ขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการนำเสนอเรื่องราวของผู้คนเกี่ยวกับวิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรม การก่นท่นทาการผ่านโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ผ่านเรื่องเล่า ความทรงจำ ความรู้สึก

โดยใช้วิธีการการถ่ายทำเป็นภาพยนตร์มานุษยวิทยาทัศน์ในการใช้ภาพเล่าเรื่อง ในรูปแบบ Visual Art และบทสัมภาษณ์ของความสุข และรอยยิ้มจะเป็นส่วนของความรู้สึก ความทรงจำ การบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับโรงหนังปัตตานีรามา ค่านิยม การใช้โรงหนังเป็นพื้นที่แห่งการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ความเชื่อในพื้นที่ในอดีต พื้นที่และรูปแบบการผ่อนคลายของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีทั้งในอดีตและปัจจุบัน อันเป็นการสะท้อนมิติด้านความคิด ความรู้สึก วิถีชีวิต วัฒนธรรม ของผู้คนในพื้นที่ าล ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และทางเลือกในการผ่อนคลายของผู้ในพื้นที่ชายแดนใต้ ในการดำเนินชีวิตอยู่ในความตึงเครียดภายใต้ความขัดแย้ง และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยใช้ยุคสมัยของโรงภาพยนตร์เป็นขอบเขตของช่วงเวลา ดังนี้

ยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี แบ่งเป็นภาพกว้าง ๆ ดังนี้

1. ริเริ่ม ยุคเริ่มต้นของการเข้ามาของโรงภาพยนตร์ในพื้นที่เมืองปัตตานี
2. รุ่งเรือง ยุคแห่งความรุ่งเรือง และความนิยมในการใช้โรงภาพยนตร์เป็นพื้นที่เพื่อการผ่อนคลายและความบันเทิง
3. รวยริน ยุคการเข้ามาของสื่อความบันเทิงประเภทอื่น ๆ การเปลี่ยนค่านิยม วัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี การพยายามปรับตัวเพื่อความคงอยู่ของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี
4. รอยร่า ยุคแห่งการคลายความนิยมในการชมภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี และการปิดตัวของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

ทั้งนี้ โครงการวิจัยเรื่องนี้ จะขอเน้นโดยการเลือกโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา เป็นโรงหลักในการนำเสนอ เมื่อผ่านยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ ผู้คนในพื้นที่ มีการปรับตัวเพื่อการผ่อนคลายใน

รูปแบบใดบ้าง แหล่งหรือสถานที่ผ่อนคลาย และทำกิจกรรมนันทนาการของผู้คนในพื้นที่ปัตตานี ในยุคปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการปรับตัวเช่นใดบ้าง อันเป็นที่มาของคำถามวิจัย คือ

CINEMA ENLIGHTENS

คำถามในการวิจัย

1. งานวิจัยและภาพยนตร์เรื่องนี้จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความทรงจำเกี่ยวกับการผ่อนคลายและความบันเทิงของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ในพื้นที่เมืองปัตตานีในอดีต ได้โดยการนำเสนอในรูปแบบ และเทคนิควิธีการใดบ้าง
2. ทางเลือกเพื่อการผ่อนคลายความเครียดของผู้คนในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เหมาะสมควรเป็นรูปแบบใด และพื้นที่ในการนำเสนอควรเป็นอย่างไร
3. คนยุคปัจจุบัน และคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมในการผ่อนคลายท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้ง

ในพื้นที่อย่างไรบ้าง

ขอบเขตด้านประชากร /กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้คือ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มเป้าหมายหลัก

อย่างน้อย จำนวน 12 คน ได้แก่

1. เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม จำนวน 2 คน
2. คนดู ผู้คนที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจต่างๆ ต่อโรงหนัง ต่อภาพยนตร์ จำนวน 5 คน
3. คนฉายหนัง หรือคนที่เกี่ยวข้องในห้องฉาย ผู้ช่วย จำนวน 2คน

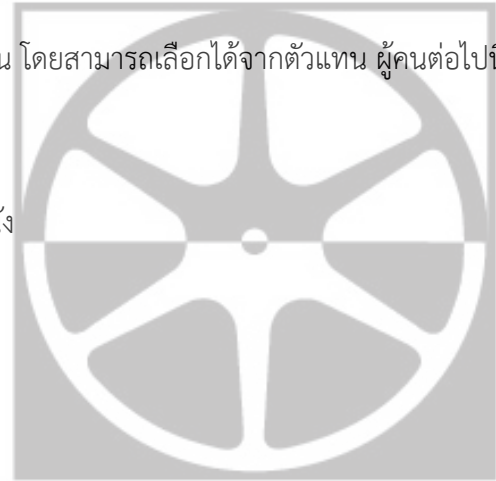
4. วัยรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุคปัจจุบัน จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมายรอง

CINEMA ENLIGHTENS

อย่างน้อย จำนวน 5 คน โดยสามารถเลือกได้จากตัวแทน ผู้คนต่อไปนี้ เช่น

1. คนเดินตัว
2. คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง
3. สายหนัง
4. คนขายตัว
5. คนพากย์หนัง
6. คนเขียนโปสเตอร์หน้าโรงหนัง
7. คนขายของ/ คนเชียร์รับจ้าง/ คนขายตัวผีหน้าโรง
8. คนขับรถโฆษณาหนัง
9. เพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆโรงหนัง
10. คนอื่นๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่นอกเหนือจากที่กล่าว เช่น จ๊ิกโก๋ มาเฟีย นายทุน ดาราที่แหวะเวียนผ่านมา หรือ ช่างตัดผม คนตัดเสื้อผ้า ร้านขายรองเท้า เป็นต้น



ปลูกอา อนุปปาโท จลจิตการ

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และกรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย

จำนวน 6 เดือน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับข้อมูล ความรู้ ข้อเท็จจริง และภาพยนตร์ด้านมานุษยวิทยาที่นำเสนอภาพวิถีชีวิต ความทรงจำโดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ เกี่ยวกับการผ่อนคลาย โดยเฉพาะการชมภาพยนตร์ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผ่านการนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์ทางมานุษยวิทยาที่ศนา
2. ทราบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการคือโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีเป็นหลัก
3. ทราบข้อมูลด้านการรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำและความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

นิยามศัพท์ในการวิจัย

โรงภาพยนตร์ หมายถึง โรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา

นันทนาการ หมายถึง การพักผ่อน การผ่อนคลายจากงานประจำของผู้คนในเมืองปัตตานี

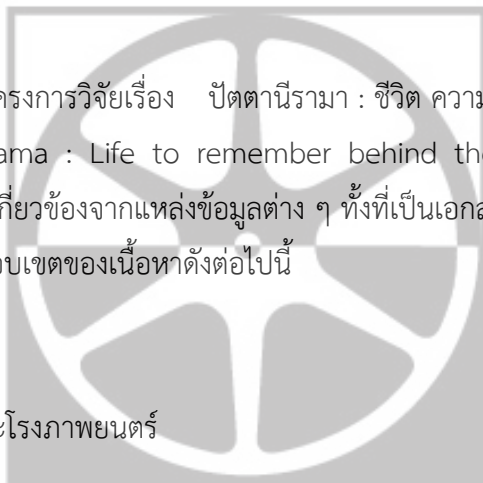
ความทรงจำ หมายถึง สิ่งประทับใจ และสามารถระลึก นึกถึงเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต โดยเฉพาะเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ ภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี รูปแบบการนันทนาการต่าง ๆ รวมทั้งสภาพทางสังคมของผู้คนในพื้นที่เมืองปัตตานี

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี รสนิยม และการปรับเปลี่ยนปฏิบัติตามความเชื่อของผู้คนในพื้นที่เมืองปัตตานี รวมทั้งสภาพทางกายภาพของเมืองปัตตานี

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

CINEMA ENLIGHTENS



ในการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจอภาพยนตร์ (Pattani rama : Life to remember behind the scene) ได้มีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเอกสาร และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต) ภายใต้ขอบเขตของเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. นันทนาการ
2. ภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์
3. การสื่อสาร
4. การเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ปัญญา อนุปปาโท จลจิตการ

นันทนาการ

จรินทร์ ธาณิรัตน์ (2528.:21-24) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องนันทนาการชุมชนไว่ว่านันทนาการในความหมายทางวิชาการ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำในเวลาว่าง โดยใช้ความสนใจเป็นหลัก โดยที่อธิบายลักษณะสำคัญของนันทนาการไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมนันทนาการนั้นต้องเป็นกิจกรรม กล่าวคือ ต้องมีการกระทำ ร่างกาย กล้ามเนื้อ หรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งได้มีการกระทำ
2. การเข้าร่วมกิจกรรมนั้นต้องเป็นการกระทำด้วยความสนใจ
3. กิจกรรมที่ทำนั้นต้องเป็นในเวลาว่าง
4. เป็นกิจกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ไม่เป็นไปในทางอบายมุข แต่เป็นกิจกรรมที่ก่อประโยชน์ทางการศึกษา
5. กิจกรรมที่เลือกกระทำนั้นต้องนำมาให้เกิดความพึงพอใจในทันทีทันใด และโดยตรงต่อผู้เข้าร่วมนั้น

6. กิจกรรมที่เลือกกระทำนั้นหากเป็นอาชีพ ไม่ถือว่าเป็นนันทนาการ

นอกจากนี้ได้นำนักวิชาการท่านอื่นได้ให้ความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับนันทนาการ ดังเนื้อหาต่อไปนี้

สมบัติ กาญจนกิจ (สมบัติ กาญจนกิจ และดำรง ตาราศักดิ์ 2520:1-3) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *สันทนาการขั้นนำ* เกี่ยวกับความหมายของสันทนาการ ที่นักวิชาการหลายท่านได้สรุปไว้ว่า คำว่า สันทนาการตามคำศัพท์ หมายถึง การสร้างชิ้นใหม่ (Recreation) ความหมายทางวิชาการ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์กับสภาวะหรือสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสนใจ และประสบการณ์ของแต่ละคน

ทั้งนี้ หากพิจารณารูปแบบตามความหมายของนันทนาการซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย แล้ว การชมภาพยนตร์ถือได้ว่าเป็นการนันทนาการประเภทหนึ่ง ซึ่งพื้นที่ในการชมภาพยนตร์นั้น คือ โรงภาพยนตร์หรือโรงหนัง ซึ่งมีประวัติ ความเป็นมา และวิวัฒนาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่น่าสนใจ ในฐานะที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่เพื่อการผ่อนคลายหรือนันทนาการสำหรับผู้คน ดังเช่นเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์

สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูล ด้านเอกสาร ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถประมวลข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้ดังต่อไปนี้

กำจร หลุยยะพงศ์ และสมสุข หินวิมาน (2552: 30-42) ได้ทำการศึกษาวิจัยและนำเสนอไว้ในหนังสือ *หลอน รัก ลับสน ในหนังไทย ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ.2520-2547) กรณีศึกษาตระกูลหนังผี หนังรักและหนังยุคหลังสมัยใหม่* เกี่ยวกับพัฒนาการของภาพยนตร์ไทยไว้ว่า การถือกำเนิดของภาพยนตร์ไทยไม่แตกต่างจากสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ คือ ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ แต่มีการพัฒนาจนมีกลิ่นอายของความเป็นไทยให้เข้ากับบริบทของสังคม และได้แบ่งยุคสมัยของภาพยนตร์ไทยเป็น 6 ยุค ตามเกณฑ์การอธิบายเป็นยุคสมัยโดยนักวิชาการด้านภาพยนตร์ เช่น โดม สุขวงศ์ (2533) ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2543) และ Anchalee Chaiworaporn (2001-2002) และปรับเข้ากับบริบทของสังคมไทย เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เทคโนโลยี ที่มีผลต่อภาพยนตร์ไทย รวมถึงการวิเคราะห์ในด้านองค์ประกอบของสื่อควบคู่กัน การแบ่งยุคจำแนกได้ดังนี้

1. ยุคเริ่มต้น
2. ยุคบุกเบิก
3. ยุคดารายอดนิยม
4. ยุคภาพยนตร์สะท้อนสังคม
5. ยุคภาพยนตร์วัยรุ่นและแนวตลาด
6. ยุคคลื่นลูกใหม่

1. ยุคเริ่มต้นของภาพยนตร์ไทย (2440-2459)

โตม สุวงศ์ (2533) ได้เล่าถึงแรกเริ่มของภาพยนตร์ในประเทศไทยว่า บุคคลแรกที่ได้เห็นภาพยนตร์ก็คือ พุทธเจ้าหลวงเมื่อครั้งเสด็จประพาส ณ สิงคโปร์และชาวในปี 2439 ด้วยกล้องคิเนโตสโคปของเอ็ดสัน ซึ่งมีผู้นำมาถวาย ณ ตำหนักที่ประทับในสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม ต่อมาในปี 2440 ภาพยนตร์ก็เข้ามาในประเทศไทยโดยการนำของนายเอส.จี.มาร์คอฟสกี (S.G. Marchovsky) กับคณะ ร โรงภาพยนตร์ของหม่อมเจ้าอลังการ ต่อมาก็แพร่หลายทั่วไทย

ยุคนี้มีการถ่ายภาพยนตร์เกิดขึ้นแล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าทองแตงมวณังศรีกรมหลวงสรรพาสัตตฤทธิจักรพราหมณ์ทรงเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 5 ได้ทรงซื้อกล้องเมื่อตามเสด็จพระพุทเจ้าหลวงในปี 2440 และเริ่มถ่ายทำเมื่อปี 2443 จนสิ้นรัชกาล ภาพส่วนใหญ่ก็คือ พระราชกรณียกิจของพระพุทเจ้าหลวง

2. ยุคบุกเบิกของภาพยนตร์ไทย (2460-2499)

ยุคบุกเบิกของภาพยนตร์ไทยเป็นยุคเริ่มผลิตภาพยนตร์ไทย และเริ่มได้รับความนิยมจากประชาชน และอาจแบ่งกลุ่มภาพยนตร์ออกเป็นสามกลุ่มย่อย คือ 1. ภาพยนตร์ของชนชั้นนำในสังคมไทย 2. ภาพยนตร์ในฐานะเครื่องมือทางการเมือง 3. ภาพยนตร์ในยุคสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

3. ยุคดารายอดนิยม (2500-2512)

เมื่อโครงการจัดตั้งองค์การภาพยนตร์แห่งชาติต้องระงับไป และเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจไทยในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี เศรษฐกิจไทยเติบโต ประชากรเพิ่มปริมาณ การแข่งขันเริ่มสูงขึ้น โดม สุวงศ์ (2533) วิเคราะห์ว่า ส่งผลให้เกิดการผลิตภาพยนตร์ต้องหันมาเน้นระบบธุรกิจพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีการผลิตภาพยนตร์เชิงพาณิชย์สูงขึ้น โดยเน้นต้นทุนต่ำ ด้วยการผลิตภาพยนตร์พากย์แบบ 16 มม. มีเนื้อหาและวิธีการถ่ายทำเป็นสูตรสำเร็จ

นอกจากนั้น หากภาพยนตร์มีเทคนิคและเนื้อหาที่ไม่ได้มาตรฐาน วิธีการที่จะดึงดูดผู้ชมจึงเริ่มพัฒนาการใช้ระบบดารา ตามแบบฮอลลีวูด จนในที่สุดก็ได้ดาราคู่ขวัญที่มีชื่อเสียง คือ มิตร ชัยบัญชา และเพชรา เขวราชกูร (2504-2513) และยังได้มีการพัฒนาระบบจัดจำหน่ายภาพยนตร์โดยแบ่งเป็นสายตามภูมิภาค เช่น เหนือ อีสาน ใต้ และแปดจังหวัดรอบพระนคร ส่งผลให้สายหนังกลายเป็นตัวกำหนดเนื้อหาและดาราผู้เล่นในภาพยนตร์ไทย ในช่วงนี้ผู้สร้างภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นผู้หวังผลกำไรทางธุรกิจ จึงนิยมกู้เงินจากแหล่งทุนต่าง ๆ เช่น สายหนัง เจ้าของโรงหนัง ทำให้ภาพยนตร์ที่ผลิตขาดความพิถีพิถัน อีกทั้งต้องพึ่งเสียงสายหนัง ซึ่งเน้นการมองกลุ่มผู้ชมในต่างจังหวัด ส่งผลทางอ้อมให้ภาพยนตร์ไทยไม่พัฒนา ภาพยนตร์ยุคนี้ยุติลงด้วยการเสียชีวิตของ มิตร ชัยบัญชา ในปี 2513 พร้อมกับภาพยนตร์ที่ผลิตด้วยระบบ 16 มม. ได้สิ้นสุดลงเพราะขาดดาราระดับแม่เหล็กดึงดูดคนดูอีกต่อไป

4. ยุคภาพยนตร์สะท้อนสังคม (2513-2525)

ภาพยนตร์ในยุคนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคนิค เริ่มมีการถ่ายทำด้วยระบบ 35 มม. นักวิชาการภาพยนตร์ไทยวิเคราะห์ว่า ภาพยนตร์ในยุค 2513-2525 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เริ่มมีการนำเสนอประเด็นสะท้อนสังคม ดังที่ อัญชลี ชัยพร (2540) ได้ชี้ให้เห็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง อันมีผลต่อภาพยนตร์สามประการ คือ

1. สภาพสังคมในยุคสงครามเวียดนามที่เน้นแนวคิดเรื่องเสรีภาพนิยม ส่งผลให้ผู้คนในสหรัฐอเมริกาและทั่วโลกได้รับกระแสการเปลี่ยนแปลงแนวคิดสมัยใหม่
2. แนวทางต่อสู้และต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารของนักศึกษาในยุค 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 กระตุ้นให้ภาพยนตร์ไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปในการพัฒนาหนังในตระกูล สะท้อนสังคม
3. การกำเนิดของนักสร้างหนังรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาด้านภาพยนตร์จากไทยและต่างประเทศ และมาจากวงการสื่ออื่น ๆ ทำให้แนวทางของภาพยนตร์เริ่มคำนึงถึงแง่มุมศิลปะ เช่น หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล เปียกโปสเตอร์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ในช่วงห้าปีหลังของยุคนี้ โคม สุวงศ์ (2533 :53-55) ชี้ให้เห็นบันทึกของหน้าประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงของภาพยนตร์ไทยว่า ปี 2520 รัฐบาลได้ดำเนินการตั้งกำแพงภาษี ภาพยนตร์ต่างชาติ ส่งผลให้ภาพยนตร์ไทยมีการผลิตเป็นทวีคูณ แต่ในปี 2524 ภาพยนตร์ต่างชาติ โดยเฉพาะฮอลลีวูดก็กลับเข้ามาใหม่ ประกอบกับกระแสการเติบโตของโทรทัศน์ในสังคมไทย ภาพยนตร์ไทยจึงต้องประสบกับชะตากรรมอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการเลือนหายของภาพยนตร์ สะท้อนสังคม และความพยายามอยู่รอดของภาพยนตร์วัยรุ่นและแนวตลาด

5. ยุคภาพยนตร์วัยรุ่นและแนวตลาด (2520-2539)

ขณะที่สภาพสังคม และการเมืองในช่วงเหตุการณ์ตุลาคม 2516 และ 2519 ส่งผลให้ประชาชนสนใจภาพยนตร์สะท้อนสังคม แต่เมื่อบ้านเมืองสงบลง กระแสสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับการกำเนิดค่านิยมเศรษฐกิจทุนนิยม ประกอบกับพัฒนาการของโทรทัศน์ ภาพยนตร์ไทยก็เริ่มเปลี่ยนแปลงให้อยู่รอดด้วยการเน้นเนื้อหาวัยรุ่นและแนวตลาด

นอกเหนือจากหนังแนววัยรุ่นแล้ว หนังไทยยุคนี้ยังคงหนีไม่พ้นภาพยนตร์แนวจารีตหรือหนังแนวตลาด ที่ผลิตออกมาอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน เช่นภาพยนตร์ที่ได้ความนิยมอย่างสูงเรื่องบ้านผีปอบ สำหรับภาพยนตร์แนวสะท้อนสังคมหรือแนวสร้างสรรค์ก็ยังคงผลิตอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีปริมาณค่อนข้างน้อย เช่น ด้วยเกล้า (บัณฑิต ฤทธิ์ถกล) เป็นต้น

แม้ในช่วงต้น ๆ ของทศวรรษที่ 2530 ภาพยนตร์ไทยจะเริ่มตื่นต่อการรุกรานของภาพยนตร์ฮอลลีวูด และการเติบโตของโทรทัศน์อย่างหนัก ด้วยการผลิตภาพยนตร์วัยรุ่นและแนวตลาด ทว่าในช่วงท้าย ๆ ของทศวรรษที่ 2530 ภาพยนตร์ไทยเริ่มหมดแรง อันเป็นผลมาจากการรุกรานอย่างหนักของภาพยนตร์ฮอลลีวูด การลดภาษีหนัง ในปี 2536 จากเมตรละ 30 บาท สู่เมตรละ 10 บาท และการประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจของไทยในปี 2540

6. ยุคภาพยนตร์คลื่นลูกใหม่ (2540-ปัจจุบัน)

ในช่วงปี 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ส่งผลให้การผลิตภาพยนตร์ตกต่ำลงเป็นประวัติการณ์เหลือเพียงปีละ 10 เรื่อง อย่างไรก็ตาม สภาพวิกฤตดังกล่าวกลับทำให้ภาพยนตร์ไทยที่ผลิตในยุคนี้มีความแตกต่างและแปลกใหม่ รวมถึงมีความพิถีพิถันมากขึ้น ด้วยการพัฒนาเทคนิคเนื้อหา และบุคลากรที่เข้ามาผลิตภาพยนตร์ ซึ่งเริ่มเป็นคนชั้นกลาง และอยู่ในวงการโฆษณาที่มีใจรัก

ภาพยนตร์ อันได้รับการขนานนามว่า “ คลื่นลูกใหม่ ” แห่งวงการภาพยนตร์ เช่น ตัวอย่างภาพยนตร์ เรื่อง 2499 อันธพาลครองเมือง ของนนทรี นิมิบุตร และได้เริ่มมีการส่งภาพยนตร์เข้าประกวดในต่างประเทศ และส่งออกต่างประเทศ จนได้รับความนิยม และการวิจารณ์ในระดับดี เช่น ฟ้าทะลาย โจร นางนก สตรีเหล็ก เป็นต้น

ในด้านผู้กำกับเก่า ๆ ก็ยังคงมีการผลิตงานอย่างต่อเนื่อง โดยอาจแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นผู้กำกับคุณภาพ และกลุ่มที่สองเป็นผู้กำกับที่เน้นภาพยนตร์ในกลุ่มตลาด ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของภาพยนตร์ไทยในแต่ละยุคยังคงขึ้นอยู่กับกระแสของบริบทสังคมเป็นตัวกำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

ธนาทิพย์ ฉัตรภูติ (2547:11) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ *ตำนานโรงหนัง* ได้เล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของโรงหนังในประเทศไทยไว้ว่า 10 มิถุนายน 2440 เอส จี มาคอฟสกี ได้นำซีเนมาโตกราฟ เข้ามาสู่สยาม และฉายเก็บค่าดูจากประชาชนเป็นครั้งแรก โดยใช้สถานที่โรงละครของหม่อมเจ้าอลังการ ก็คือ ที่ฉายหนังแห่งแรกของสยามนั่นเอง

ในขณะที่ผู้เขียนได้บอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องของโรงหนังหัวเมืองว่า เมื่อความเจริญในรูปแบบของโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ถนน ไฟฟ้า ประปา และสถานศึกษา หลังไหลไปสู่แทบทุกหัวเมืองที่เคยได้ชื่อว่าเป็นชนบท การเติบโตของโรงหนังก็เกิดขึ้นตามมา ประมาณกันว่าในจังหวัดต่าง ๆ มีโรงหนังรวมแล้วกว่า 700 โรง ทั้งยังมี หนังเร่หรือหนังกลางแจ้งอีกหลายพันจอ ความบันเทิงจากหนังที่ราคาไม่แพงเกินไป จึงเป็นรางวัลชีวิตให้กับคนในหัวเมืองต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (ธนาทิพย์ ฉัตรภูติ 2547: 92)

ซึ่งสอดคล้องกันกับ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย (2544:8) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยไว้โดยเขียนไว้ว่า การฉายภาพยนตร์ครั้งนั้นเป็นการแสดงสิ่งมหัศจรรย์ เรียกว่า ปารีเซียน ซีเนมาโตกราฟ ซึ่งเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้ เปิดการแสดงเพียงสามคืน โดยแสดงที่โรงละครหม่อมอลังการ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้สะท้อน แนวภาพยนตร์ไทย ที่สามารถแบ่งตามลำดับความนิยมได้ดังนี้

1. แนวชีวิต ความรัก
2. แนวรักชาติ การทหาร
3. แนวบู๊ ต่อสู้ โลดโผน
4. แนวนิยาย วรรณกรรม ตำนาน ประวัติศาสตร์

5. แนวตลก

6. แนวผจญภัย ตื่นเต้น หวาดเสียว

7. แนวผู้หญิง

8. แนวผี ลึกลับ น่ากลัว

9. แนวการเมือง

10. แนวรวมหลายรสชาติ

กฤษดา เกิดดี (2541: 166) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ในบทความ เรื่อง ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม โดยสรุปว่าคงต้องยอมรับกันแล้วว่า ภาพยนตร์เกี่ยวข้องกับ สังคม และเป็นภาพสะท้อนของสังคม ปรากฏการณ์หลายอย่างในอุตสาหกรรมการสร้างภาพยนตร์ เป็นตัวบ่งชี้ว่า สังคมในขณะนั้นมีสภาพและทิศทางเป็นเช่นไร

ในขณะที่ เสถียร เชยประทับ (2540) ได้กล่าวไว้ในคำนำ ของหนังสือ เรื่องการสื่อสารกับการ เปลี่ยน-แปลงทางสังคมในประเทศด้อยพัฒนาว่า สื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และสื่อระหว่างบุคคล มีบทบาทแตกต่างกันในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปิยะนันท์ นิภานันท์ (2554: 280-283) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง ความทันสมัยในภาพเรื่อง แสง : ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของโรงภาพยนตร์ในสังคมปัตตานี ในวารสารรู้ไบยาด : วารสารด้าน เอเชียศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 3,สถานะความเป็นสมัยใหม่อันแตกกระจาย : การค้นหาประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมปัตตานี (กรกฎาคม-ธันวาคม 2554) ว่า เนื่องจากจังหวัดปัตตานีมีประชากรที่มีความ หลากหลายในการประกอบอาชีพ เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา ประมง และค้าขาย เป็นต้น ส่งผลให้ ลักษณะวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในสังคมย่อมมีความหลากหลายอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แม้ว่าวิถี ชีวิตของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวทางปฏิบัติในการประกอบอาชีพ แต่สิ่งหนึ่งที่คน ในสังคมย่อมมีความต้องการเหมือนกัน คือ การพักผ่อนหย่อนใจยามว่างภายหลังการประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงสามารถพบเห็นคนปัตตานีพักผ่อนหย่อนใจยามว่างภายหลังจากการประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงสามารถพบเห็นคนปัตตานีพักผ่อนหย่อนใจจากการละเล่นหรือการชมมหรสพได้ทั่วไปในสังคม ปัตตานี อาทิ ลิเกฮูลู รองเง็ง ซิละ มะโย่ง โนรา หนังตะลุง

ต่อมาความสมัยใหม่ และวัฒนธรรมการบริโภคสื่อจากส่วนกลางของรัฐมีการกระจายลงสู่ ท้องถิ่นมากขึ้น คนปัตตานีจึงนิยมชมภาพยนตร์ชายา และล้อมผ้า อันหมายถึง การเดินทางเข้ามาใน

พื้นที่ท้องถิ่นของภาพยนตร์ และเมื่อการชมหรือหาดังกล่าวได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จึงมีนักลงทุนท้องถิ่นเล็งเห็นผลกำไรที่จะได้รับการทำธุรกิจโรงภาพยนตร์ ภายหลังจึงสร้างโรงภาพยนตร์ในตัวจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งในปัตตานี อันสร้างความตื่นตัวให้กับคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีที่มีการเปิดกิจการตั้งแต่ปี 2470-2545 นั้น มีอยู่ทั้งหมด 4 โรง คือ โรงภาพยนตร์คิงส์ ปัตตานี โรงภาพยนตร์ศรีเมือง โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า และโรงสุดท้าย คือ โรงภาพยนตร์พาราไดส์ ปัตตานี

โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ถือกำเนิดขึ้นก่อนที่โรงภาพยนตร์ศรีเมืองจะปิดกิจการ โรงภาพยนตร์แห่งนี้สามารถดึงดูดผู้ชมภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีความทันสมัยกว่าโรงภาพยนตร์อื่น ๆ ในเวลาเดียวกัน ปัตตานีราม่าเป็นโรงภาพยนตร์แรกในปัตตานีที่ติดเครื่องปรับอากาศ หลังการเปิดฉายในรอบปฐมฤกษ์แล้ว โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่าก็ประสบความสำเร็จอย่างสูง จนถือได้ว่าเป็นยุคทองของการชมภาพยนตร์ในปัตตานี

ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

บทบาท หน้าที่ของภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

กัจจกร หลุยยะพงศ์ (2547: 5) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *หนังสืออาณานิคม : การศึกษาภาพยนตร์แนววัฒนธรรมศึกษา* ตามกรอบแนวคิดที่ บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา (2542) เคยเสนอไว้ในหนังสือ “ระหว่างกระจกกับตะเกียง” ในฐานะบันทึกหน้าสำคัญของสังคม และวัฒนธรรม (ซึ่งแย้งกับความเชื่อของคนทั่วไปว่า ภาพยนตร์มีหน้าที่เพียงความบันเทิง) ดังนั้นการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านภาพยนตร์อาณานิคม ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ทั้งนี้ หากมองถึงบทบาทของหนังสืออาณานิคม โดยเฉพาะในประเด็นภาพยนตร์จากมุมมองคนนอกนั้น จะพบว่าภาพยนตร์อาณานิคมทำหน้าที่เล่าเรื่องราวของประเทศตนเอง ภาพยนตร์ประเทศอื่นโดยเฉพาะประเทศที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมและประเทศ เช่น ฮอลแลนด์ ฝรั่งเศส ก็นำเสนอภาพยนตร์อาณานิคมผ่านภาพยนตร์เช่นกัน ตัวอย่างภาพที่มักนำเสนอคือ ภาพของสงครามและเพศ อาจกล่าวได้ว่าภาพอาณานิคมในสายตาของต่างชาติมีทั้งบวกและลบระคนกันไป แต่โดยภาพรวมแล้วอาจมองได้ในกรณีของภาพลบมากกว่าภาพบวก อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจภาพของอาณานิคมผ่านสายตาของคนภายนอกจะเปรียบเสมือนกระจกที่ส่องให้เห็นตัวตนของประเทศอาณานิคมอีกแง่มุมหนึ่ง

นอกจากนี้ หากมองด้วยบทบาทและหน้าที่ (Functionalism) ภาพยนตร์ในฐานะมีหน้าที่ที่สำคัญ ตั้งแต่อุตสาหกรรมความบันเทิงเป็นเครื่องมือผลิตซ้ำ (Reproduction) ทั้งอุดมการณ์การเมือง (ผ่านภาพยนตร์ต่อต้านอาณานิคม) ผลิตซ้ำวัฒนธรรม (ผ่านภาพยนตร์ที่นำตำนานมาเล่าใหม่) ตลอดจนตีแผ่สภาพสังคมและปัญหาออกมาให้เห็น

หากเราเชื่อในแนวคิดที่ว่า “ภาพยนตร์ในแต่ละประเทศล้วนแล้วแต่มีหน้าที่นำเสนอตัวตนของประเทศตน” ภาพยนตร์ในฐานะก็ย่อมตีแผ่ตัวตนของประเทศตนด้วยเช่นกัน ในแง่รูปแบบมันมิได้เพียงแค่การนำรูปแบบศิลปะที่มีอยู่ในพื้นที่ประยุกต์ให้เข้ากับภาพยนตร์ เช่น อาจนำหนังตะลุง การเดินรำ หรือดนตรีแบบไทยเข้าไปในภาพยนตร์ ในแง่เนื้อหา ภาพยนตร์ในแต่ละประเทศพยายามนำเสนอภาพปัญหาสังคม ในทัศนะของนักวิชาการด้านภาพยนตร์สังกัดกลุ่มวัฒนธรรมศึกษา ชี้ว่า ภาพสะท้อนดังกล่าว อาจมิใช่ภาพสะท้อนแบบเรียบง่าย แต่อาจเป็นความพยายามของผู้ผลิตที่ต้องการวิพากษ์วิจารณ์สังคม รวมถึงความพยายามกำหนดกรอบความคิดอะไรบางอย่างให้สังคมไปพร้อมกัน (เล่มเดียวกัน 44-46)

ทั้งนี้ จากงานศึกษาวิจัยของ กำจร หลุยยะพงศ์ และสมสุข หินวิมาน (2552:1-7) ในหนังสือ หลอน รัก ลับสน ในหนังไทย ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ.2520-2547) กรณีศึกษาตระกูลหนังผี หนังรักและหนังยุคหลังสมัยใหม่ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับภาพยนตร์ไทยไว้ว่า นับตั้งแต่การถือกำเนิดของภาพยนตร์ในยุคสังคมอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 สื่อภาพยนตร์ถือเป็นสื่อที่กระตุ้นให้เกิด “ วัฒนธรรมการพักผ่อน ” สำหรับครอบครัวและบรรดาคนชนชั้นแรงงาน เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีเรี่ยวแรงในการทำงานต่อไป พร้อม ๆ กับเนื่องมาจากการวิจารณ์ว่าเนื้อหาและรูปแบบของภาพยนตร์มักจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง แต่ผู้ผลิตหนังไทยกลับมองไปในทิศทางตรงกันข้าม เช่น หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล (2540) ท่านได้เคยกล่าวถึงเอกลักษณ์ของภาพยนตร์ไทยในนิตยสารสารคดีว่า

“ เสน่ห์ของมันอยู่ที่เราสามารถสื่อสารกับคนจำนวนมาก ๆ ให้มีความรู้สึกเดียวกัน และเข้าใจในสิ่งที่เราสื่อได้.....”

ความพยายามดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพิจารณาภาพยนตร์ไทยในแง่มุมที่หลากหลายอย่างน้อย 5 มิติ ได้แก่ 1. มิติทางประวัติศาสตร์ 2. มิติเชิงเทคนิคและศิลปะภาพยนตร์ 3. มิติด้านอุตสาหกรรม 4. มิติด้านผู้ชม และ 5. มิติความสัมพันธ์เชิงสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งขอกกล่าวสรุปโดยคร่าว ๆ ดังนี้

1. มิติทางประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์ยังทำหน้าที่นำเสนอประวัติศาสตร์ ดังเช่น การ

นำเสนอประวัติศาสตร์ไทยในภาพยนตร์ เช่นที่เห็นในภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ย้อนยุคหลาย ๆ เรื่อง

2. มิติเชิงเทคนิคและศิลปะภาพยนตร์ ด้วยเหตุที่ภาพยนตร์เปิดหน้าฉากขึ้นมาด้วยเรื่อง

ของการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีด้านภาพและเสียงขึ้นมา ดังนั้น นอกเหนือจากการพิจารณาภาพยนตร์ในมิติทางประวัติศาสตร์แล้ว สื่อชนิดนี้ก็ยังมีความสัมพันธ์กับมิติด้านเทคนิคและศิลปะด้วยเช่นกัน

ในต้นศตวรรษที่ 20 ภาพยนตร์ได้รับการขนานนามจากนักวิชาการภาพยนตร์ Riccioto Canadu (อ้างจากบุญญะรักษ์ บุญญะเขตมาลา 2533) ว่า “ศิลปะแขนงที่ 7” (film as seventh art) เพราะมองว่า ภาพยนตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งไม่แตกต่างจากศิลปะ 6 แขนงที่ผ่านมา คือ การแสดง เต้นรำ สถาปัตยกรรม ภาพเขียน ดนตรี และวรรณกรรม โดยจะนำศิลปะทั้งหกผสมรวมเข้ามาในภาพยนตร์ อีกทั้ง การใช้ศิลปะแห่งภาพและเสียงรังสรรค์โลกจินตนาการเป็นภาพจริงผ่านทางสายตาของผู้ชม ที่สำคัญคือ ศิลปะแห่งภาพยนตร์นั้นเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมได้อย่างสมจริงสมจัง

3. มิติด้านอุตสาหกรรม ภาพยนตร์เป็นสื่อที่เน้นระบบธุรกิจตั้งแต่ยุคแรกนับตั้งแต่การผลิต

ภาพยนตร์ขึ้นมา เมื่อสังคมโลกกำลังก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ภาพยนตร์ได้กลายเป็นเครื่องมือมอบความบันเทิงให้กับคนงาน จนในที่สุดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดก็กำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 และทรงอิทธิพลจวบจนปัจจุบัน

4. มิติด้านผู้ชม ในต้นศตวรรษที่ 20 เมื่อสังคมอุตสาหกรรม บรรดาคนงานทั้งหลายใน

ชนบทต่างอพยพเข้ามาทำงานในเมือง ภาพยนตร์ในยุคนั้นได้กลายเป็นสื่อบันเทิงหลักที่ใช้เพื่อการพักผ่อนยามว่างจากโรงงาน ขณะเดียวกันภาพยนตร์ยังถูกมองว่าเป็นศิลปะของมวลชน (Mass art) ในจุดนี้เองที่นักวิชาการสังกัดมาร์กซิสต์ ดังเช่น บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา (2533) วิเคราะห์ภาพยนตร์ว่า เป็น “ที่นัดพบ” ที่หล่อหลอมอุดมการณ์ให้กับผู้คนทั้งในกลุ่มของคนชั้นสูง คนชั้นกลาง และคนชั้นล่าง

5. มิติความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์เชิงสังคมและวัฒนธรรม แม้ภาพยนตร์จะมีเป้าหมาย

เพื่อความบันเทิง แต่ในทัศนะของนักวิชาการสำนักมาร์กซิสต์ ภาพยนตร์กลับชักชวนโลกทัศน์หรืออุดมการณ์บางอย่าง โดยเฉพาะในปากของรัฐสังคมนิยม ภาพยนตร์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการ

รณรงค์ทางการเมือง เช่น การใช้ภาพยนตร์ของฮิตเลอร์ในการต่อต้านชาวยิว หรือแม้แต่ในปากของ ประเทศเสรีนิยม เช่น สหรัฐอเมริกา ก็มีการใช้ภาพยนตร์ในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง และสงคราม เย็นเพื่อต่อต้านอุดมการณ์แห่งลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา (2552:57-58) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง โรงงานแห่งความฝัน สู่ การวิจารณ์ภาพยนตร์สำนักบริบท ในหัวข้อว่าด้วยเรื่องการวิจารณ์ภาพยนตร์ด้วยลัทธิ เนื้อหา โดยสังเขปว่า จากมุมมองของมาร์กซิสต์โดยทั่วไป ภาพยนตร์ส่วนมากก็คือ ผลิตผลของระบบทุนนิยม ที่บริษัททางธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรเป็นเจ้าของ และต้องพึ่งพาเงินทุนจากธนาคาร ด้วยเหตุนี้ ภาพยนตร์ส่วนมากจึงเป็นพลังทางอุดมการณ์ที่สนับสนุนระบบทุนนิยมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การผลิต ภาพยนตร์ทำลายความคิด และความเชื่อของสังคมทุนนิยมอย่างแท้จริงแทบจะเป็นไปไม่ได้ ทว่าใน บางเงื่อนไข เมื่อภาพยนตร์ในทิศทางนี้เป็นที่ต่อการของตลาด ก็อาจจะมีการผลิตภาพยนตร์อย่างนี้ ออกมาบ้างเหมือนกัน ทว่าก็จะเป็นไปตามตรรกะของการแสวงหาผลกำไร ไม่ใช่ความปรารถนาใน ความเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น หน้าที่ของนักวิจารณ์ภาพยนตร์ตามแนวของลัทธิมาร์กซ์ คือ (1) เปิดโปง “มายาการ” ของทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเรื่องราว หรือการใช้ศิลปะต่าง ๆ ในการสร้างความหมายต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนสังคมทุนนิยม หรือชนชั้นปกครอง (ruling class) (2) แสดงความชื่นชมภาพยนตร์บาง เรื่อง (ถ้ามี) ที่ส่ออาการแสวงหาสังคมที่ดีกว่า ทั้งนี้เพื่อสร้างสรรค์สังคมใหม่ในอุดมคติตามลัทธิมาร์กซ์

ภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ในมิติ และช่วงเวลาของการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลง

เป็นที่ทราบกันดีว่า กว่าจะมาเป็นภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ที่เราได้ชมและสัมผัสกันใน ปัจจุบันนี้ ภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ได้ผ่านมิติ และช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มาอย่าง มากมาย ในส่วนของเนื้อหาความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อมูลโดยสรุปของ งานวิจัย และหนังสือที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ ดังนี้

ภิญญ ไตรสุริยธรรมา (2546:5-7) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง คาถาเสกหมาให้เป็นเทวดา ว่า สมัยเมื่อผมเป็นเด็กหรือสักประมาณ 20-30 ปีก่อน ถือได้ว่าภาพยนตร์ไทยอยู่ในช่วงยุคปลาย ๆ ของ ยุคทองก็ว่าได้ โรงภาพยนตร์เล็ก ๆ แถวบ้านผมที่ต่างจังหวัดสามารถเปลี่ยนโปรแกรมฉายได้ทุกสาม หรือสี่วัน ซึ่งนั่นหมายความว่าแต่ละปีต้องมีภาพยนตร์ไทยออกฉายไม่ต่ำกว่าร้อยเรื่อง ยุคที่ได้รับแรง ส่งจากดารานักแสดงคู่ขวัญ อย่างมิตร ชัย บัญชา-เพชรรา เชาวราชฎ์ การผลิตภาพยนตร์ที่มี หลากหลายแนวและทางเลือกมากขึ้น เช่น ภาพยนตร์สะท้อนอารมณ์หนุ่มสาวยุคสมัย หนังสือแนกชั้น

ภาพยนตร์ตลกสนุกสนานพร้อมกับการตลาดแบบหิวหาที่ภาพยนตร์เดินทางมาพร้อมของเล่น เช่น ทายาทป้องกัน เป็นต้น

นอกจากนวัตกรรมใหม่ ๆ บทดี ๆ และผู้กำกับมากฝีมือจะช่วยส่งเสริมและจรรโลงให้วงการหนังไทยก้าวหน้ามาอย่างต่อเนื่องแล้ว กำแพงภาษีที่รัฐบาลตั้งไว้อาจสูงสำหรับภาพยนตร์ต่างประเทศที่นำเข้ามาฉายในเมืองไทยในอดีตเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยปกป้องหนังไทยจากการรุกรานตลาดของภาพยนตร์จากฮอลลีวูดด้วย

แต่เมื่อเวลาผ่านไป ภาพยนตร์ถูกผลิตมากขึ้น ใช้เวลาสร้างกันรวดเร็ว ไม่มีการพิถีพิถันคุณภาพ การอ่อนล้าลงของผู้กำกับรุ่นก่อนโดยที่ไม่ทันสร้างผู้กำกับรุ่นใหม่ การที่รัฐบาลถูกกดดันจากต่างประเทศจนต้องยกเลิกกำแพงภาษี นอกจากนี้ เครือข่ายของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ แข่งขันกันขยายสัญญาณจนครอบคลุมพื้นที่เกือบทั่วประเทศก็เป็นสาเหตุสำคัญของภาพยนตร์ไทย

ประกอบกับเทคโนโลยีวีดิโอเทปแพร่หลายมากขึ้น พฤติกรรมการออกไปดูหนังของผู้คนก็เริ่มเปลี่ยนไป เพราะโรงหนังส่วนใหญ่ล้วนสร้างมานาน และไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย ห้องน้ำมักไม่ค่อยสะอาด เก้าอี้มีกลิ่นอับ และหลายที่ยังมีปัญหาเรื่องความปลอดภัย ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้คนไทยออกไปดูหนังกันน้อยลงเมื่อประกอบกับปัจจัยภายใน คือ คุณภาพของหนังไทยที่เริ่มย่ำแย่ลงเมื่อเปรียบเทียบกับหนังต่างประเทศและเมื่อเทียบกับหนังไทยยุคก่อนหน้า ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ส่งผลให้ดารารุ่นใหม่ ๆ ของไทยไม่ได้แจ้งเกิดอีกต่อไป โดยที่ละครโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ กลายเป็นเวทีสำคัญที่จะตัดสินว่าใครจะก้าวเดินได้บนเส้นทางแห่งมายานี้ และดารานักใหม่ก็ต้องอาศัยมิวสิกวิดีโอในช่วงที่ยุคค่ายเพลงเฟื่องฟูเป็นที่แจ้งเกิด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องยืนยันถึงอิทธิพลที่ลดลงของภาพยนตร์ในสังคมไทย

บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา (2552 : 73 – 78) ได้กล่าวไว้ในบทความด้วยการปฏิรูปภาพยนตร์สู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 ในหนังสือโรงงานแห่งความฝัน สู่การวิจารณ์ภาพยนตร์สำนักบริบท สรุปโดยคร่าว ๆ ความว่า ในแง่รากเหง้าด้านเทคโนโลยี ภาพยนตร์ คือผลพวงของสังคมอุตสาหกรรมก้าวหน้า นับตั้งแต่กำเนิดในปลายคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้า ภาพยนตร์จึงเป็นปรากฏการณ์ข้ามชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการที่สังคมไทยถูกกลืนเข้าไปเป็นองค์ประกอบของระบบโลก

เช่นเดียวกันกับนโยบายสาธารณะด้านอื่น ๆ นโยบายภาพยนตร์เป็นผลลัพธ์จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมไทยกับระบบโลก โดยที่นโยบายนี้ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสามด้าน ได้แก่ มาตรการทางเศรษฐกิจ (ภาษีอากรที่มีผลกระทบต่อการดำเนินกิจการภาพยนตร์ซึ่งแข่งขันกันอยู่) มาตรการทางการเมือง (ระบบธุรกิจภาพยนตร์อยู่ในมือรัฐ และหรือเอกชน) และมาตรการทาง

วัฒนธรรม (สื่อนัยอยู่ในรหัสของการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์) เป้าหมายหลักประการหนึ่งของนโยบายภาพยนตร์ ก็คือการจัดระเบียบ สัดส่วนอิทธิพลของภาคต่างชาติและภาคท้องถิ่น ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

หากพิจารณากันในเรื่องประวัติศาสตร์ของสังคมไทยในระบบโลกอาจจะแบ่งได้เป็นสามยุคใหญ่ ๆ คือ 1. ยุคอาณานิคมที่ไม่เป็นทางการ ภายใต้อังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้าทะลุสงครามโลกครั้งที่สอง 2. ยุครัฐสมยอม โดยการนำของอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนสิ้นสุดสงครามเวียดนาม 3. ยุคหลังสงครามเวียดนาม (ในทางทฤษฎี) จุดยืนของรัฐไทยต่อนโยบายภาพยนตร์จึงถูกกำหนดด้วยโครงสร้างดังกล่าวนี้ ซึ่งโดยสาระสำคัญแล้ว คือการยอมรับระบบการค้าเสรี และการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

ผลลัพธ์ คือ ธุรกิจภาพยนตร์ไทยถูกครอบงำโดยภาคต่างชาติเสมอมาจนสถาบันดั้งเดิมของไทย เช่น ศิลปะการแสดงต่าง ๆ รวมทั้งภาพยนตร์ไทยเอง ต้องล้มลุกคลุกคลานตั้งแต่ต้นกำเนิดในทศวรรษ 1930 ในระยะเก๋าทศวรรษกว่า ๆ ของประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ส่วนแบ่งตลาดระหว่างภาคต่างชาติ ภาคท้องถิ่น อาจจำแนกเป็นสี่ช่วงคร่าว ๆ นั่นก็คือ (1) ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 :100/0% (2) จากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งถึงจุดสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง :95/5% (3) ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองจรดกลางทศวรรษที่ 1970 และ (4) จากกลางทศวรรษที่ 1970-ปัจจุบัน

ข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า ทำให้สามารถให้ข้อสรุปอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรก ส่วนแบ่งตลาดของภาพยนตร์ท้องถิ่นต่อต่างชาติเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จาก 0%-35% ประการที่สอง ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดเกิดขึ้นในช่วงกลางทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการปรับภาษีขาเข้าให้สูงขึ้นกว่าเดิมเป็นอย่างมากโดยรัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร เมื่อปลาย ค.ศ.1976 ที่นอกจากทำให้ต้นทุนนำเข้าภาพยนตร์ต่างชาติเพิ่มขึ้นสูงมากแล้ว ยังมีผลทำให้สมาชิกสมาคมผู้ส่งออกภาพยนตร์แห่งอเมริการะงับการส่งภาพยนตร์เข้ามาในตลาดไทยเป็นเวลาราว ๆ 5 ปี และยังส่งผลกระทบต่อธุรกิจภาพยนตร์อย่างเป็นลูกโซ่มาจนบัดนี้ นั่นก็คือ ภาคต่างชาติมีอำนาจต่อรองน้อยลง และภาคท้องถิ่นแข็งแกร่งขึ้น เพราะการประสานทุนในส่วนผลิต-ส่วนจำหน่ายปลีกเข้าด้วยกัน ในระดับที่ไม่เคยเป็นมาก่อน จนมีการพูดถึง “ระบบผูกขาด” ในภาคท้องถิ่น ท่ามกลางการล่มสลายของผู้ผลิตภาพยนตร์อิสระรายเล็ก ๆ พุดง่าย ๆ ก็คือ มาตรการทางการคลังของรัฐบาลธานินทร์ ได้ผลักดันให้ภาคท้องถิ่นของธุรกิจภาพยนตร์เข้าสู่ระยะใหม่ของพัฒนาการระบบทุนนิยม นั่นเอง

จากข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ที่ได้นำเสนอโดยคร่าว ๆ ไปแล้วนั้น ได้กล่าวให้เห็นภาพของประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ ตลอดจนพัฒนาการและการปรับตัว

เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและโลก ของภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ รวมถึงระดับโลก ที่ไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุ และปัจจัยของการคงอยู่และการสูญหายไปของชิ้นส่วนประวัติศาสตร์บางส่วนของภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังได้เป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ของภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการด้านวัฒนธรรมการผ่อนคลายของมนุษย์ที่มีการพัฒนา การปรับตัว เพื่อทำหน้าที่ในการนำเสนอในฐานะตัวแทนภาพวิถีชีวิต ความคิดของผู้คนในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก

ความหมายของการสื่อสาร สื่อมวลชน

การสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน Communicare ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Communicate ซึ่งแปลตามตัวอักษรว่า Make Common หมายถึง ทำให้มีสภาพร่วมกัน ซึ่งเป็น

ความหมายที่ตรงกับธรรมชาติของการสื่อสาร คือ การทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ตรงกัน กล่าวคือ มนุษย์มีการสื่อสารซึ่งกันและกันก็เพื่อเข้าใจให้ตรงกันนั่นเอง ดังนั้นการนิยามความหมายคำว่า การสื่อสารจึงเป็นการนิยามที่ตั้งอยู่บนรากฐานของรากศัพท์เดิม คือ ความเข้าใจร่วมกัน (สมควร กวียะ 2535)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2530: 825) ให้ความหมายไว้ว่า การสื่อสาร หมายถึง การนำหนังสือข้อความของฝ่ายหนึ่งส่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้อีกหลายคน ดังนี้ จอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner) กล่าวว่า “การสื่อสาร” คือ การแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ด้วยการใช้สัญลักษณ์และระบบสาร (message system) หรือ เบเรลสันและสไตเนอร์ (Berelson & Steiner) นิยามการสื่อสารว่าเป็น “พฤติกรรม” (act)หรือกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะ ฯลฯ โดยการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำพูด หนังสือ ภาพ ตัวเลข กราฟ ฯลฯ (พัชนี เจริญรยา 2538: 3)

การสื่อสารมวลชน (Mass Communication)

พัชนี เชยจรรยา และคณะ (2534: 48) การสื่อสารมวลชน เป็นสถานการณ์ของการสื่อสารอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการสื่อสารที่มุ่งไปยังผู้รับจำนวนมาก ไม่รู้จักมักคุ้นกัน และมีความแตกต่างกันในหมู่ผู้รับ
2. มีการถ่ายทอดสารอย่างเปิดเผยส่วนใหญ่จะกำหนดเวลาให้ถึงกลุ่มผู้รับพร้อมๆ กัน
3. การสื่อสารมวลชนมักจะเป็นการสื่อสารในองค์การที่ซับซ้อนมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ได้สรุปสถานการณ์ของการสื่อสารมวลชนกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารไว้ว่า ผู้ส่งสารในการสื่อสารมวลชนมักจะเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างองค์การและมีการจัดระบบทำงานที่ชัดเจน ข่าวสารจากสื่อมวลชนที่ปรากฏ ได้แก่ ข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ เป็นผลจากการระดมสมองเพื่อการผลิตจากทีมงานมากกว่า 2 คน ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการการเลือกสรรข่าวสาร การตัดสินใจในเรื่องรูปแบบ และวิธีการในการนำเสนอเป็นลำดับขั้นตอนก่อนที่จะข่าวสารจะถึงมือผู้รับสารและข่าวสารนั้นจะถูกส่งผ่านอย่างเปิดเผยเพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้เกือบจะพร้อมๆ กัน เช่น การกระจายเสียงทางวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ การตีพิมพ์ข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ข่าวสารในการสื่อสารมวลชนมักจะเป็นข่าวสารเพื่อสาธารณชน และมักจะได้รับปฏิกิริยาสะท้อนกลับค่อนข้างช้า นอกจากนี้ยังอาจมีอุปสรรคที่เกิดจากสื่อ อุปสรรคที่เกิดจากการเลือกใช้ภาษาในการสื่อสาร และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อม อันจะทำให้ประสิทธิภาพในการสื่อสารลดลงอีกด้วย (พัชนี เชยจรรยาและคณะ 2555)

ในขณะที่ วิกีพีเดีย (<http://th.wikipedia.org> : 2555) สารานุกรมเสรี ได้ให้ความหมายของคำว่า สื่อมวลชน (mass media) ไว้ว่าเป็นสื่อที่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งหรือจากองค์กรหนึ่งไปยังมวลชนจำนวนมากโดย เฉพาะประชาชนทั้งประเทศ ในเวลาอันรวดเร็วได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฯลฯ การเผยแพร่ในสื่อมวลชนส่วนหนึ่งต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อเวลา ซื้อพื้นที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม องค์กรสามารถใช้สื่อมวลชนแบบให้เปล่าได้ หากองค์กรนั้นมีเรื่องราวที่น่าสนใจแก่การเผยแพร่ หรือบังคับโดยข้อกฎหมาย 2555 ความหมายสื่อมวลชน (ออนไลน์).

วสุ ศักดินันท์ (2551) ได้กล่าวไว้ในสารนิพนธ์เรื่อง ภาพยนตร์สื่อสมัยใหม่ในการเผยแผ่ศาสนา หน้า 2 ซึ่งเป็นการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสื่อภาพยนตร์กับการเผยแผ่ศาสนา ซึ่งถือเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ผู้รับชมได้รับประโยชน์ในการชม หลายด้านและในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ก็หันมาสนใจ ชมภาพยนตร์กันมากขึ้น เนื่องจากมีเนื้อหาสาระและ เรื่องราวแปลกใหม่ ต่างๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต โดยสื่อที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมภาพยนตร์ส่วนใหญ่ เป็นสื่อ วีซีดี ดีวีดี และสื่อจากโรงภาพยนตร์ และจากการที่ภาพยนตร์เป็นสื่อสมัยใหม่ที่มีความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน ดังนั้นเนื้อหาสาระที่สอดแทรกในภาพยนตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอต่อผู้รับชมและการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาเข้าไปในภาพยนตร์ ก็เป็นการสื่อสาร ที่ผู้ชมได้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาจากบทบาทในภาพยนตร์นั้น ซึ่งก็แตกต่างจากการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาด้วยวิธีการสอนโดยตรง ดังนั้นการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาในภาพยนตร์ก็เป็นการเผยแผ่ศาสนา และหลักคำสอนต่างๆ ได้อีกวิธีหนึ่ง

ต่อมาเมื่อสื่อภาพยนตร์เข้ามาก็ได้มีการเผยแพร่ภาพยนตร์เป็นเรื่องราวของบุคคลนั้น ๆ ประกอบกับภาพยนตร์เป็นสื่อที่เข้าถึงบุคคลต่างๆ ได้ง่าย และมีคนจำนวนมากด้วยที่รับชม เนื่อง จากวิถีชีวิตของคนในสังคมส่วนใหญ่มักมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีอยู่แล้ว และนั่นเองทำให้การเผยแพร่ศาสนาทางภาพยนตร์หรือภาพยนตร์ศาสนาจึงเกิดขึ้น และเช่นกัน การนำศาสนามาเผยแพร่ทางภาพยนตร์ก็ทำให้เกิดผลดีและผลเสีย เพราะการสื่ออาจจะคลุมเครือไม่ชัดเจน และประกอบกับในปัจจุบันการวิวัฒนาการของเทคโนโลยีทำให้ความน่าเชื่อถือของศาสนาหมดลงไปบ้าง หรือมีการบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของศาสนาในเนื้อเรื่องของภาพยนตร์เพื่อความสนุกสนาน และเข้าใจ ทั้งนี้ อาจทำให้ผู้ที่เคร่งทางศาสนาอาจเกิดความไม่พอใจ กลับกันอาจทำให้ผู้ที่รับชมด้วยความสนุกอย่างเดียวรู้สึกชอบ แต่ก็ไม่เข้าใจในหลักธรรมสักระไร แต่อย่างไรก็ตามเราก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาทำให้ศาสนาเป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากขึ้นและยังสามารถทำให้คนที่ไม่เคยสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาได้รับรู้และเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องกันของศาสนาที่มีต่อสังคมไม่ว่ายุคใด (วสุ ศักดินันท์ 2551: 4)

นอกจากนี้ วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2533:2) ได้กล่าวเกี่ยวกับ สื่อมวลชนกับสังคมสมัยใหม่ ว่า สื่อมวลชนนั้น เมื่อพิจารณาอย่างใกล้ชิดจากลักษณะของสื่อ คือ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงวัตถุที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายให้กับมวลมนุษยชน สื่อดังกล่าวไม่ได้มีชีวิตจิตใจหรือไม่ได้มีอิทธิพลใด ๆ จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เลย มนุษย์ต่างหากที่เป็นผู้กำหนดการใช้สื่อทั้งด้านที่เป็นคุณประโยชน์และเป็นอันตรายต่อมวลชน

บทบาทของสื่อ และการสื่อสาร

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2555:50-51) ได้กล่าวไว้ในบทความว่าด้วยเรื่อง สื่อเก่า – สื่อใหม่ : สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์ เกี่ยวกับการสื่อสารกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ว่า A.De Fina (2011) สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับอัตลักษณ์ไว้อย่างเรียบง่ายว่า มนุษย์เรานั้นนอกจากจะแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดข่าวสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจกันแล้ว มนุษย์เรายังมีการสื่อสารโดยมี เป้าหมาย ที่จะบอกว่า *เราคือใคร* เราเป็นคนชนชาติอะไร ฯลฯ และในขณะที่เราใช้การสื่อสารเพื่อบอกคนอื่นว่า *เราเป็นใคร* เราก็ยังใช้การสื่อสารเพื่อบอกคนอื่นเพิ่มเติมว่า *แล้วเขาเป็นใคร* และท้ายที่สุดก็สื่อสารเพื่อที่จะบอกว่า *เราเหมือนหรือต่างกับเขาอย่างไร*

จากความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับอัตลักษณ์ที่กล่าวสรุปมาข้างต้นนี้ De Fina จึงสรุปบทบาทของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือประกอบสร้าง (Construct) อารมณ์รักษา (maintain) และต่อรอง(negotiate) อัตลักษณ์อยู่ตลอดเวลา

ขวัญจิต กิจวิสาละ และกาญจนา แก้วเทพ (ปาโท จลธิ 2555:290) ได้กล่าวไว้ในบทความว่าด้วยความหมายของการขัดขึ้นอำนาจของสังคม ผ่านการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยระหว่าง พ .ศ. 2513-2550 ในหนังสือ สื่อเก่า – สื่อใหม่ : สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์ ว่า ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือของอำนาจในการประกอบสร้างเรื่องเล่าที่ทรงพลัง มีลักษณะเฉพาะของสื่อที่ทำให้คนเราเปิดรับอำนาจนั้นด้วยความยินยอมพร้อมใจ (consent) เนื่องจากผู้ชมคิดว่า ตนเป็น *ผู้เลือก* ที่จะดูด้วยตนเองผ่านการซื้อตั๋วเข้าไป

นอกจากนี้ ลักษณะในการชมภาพยนตร์ ก็เป็นการนั่งนิ่ง ๆ อยู่ในห้องมืดเป็นเวลานาน โดยเปิดรับสารอย่างต่อเนื่อง 1-2 ชั่วโมง และยังเป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะในเรื่องของการสร้างความสมจริง ดังที่ บาร์ธส์ (Barthes) เรียกการทำงานของสื่อภาพยนตร์ไว้ว่า เป็นการประกอบสร้างเพื่อให้ดูสมจริง (dramatization) หรือเป็นความไม่จริงที่สมจริง (the real unreality) ภาพยนตร์จึงกลายเป็นสนามประลองของอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำหน้าที่ของมันได้ดีที่สุดเมื่ออยู่ในพื้นที่ที่ถึงลงถึงจริง

ในสื่อภาพยนตร์ อำนาจสำคัญที่สุดก็คือ อำนาจของผู้เล่าเรื่อง (narrator) ในการกำหนดจุดยืน (standpoint) และในการทำงานของภาพยนตร์นั้น เป้าหมายสำคัญของภาพยนตร์อยู่ที่ “ คนดู ” เมื่อคนดูเดินเข้าโรงภาพยนตร์ จึงเสมือนเดินทางเข้าไปสู่กระบวนการในการขัดขึ้น ต่อสู้ ต่ออุดมการณ์หลัก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสื่อสารเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสื่อ บทบาทของสื่อในการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ที่มีหน้าที่ในการนำเสนอภาพต่างผู้คน ความคิดที่มีความหลากหลายตามแต่วัตถุประสงค์ ผู้สร้างภาพยนตร์ อันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของผู้สร้าง และผู้ชมในการที่จะเลือกชม รวมทั้งเป็นเสมือนเครื่องมือในการปลูกฝังแนวคิดอุดมการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้ชม นอกเหนือจากการภาพลักษณ์ทำหน้าที่สร้างความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลง

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2521:1) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงว่า เมื่อพูดถึงการเปลี่ยนแปลงแล้ว การให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทำได้ยาก เว้นไว้แต่เมื่อเรามีเรื่องราวในสมัยหนึ่งมาเปรียบเทียบกับอีกสมัยหนึ่ง จึงจะสามารถชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีเวลา และมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การศึกษาการเปลี่ยนแปลงอาจจำกัดในช่วงเวลา 5 ปี 10 ปี 20 ปี นอกจากนี้แล้วเราต้องกำหนดอย่างแน่นอนลงไปว่า อะไรเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนรูปแบบหรือบทบาท เปลี่ยนหน้าที่หรือจารีต ฯลฯ หน่วยไหนที่เปลี่ยน เป็นการเปลี่ยน บทบาทของบุคคล สถาบัน กระบวนการ ประชาชน สังคม อารยธรรม หรืออะไรที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น เรื่องสำคัญที่ต้องพิจารณาในกระบวนการเปลี่ยนแปลง คือ เวลา เหตุการณ์ และเนื้อที่หรืออาณาเขต

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2521:14) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชาวบ้าน (Folk ways) จารีต (mores) กฎหมาย ศาสนา สิ่งประดิษฐ์ และวัตถุอื่น ๆ ในวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยม การที่วัฒนธรรมเน้นหนักอยู่ที่ความเชื่อ ความรับรู้ ความเข้าใจ ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ และกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมา นั่นจึงอาจกล่าวได้ว่าพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ

ในขณะที่ สนิท สมักรการ (2542:2) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมน่าจะหมายถึงการ

เปลี่ยนในระเบียบแบบแผนธรรมเนียม ประเพณีหรือแนวกำหนดพฤติกรรมมากกว่าอย่างอื่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น น่าจะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมสังคม (Social Behavior) หรือการกระทำทางสังคม (Social action) อันสืบเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน (Social relation) มากกว่าอย่างอื่น

ทั้งนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น มีด้วยกัน 2 ประการ คือ 1. การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ ๆ (new technology) และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณีหรือระบบความเชื่อใหม่ ๆ เมื่อได้มีการยอมรับและนำไปใช้อย่างแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อมถือได้ว่ามีแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น และถ้าแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบใหม่นั้นมีความคงทนมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไป ก็นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นแล้วอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation or Socialization) ได้มีโอกาสดำเนินไปได้

2. วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการขอยืม หรือลอกเลียนแบบกัน (Cultural borrowing) การหยิบยืมทางวัฒนธรรม หรือการลอกเลียนแบบแผนวิธีการดำเนินชีวิตมาจากวัฒนธรรมอื่นนั้น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอมาในสังคมมนุษย์ต่าง ๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น การติดต่อทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การติดต่อโดยตรงก็คือ การที่คนต่างวัฒนธรรมกันได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ค่านิยมและพฤติกรรมต่อกันซึ่งอาจจะเป็นไปได้ในหลายรูปแบบ อาทิ การติดต่อทางเมือง การค้า การศึกษาในต่างประเทศ รวมถึงการเผยแพร่ศาสนาของคณะธรรมทูตต่าง ๆ และการอพยพเข้าทำมาหากินของคนต่างสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น การที่คนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสได้เห็นแบบอย่างของวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนอยู่ในเวลานานพอสมควร อาจเป็นสาเหตุให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือในบางส่วนของวัฒนธรรมทั้งสองก็ได้

นอกจากการติดต่อกันโดยตรงแล้ว วัฒนธรรมยังอาจติดต่อกันได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีใช้ตัวบุคคลได้อีก สื่อสำคัญในปัจจุบันที่เป็นตัวการให้วัฒนธรรมติดต่อกันได้ก็คือสื่อสารมวลชน (Mass media) ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น

แบบแผนการดำเนินชีวิตของคนต่างวัฒนธรรมได้ถูกถ่ายทอดไปยังคนซึ่งอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่งอยู่เป็นประจำ ในปัจจุบันนี้ย่อมเป็นการกระตุ้นให้มีการเอาอย่างหรือการเลียนแบบพฤติกรรมกันได้ง่ายขึ้น ดังเราจะเห็นว่าการแพร่กระจายของเทคนิควิทยาสมัยใหม่ ดนตรีมวลชน (popular music) แฟชั่น ทรงผมและการแต่งกายต่าง ๆ ได้มีการแพร่ระบาดไปอย่างรวดเร็วมาก เพราะอิทธิพลของสื่อมวลชน

ต่าง ๆ ซึ่งได้ปรับปรุงเทคนิควิธีการเสนอข่าวได้ รวดเร็ว ทันใจ และมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนทำให้เราทราบถึงเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลกได้ในเวลาอันสั้น

ในขณะที่ เสถียร เขยประดับ (2531:12-14) ได้กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่ามนุษย์มีความสนใจการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม สังคมมานาน เนื่องจากความจำเป็นและความอยากรู้อยากเห็น ความจำเป็นทำให้มนุษย์พยายามตั้งแต่เริ่มแรกที่จะเอาชนะธรรมชาติหรือควบคุมสิ่งแวดล้อมของตนให้ดีขึ้น มนุษย์พยายามศึกษาและทำความเข้าใจกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมตามวิถีทางที่ตนต้องการ ส่วนความอยากรู้อยากเห็นนั้นสะท้อนให้เห็นความต้องการอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ คือมนุษย์มีจิตใจชอบสำรวจสิ่งลึกลับเพื่อสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของตน

นักวิชาการจำนวนมากได้ให้คำนิยามคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ไว้แตกต่างกัน เช่น Davis กล่าวว่า *การเปลี่ยนแปลงทางสังคม* หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ที่เกิดขึ้นภายในระบบสังคม ด้วยเหตุนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งมีขอบเขตกว้างกว่าและครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกประเภท เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ฯลฯ

รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและกฎเกณฑ์ของการจัดระเบียบของสังคม ส่วน Roger และ Shoemaker กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม ซึ่งอาจมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปหรือเป็นไปอย่างรวดเร็วก็ได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

CINEMA ENLIGHTENS

การวิจัยโครงการ ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาจล (Pattani rama : Life to remember behind the scene) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์และภาพยนตร์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth -Interview) การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interviews) การบันทึกวิดีโอเพื่อถ่ายทำภาพยนตร์เชิงมานุษยวิทยาทัศนศึกษา (Visual Anthropology) การบันทึกภาพนิ่ง และศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย แหล่งข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่องนี้ได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และแหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ คือ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มเป้าหมายหลัก

กำหนดไว้อย่างน้อย จำนวน 12 คน ได้แก่

1. เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม จำนวน 2 คน
2. คนดู ผู้คนที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจต่างๆ ต่อโรงหนัง ต่อภาพยนตร์ จำนวน 5 คน
3. คนฉายหนัง หรือคนที่เกี่ยวข้องในห้องฉาย ผู้ช่วย จำนวน 2 คน

4. วัยรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุคปัจจุบัน จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมายรอง

อย่างน้อย จำนวน 5 คน โดยสามารถเลือกได้จากตัวแทน ผู้คนต่อไปนี้ เช่น

1. คนเดินเท้า
2. คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง
3. สายหนัง
4. คนขายตัว
5. คนพากย์หนัง
6. คนเขียนโปสเตอร์หน้าโรงหนัง
7. คนขายของ/ คนเชียร์รับจ้าง/ คนขายตัวผีหน้าโรง
8. คนขับรถโฆษณาหนัง
9. เพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆโรงหนัง
10. คนอื่นๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่นอกเหนือจากที่กล่าว เช่น จิ๊กโก๋ มาเฟีย นายทุน ดาราที่แะเวเวียนผ่านมา หรือ ช่างตัดผม คนตัดเสื้อผ้า ร้านขายรองเท้า เป็นต้น

โดยที่ในโครงการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหลักและกลุ่มเป้าหมายรอง ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายหลัก

กำหนดไว้อย่างน้อย จำนวน 12 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คำถามของการวิจัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวนี้ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ การนันทนาการและผ่อนคลายของผู้คนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ความทรงจำเกี่ยวกับภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รวมทั้งความต้องการ ความคาดหวังของผู้คนในพื้นที่

อำเภอเมืองปัตตานีเกี่ยวกับรูปแบบการนันทนาการ ผ่อนคลายที่เหมาะสมกับบริบทของคนในพื้นที่และยุคสมัยปัจจุบัน

โดยที่กลุ่มเป้าหมายหลักนั้นมีทั้งผู้ที่อยู่ร่วมสมัยในยุคที่ยังคงมีโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีในอดีต ผู้ที่สามารถเห็นการเริ่มต้น รุ่งเรืองและโรยราของโรงภาพยนตร์ ผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงภาพยนตร์ และคนรุ่นใหม่ที่ร่วมกันหาคำตอบ เพื่อเสนอแนวทาง รูปแบบการนันทนาการตามความต้องการของผู้คน เยาวชนในยุคปัจจุบัน

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยพบข้อจำกัด และสภาพปัญหาหลายประการ ดังจะอธิบายรายละเอียดในบทที่ 5 เกี่ยวกับผลของการวิจัย โดยที่ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายหลักได้ จำนวน 47 คน โดยแบ่งเป็น

ตารางที่ 1. เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม ผู้ที่มีหน้าที่ในธุรกิจภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ จำนวน 4 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายหลัก	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
1. ลูกชายเจ้าของกิจการ เจ้าของวิกคิงส์ ปัตตานี	ลูกชายเจ้าของกิจการ เกิดร่วมยุคสมัยที่ยังคงดำเนินกิจการวิกคิงส์ และการสิ้นสุดกิจการวิกคิงส์ ผู้อยู่ร่วมสมัยยุคของโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานี เช่น วิกคิงส์ วิกปัตตานีราม่า วิกพาราไดส์	1
2. น้องสาวเจ้าของวิกคิงส์ ปัตตานี	น้องสาวเจ้าของกิจการวิกคิงส์ ปัตตานี เกิดร่วมยุคสมัยที่ยังคงดำเนินกิจการวิกคิงส์ และการสิ้นสุดกิจการวิกคิงส์ ผู้อยู่ร่วมสมัยของโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานี มีหน้าที่ในการเดินตัวหนัง และช่วยเหลือกิจการของครอบครัว ในยุคที่วิกคิงส์ ยังคงดำเนินกิจการ	1
3. ผู้จัดการวิกปัตตานีราม่า	ผู้จัดการวิกปัตตานีราม่า ยุคสุดท้ายก่อนการปิดกิจการ ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานในโรงภาพยนตร์ทั้งในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และจังหวัดอื่น ๆ	1
4. ผู้จัดการวิกโคลีเซียม ยะลา	ผู้จัดการวิกโคลีเซียมยะลา ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นกิจการจนถึงปัจจุบัน	1

ตารางที่ 2. คนดู ผู้คนที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจต่างๆ ต่อโรงหนัง ต่อภาพยนตร์ จำนวน 36 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายหลัก	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาอิสลาม เพศชาย ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (จำนวน 4 คน)	1. ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกนิวลส์ - วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไดส์ อาศัยอยู่ในชุมชนปากน้ำยูโยด้านภาษี	2
	2. ผู้ที่เกิด และอยู่ร่วมสมัยยุคโรงหนังเริ่มแรก ที่เข้ามาสู่พื้นที่ เมืองปัตตานี มีอาชีพขายตั้งเมได้พบเห็นสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานีตั้งแต่ยุคก่อนมีโรงหนังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน อาศัยอยู่ในชุมชนคลองช้างเมือง ปัตตานี	1
	3. ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกพาราไดส์ อาศัยอยู่ในชุมชนปากน้ำ (ป้อมติงหะยี่แม)	1
ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาอิสลาม เพศหญิง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (จำนวน 5 คน)	1. ผู้ที่มีอาชีพนักร้องมลายู ผู้นำแพชั่นหญิง ผู้มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกคิงส์-พาราไดส์ อาศัยอยู่ในชุมชนอาเนาะซุงา อำเภอเมือง ปัตตานี	1
	2. ผู้มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกพาราไดส์ อาศัยอยู่ในชุมชนอาเนาะซุงา อำเภอเมือง ปัตตานี	1
	3. ผู้มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกนิวลส์ -	2

	วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล อาศัยอยู่ในชุมชนปากน้ำยูโยด่านภาษี และชุมชนโรงเหล้า (จือรังนิง) 4. ผู้มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ ชอบชมภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่ วิกศรีเมือง -วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล อาศัยอยู่ในชุมชนปากน้ำยูโยด่านภาษี	
ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาอิสลาม เพศหญิงและชาย ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (สัมภาษณ์กลุ่มย่อย 2 ครั้งจำนวน 16 คน)	ตัวแทนผู้หญิง และผู้ชายชุมชนคลองช้าง ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกนิวส์ -วิกคิงส์ -วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล ได้พบเห็นสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานี ตั้งแต่ยุคก่อนมีโรงหนังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน อาศัยอยู่ในชุมชนคลองช้าง เมือง ปัตตานี	16
ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาพุทธ เพศชาย ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (สัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์รายบุคคล จำนวน 6 คน)	1. ตัวแทนผู้ชายผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่ วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล มีโอกาสปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับมุสลิม ได้พบเห็นสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานีตั้งแต่ยุคก่อนมีโรงหนังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน อาศัยอยู่ในชุมชนในเมืองปัตตานี 2.ผู้มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกปัตตานีรามมา-วิกพาราไศล เป็นคนต่างจังหวัด แต่ได้ย้ายเข้ามาประกอบอาชีพและอาศัยอยู่ในชุมชนในเมือง ปัตตานี มากกว่า 10 ปี และ มีโอกาสปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับมุสลิม	5 1
ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาพุทธ(เชื้อสายจีน) เพศชาย ที่อาศัยอยู่ใน	1. ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกนิวส์ -	1

พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (จำนวน 3 คน)	วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล รู้ประวัติความเป็นมาของวิกคิงส์ ตั้งแต่เริ่มแรก-ยุคสิ้นสุดกิจการ บ้านอยู่ใกล้กับวิกคิงส์ ได้พบเห็นสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานีตั้งแต่ยุคก่อนมีโรงหนังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน และมีโอกาสปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับมุสลิม 2. ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่ วิกคิงส์ -วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล บ้านอยู่ใกล้กับวิกคิงส์ 3.ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่ วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล บ้านอยู่ใกล้กับวิกพาราไศล ปัตตานี	1 1
ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาพุทธ(เชื้อสายจีน) เพศหญิง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (จำนวน 1 คน)	ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกนิวิส -วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามมา -วิกพาราไศล บ้านอยู่ใกล้กับวิกคิงส์ เปิดร้านขายอาหาร ได้พบเห็นสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานีตั้งแต่ยุคก่อนมีโรงหนังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน	1

ชาวบ้านผู้นับถือศาสนาพุทธ เพศหญิง ที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่อำเภอเขตเมือง จังหวัดปัตตานี (จำนวน 1 คน)	ตัวแทนผู้หญิงจากพื้นที่นอกเขตตัวเมืองปัตตานี อาศัยอยู่ในอำเภอหนองจิก มีโอกาสเข้ามาท่องเที่ยว นันทนาการในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อสมัยยังเป็นเด็กและเยาวชน มี ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่ วิคศรีเมือง-วิกปัตตานีรามา -วิกพาราไศล ได้พบเห็นสภาพสังคม แพ้ชั้น การแต่งกาย และการเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานี	1
---	--	---

ตารางที่ 3. คนฉายหนัง หรือคนที่เกี่ยวข้องในห้องฉาย ผู้ช่วย จำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียดหน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายหลัก	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
พ่อบ้านวิกปัตตานีรามา	ผู้ที่มีความหลัง ความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และอยู่ร่วมสมัยตั้งแต่วิกนิวส์ - วิกคิงส์-วิกศรีเมือง-วิกปัตตานีรามา -วิกพาราไศล ประกอบอาชีพเป็นพ่อบ้านวิกปัตตานีรามาปฏิบัติเกือบทุกหน้าที่ รวมทั้งการเป็นผู้เก็บตัว ฉายหนัง เปิดเครื่องปรับอากาศ ฯลฯ รู้จักเจ้าของวิกปัตตานีรามา รู้ประวัติความเป็นมาของวิกปัตตานีรามา ตั้งแต่เริ่มแรก-ยุคสิ้นสุดกิจการ ได้พบเห็นสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตตานีตั้งแต่ยุคก่อนมีโรงหนังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน	1
เจ้าหน้าที่ดูแลห้องฉายหนัง วิกโคลีเซียม ยะลา	เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดูแลห้องฉายหนัง ทำงานด้านการดูแลการฉายหนังตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน เป็นคนนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ได้ย้ายเข้ามาประกอบ	1

	อาชีพเป็นผู้ดูแลห้องเครื่องฉายหนังที่วิกโค ลิเซียมยะลาเกือบ 10 ปีแล้ว	
--	--	--

ตารางที่ 4. วัยรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุคปัจจุบัน จำนวน 5 คน
แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายหลัก	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
วัยรุ่น เยาวชน คนรุ่นใหม่ ที่ไม่ทันยุค โรงภาพยนตร์ในเมือง ปัตตานี นับถือ ศาสนาพุทธและอิสลาม อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง 1-15-25 ปี กำลังศึกษาอยู่ 2 คน และอยู่นอกระบบการศึกษา จำนวน 3 คน	วัยรุ่น คนรุ่นใหม่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีทางเลือกในการผ่อน คลายในพื้นที่เมืองปัตตานี ในหลากหลาย รูปแบบ เคยได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับโรง ภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีจากคำบอกเล่า ความทรงจำของผู้ปกครอง และได้ร่วม เสนอแนะทางเลือก ด้านนันทนาการแก่ เยาวชนในพื้นที่	5

ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินโครงการวิจัยเรื่องปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลัง
จอภาพยนตร์ (Pattani rama : Life to remember behind the scene) ประสงค์ที่จะเก็บข้อมูล
ให้ครอบคลุมตามขอบเขต และวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายรอง
เพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมายรอง

โครงการวิจัยได้กำหนดไว้อย่างน้อย จำนวน 5 คน โดยสามารถเลือกได้จากตัวแทน ผู้คน
ต่อไปนี้ เช่น ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คำถามของการวิจัย
เพื่อเป็นการเพิ่มเติมในส่วนข้อมูล เนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยให้ครอบคลุมนอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมาย
หลักที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวนี้ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่

การนันทนาการและผ่อนคลายของผู้คนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ความทรงจำเกี่ยวกับภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รวมทั้งความต้องการ ความคาดหวังของผู้คนในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานีเกี่ยวกับรูปแบบการนันทนาการ ผ่อนคลายที่เหมาะสมกับบริบทของคนในพื้นที่ และยุคสมัยปัจจุบัน

โดยที่กลุ่มเป้าหมายหลักนั้นมีทั้งผู้ที่อยู่ร่วมสมัยในยุคที่ยังคงมีโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีในอดีต ผู้ที่สามารถเห็นการเริ่มต้น รุ่งเรืองและโรยราของโรงภาพยนตร์ ผู้ที่ประกอบอาชีพทั่วไปที่อาศัยในพื้นที่ตัวเมือง ปัตตานี ตลอดจนประกอบอาชีพที่หลากหลาย มีความเชื่อมโยงกับโรงหนังทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ชายของหน้าโรงภาพยนตร์ ถีบรถสามล้อ วาดภาพโปสเตอร์ โรงภาพยนตร์ ฯลฯ

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายรองได้จำนวน 34 คน โดย ดังต่อไปนี้

1. คนเดินตัว จำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 5 คนเดินตัว

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ผู้มีประสบการณ์ในการเดินตัวเป็นงานเสริมเพราะใจรัก	มีประสบการณ์ในการเป็นเด็กเดินตัวในสมัยที่ยังเป็นเยาวชน บ้านอยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ครอบครัวมีอาชีพค้าขาย ทำหน้าที่ช่วยเดินตัวเมื่อมีโอกาสว่างเว้นจากการเรียน และการทำงานช่วยธุรกิจค้าขายอาหารของครอบครัว	1
นักเดินตัวเสริม (จำเป็น)	ประกอบอาชีพเป็นพ่อบ้านประจำโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ทำหน้าที่ในการเดินตัวเมื่อมีผู้ชมเข้ามาชมมากเป็นพิเศษ และผู้ที่ทำหน้าที่เดินตัวทำงานไม่ทัน	1

2. คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง จำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 6 คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ผู้จัดการวิกปิดตานีรามาคนสุดท้าย ก่อนปิดกิจการ	ประกอบอาชีพเป็นผู้จัดการโรงภาพยนตร์ปิดตานีรามา ไม่ได้ทำหน้าที่ส่งฟิล์มหรือหนังในพื้นที่สามจังหวัดโดยตรง แต่มีประสบการณ์การส่งฟิล์ม ตัวหนังนอกพื้นที่ และสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในประเด็นนี้ได้	1
ผู้มีประสบการณ์การส่งฟิล์ม ตัวหนังนอกพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	ประกอบอาชีพเป็นนักพากย์หนัง นอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้ทำหน้าที่ส่งฟิล์มหรือหนังในพื้นที่สามจังหวัดโดยตรง แต่มีประสบการณ์การส่งฟิล์ม ตัวหนังนอกพื้นที่ และสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในประเด็นนี้ได้	1

3. สายหนัง จำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 7 สายหนัง

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ผู้จัดการวิกปิดตานีรามาคนสุดท้าย ก่อนปิดกิจการ	ประกอบอาชีพเป็นผู้จัดการโรงภาพยนตร์ปิดตานีรามา ไม่ได้ทำหน้าที่สายหนังในพื้นที่สามจังหวัดโดยตรง แต่มีประสบการณ์การเป็นสายหนังนอกพื้นที่ และสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในประเด็นนี้ได้	1

4. คนขายตั๋ว จำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 8 คนขายตั๋ว

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ลูกขายเจ้าของกิจการวิกศรีเมือง และ น้องสาวเจ้าของกิจการวิกศรีเมือง	ทำหน้าที่ในการขายตั๋วประจำวิกศรีเมือง	2

5. คนพากย์หนัง จำนวน 1 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 9 คนพากย์หนัง

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
นักพากย์หนัง นอกพื้นที่	ประกอบอาชีพเป็นนักพากย์หนัง นอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้ทำหน้าที่พากย์หนังในพื้นที่สามจังหวัดโดยตรง แต่มีประสบการณ์ การพากย์หนังนอกพื้นที่ เป็นคนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี พบเห็น สถานการณ์ความเป็นไป ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับภาพยนตร์และโรง ภาพยนตร์ และสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในประเด็นนี้ได้	1

6. คนเขียนโปสเตอร์หน้าโรงหนัง มีจำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง
ดังนี้

ตารางที่ 10 คนเขียนโปสเตอร์หน้าโรงหนัง

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
คนเขียนโปสเตอร์หน้าโรงหนังโคลี เซียม ยะลา	ประกอบอาชีพเป็นคนเขียนโปสเตอร์หน้า โรงหนังมาหลายแห่ง มีประสบการณ์ใน การเขียนโปสเตอร์ ๓ ล มากกว่า 20 ปี ทั้ง ในและนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดน	1

	ภาคใต้ ไม่ได้ทำหน้าที่เขียนโปสเตอร์หนังในพื้นที่จังหวัดปัตตานีโดยตรง แต่ทำหน้าที่ดังกล่าวในโรงภาพยนตร์โคลีเซียมยะลา ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ที่ยังคงมีหลงเหลืออยู่แห่งเดียวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	
คนเขียนอักษรโปสเตอร์หน้าโรงหนังโคลีเซียม ยะลา	ประกอบอาชีพเป็นคนเขียนอักษรโปสเตอร์หน้าโรงหนังมาหลายแห่ง มีประสบการณ์ในการเขียนโปสเตอร์ ๓ มากกว่า 15 ปี ทั้งในและนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้ทำหน้าที่เขียนอักษรโปสเตอร์หนังในพื้นที่จังหวัดปัตตานีโดยตรง แต่ทำหน้าที่ดังกล่าวในโรงภาพยนตร์โคลีเซียมยะลา ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ที่ยังคงมีหลงเหลืออยู่แห่งเดียวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	1

7. คนขายของ/ คนเชียร์รับจ้าง/ คนขายตัวผีหน้าโรง

มีจำนวน 8 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 11 คนขายของฯ

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ผู้ประกอบการอาชีพรถสามล้อในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี	มีอาชีพถีบรถสามล้อรอบเมืองปัตตานี มีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ประจำคิวรถสามล้อตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ อยู่ร่วมสมัยโรงภาพยนตร์ตั้งแต่ วิกนิวส์ – วิกพาราไดส์ อันเป็นวิกสุดท้ายในเมืองปัตตานี	3

ผู้ประกอบอาชีพขับรถตุ๊ก ๆ รับจ้างในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี	มีอาชีพขับรถตุ๊ก ๆ รอบเมืองปัตตานี มีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ประจำครัวรถตุ๊ก ๆ ตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ อยู่ร่วมสมัยโรงภาพยนตร์ตั้งแต่ วิกศรีเมือง – วิกพาราไดส์ อันเป็นวิกสุดท้ายในเมืองปัตตานี	1
เจ้าของธุรกิจร้านอาหารใกล้โรงภาพยนตร์พาราไดส์	ประกอบอาชีพเปิดร้านอาหาร และมีที่พักใกล้กับวิกพาราไดส์ พบเห็นความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงของโรงภาพยนตร์พาราไดส์ ให้บริการลูกค้าที่เข้าชมภาพยนตร์ในวิกพาราไดส์ มองเห็นความเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนผ่านของสังคมในแต่ละยุคผ่านอาชีพค้าขายอาหาร	1
เจ้าของธุรกิจร้านอาหารใกล้โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า	ประกอบอาชีพเปิดร้านอาหาร และมีที่พักใกล้กับวิกปัตตานีราม่า มีโอกาสพบปะขายอาหารให้แก่ลูกค้าที่เข้าชมภาพยนตร์ในวิกปัตตานีราม่าครั้งที่วิกยังคงมีความรุ่งเรืองจนถึงยุคปิดกิจการ พบเห็นการเปลี่ยนแปลงของโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่าในช่วงท้ายก่อนปิดกิจการ	1
ทายาทผู้ดูแลกิจการโรงแรมसानติสุข	เป็นทายาทที่ดูแล รับช่วงต่อกิจการโรงแรมसानติสุขจากบิดา ซึ่งมีโรงแรมตั้งอยู่ติดกับโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า เกิดและเติบโตอยู่ในบริเวณวิกปัตตานีราม่า มีโอกาสพบเห็นความรุ่งเรือง การเปลี่ยนแปลง การเลิกกิจการของโรงภาพยนตร์ โรงแรมมีโอกาสต้อนรับลูกค้าที่เกี่ยวข้อกับโรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์จำนวนมากมายหลากหลายสาขาอาชีพ เช่น ดารา นักร้อง	1

	เชคเกอร์หนัง นักพากย์หนัง ฯลฯ	
ทายาทเจ้าของร้านอาหารใกล้เคียง ภาพยนตร์ปัตตานีรามมา	เป็นทายาทที่ดูแล รับช่วงต่อกิจการ ร้านอาหาร ซึ่งตั้งอยู่ติดกับโรงภาพยนตร์ ปัตตานีรามมา เกิดและเติบโตอยู่ในบริเวณ วิกปัตตานีรามมา คลุกคลี วังเล่นบริเวณวิก ปัตตานีรามมา มาตั้งแต่เด็ก มีประสบการณ์ การทำงานอาสาสมัครด้านโรงหนัง เช่น เป็นเด็ก เก็บตั๋วหนัง ฯลฯ มีโอกาสพบปะผู้คนที่ เกี่ยวข้องกับหนัง และโรงหนังมากมาย เช่น ดารา นักพากย์ เชคเกอร์หนัง ฯลฯ มีเรื่อง เล่า ความทรงจำมากมายเกี่ยวกับโรงหนัง ตั้งแต่ยุควิกหนังศรีเมือง ปัตตานีรามมา พาราไดส์ มีโอกาสพบเห็นความรุ่งเรือง การเปลี่ยนแปลง การเลิกกิจการของโรง ภาพยนตร์ปัตตานีรามมา	1

1. คนขับรถโฆษณาหนัง มีจำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้
- ตารางที่ 12 คนขับรถโฆษณาหนัง

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
เจ้าหน้าที่ขับรถโฆษณาหนังประจำโรง ภาพยนตร์ปัตตานีรามมาและพาราไดส์ (Part time)	มีหน้าที่ขับรถโฆษณาหนังประจำวิกพารา ไดส์และปัตตานีรามมา ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบการโฆษณา ประชาสัมพันธ์หนังใน ยุคที่ยังมีวิกหนัง	1
เจ้าหน้าที่ขับรถโฆษณาหนังประจำโรง ภาพยนตร์ปัตตานีรามมาและพาราไดส์ (Part time)	มีหน้าที่ขับรถโฆษณาหนังประจำวิกปัตตานี รามมา ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์หนังในยุคที่ยังมี วิกหนัง เป็นผู้ส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่	1

	ทำงานเกี่ยวข้องกับโรงหนังที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัตตานี	
--	--	--

CINEMA ENLIGHTENS

9. เพื่อนบ้านที่อยู่รอบ ๆ โรงหนัง มีจำนวน 2 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 13 เพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆโรงหนัง

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ทายาทเจ้าของกิจการโรงแรมसानติสุข	เป็นผู้ที่มีกิจการ และอาศัยอยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ทราบข้อมูลความเป็นไปของโรงภาพยนตร์ อยู่ร่วมสมัยยุควิกปัตตานีราม่า ดารา นักร้อง นักพากย์ เซคเกอร์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ได้เข้ามาใช้บริการโรงแรมแห่งนี้ อย่างสม่ำเสมอ	1
ผู้สืบทอดกิจการร้านอาหารใกล้โรงภาพยนตร์	เป็นผู้ที่มีกิจการร้านอาหาร และอาศัยอยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ทราบข้อมูลความเป็นไปของโรงภาพยนตร์ อยู่ร่วมสมัยยุควิกปัตตานีราม่า และวิกอื่น ๆ ในพื้นที่เมือง ปัตตานี มีความคุ้นเคย และสนใจช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่าอย่างสม่ำเสมอ เช่น เดินตัว เห็นจุดเริ่มต้นและการปิดกิจการของโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ผู้ชมบางส่วนได้อุดหนุนอาหารของร้านแห่งนี้ก่อนเข้าชมภาพยนตร์ หรือหลังชมภาพยนตร์ ดารา นักร้อง นักพากย์ เซคเกอร์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า ได้เข้ามาใช้บริการอาหารร้านนี้อย่าง	1

	สม่ำเสมอ	
เจ้าของธุรกิจร้านตัดเสื้อใกล้โรงภาพยนตร์	เปิดร้านตัดเสื้ออยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ ปัตตานีรามา สังเกตความเป็นไป และการ เปลี่ยนของโรงภาพยนตร์ ผู้ชมบางส่วน อุดหนุน ตัดเสื้อผ้าของร้านตามแฟชั่นที่ได้ ชมในภาพยนตร์	2
เจ้าของร้านอาหารใกล้โรงภาพยนตร์	เป็นผู้ที่มีกิจการร้านอาหาร และอาศัยอยู่ ใกล้โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา อยู่ร่วม สมัยยุควิกปัตตานีรามา และวิกอื่น ๆ ใน พื้นที่เมือง ปัตตานี ผู้ชมบางส่วนได้อุดหนุน อาหารของร้านแห่งนี้ก่อนเข้าชมภาพยนตร์ หรือหลังชมภาพยนตร์	1
เจ้าของร้านอาหารใกล้โรงภาพยนตร์	เป็นผู้ที่มีกิจการร้านอาหาร และอาศัยอยู่ ใกล้โรงภาพยนตร์พาราไดส์ ทราบข้อมูล ความเป็นไปของโรงภาพยนตร์ เห็น จุดเริ่มต้นและการปิดกิจการของโรงภาพ ยนตร์พาราไดส์ ปัตตานี ผู้ชมบางส่วนได้ อุดหนุนอาหารของร้านแห่งนี้ก่อนเข้าชม ภาพยนตร์ หรือหลังชมภาพยนตร์	1

10. คนอื่นๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น จิกโก มาเฟีย นายทุน ดาราที่แวะ
เวียนผ่านมา หรือ ช่างตัดผม คนตัดเสื้อผ้า ร้านขายรองเท้า เป็นต้น

มีจำนวน 1 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 14 คนอื่นๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
เจ้าของร้านถ่ายภาพในตัวเมือง	มีร้านถ่ายภาพหรือห้องภาพอยู่ใกล้กับ	1

ปัตตานี	วิกิงส์ วิกศรีเมือง ลูกค้าของร้านส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ชมภาพยนตร์มาก่อน บางส่วนถ่ายภาพโดยการแต่งกายตาม แฟชั่นที่ได้ชมจากภาพยนตร์ในโรง ภาพยนตร์ ทั้งทรงผม เสื้อผ้า เช่น ทรงผม มิตรชัย บัญชา	
---------	--	--

11. อื่น ๆ

นอกจากนี้ โครงการวิจัยได้มีการเพิ่มกลุ่มเป้าหมายรอง เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ของผู้คนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยที่กลุ่มเป้าหมายรองบางส่วนได้อยู่ร่วมสมัยการเปลี่ยนผ่านของความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

มีจำนวน 8 คน แยกตามรายละเอียด หน้าที่ และความเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 15 อื่น ๆ

กลุ่มเป้าหมายรอง	หน้าที่ หรือความเกี่ยวข้อง	จำนวน (คน)
ผู้นำศาสนาในชุมชนมุสลิมในตัวเมืองปัตตานี	เป็นผู้นำศาสนาประจำมัสยิดในชุมชนปากน้ำ ยูโยด้านภาษี อยู่ร่วมสมัยยุคโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ในพื้นที่เมือง ปัตตานี รับรู้ พบเห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมในพื้นที่เมืองปัตตานี มีความรู้ด้านศาสนาอิสลาม และทราบหลักการว่าด้วยการนันทนาการตามหลักการศาสนาอิสลาม	1
หญิงชราสูงอายุในชุมชนคลองช้าง เมือง ปัตตานี	เป็นผู้สูงอายุหญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนคลองช้าง เมืองปัตตานี ร่วมสมัยกับยุควิกหนังในเมือง ปัตตานีตั้งแต่เริ่มมีวิกหนังครั้งแรก ทราบข้อมูล วิธีการดำเนินชีวิต และอาชีพของผู้คนในพื้นที่	1

	เมืองปัตตานีในอดีต	
ผู้มีอาชีพขับรถแท็กซี่ประจำทาง ปัตตานี-ยะลา	อยู่ร่วมยุคสมัยตั้งแต่วิกินวล-วิกพาราไศล ทราบความเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่ ยุคอดีต-ปัจจุบัน สังเกตการณ์ เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนผ่านของสังคมจาก อาชีพขับรถแท็กซี่	1
แม่ค้าขายเสื้อผ้ามุสลิม และผ้าคลุม มุสลิมในตลาดพิธาน เมือง ปัตตานี และตลาดนัดมือสอง รุสะมิแล เมือง ปัตตานี	ทราบข้อมูลด้านการแต่งกายร่วมสมัยของ ผู้คนในเมืองปัตตานี แฟชั่นการแต่งกาย ของชาวมุสลิม รวมทั้งแฟชั่นผ้าคลุมผม ของวัยรุ่นยุคปัจจุบัน	3
พ่อค้าขายเสื้อผ้ามือสองตลาดนัดรุสะมิ แล เมือง ปัตตานี	ทราบข้อมูลรูปแบบการแต่งกายร่วมสมัย ของผู้คนในเมืองปัตตานียุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเสื้อผ้ามือสองซึ่งเป็นที่นิยม สำหรับวัยรุ่นและวัยอื่น ๆ ในยุคปัจจุบัน สะท้อนแนวคิดที่มาของเสื้อผ้ามือสอง และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงด้านการ แต่งกายของผู้คนในสมัยนี้	1
เจ้าของธุรกิจฉายหนังกลางแปลง ผู้มีใจ รักหนัง งานมหรหรรคมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ปี 2556	เป็นกลุ่มเป้าหมายรองที่มีความรู้ ใจรัก ด้านหนังกลางแปลง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้ กับเรื่องราวของภาพยนตร์ การฉาย ภาพยนตร์ การเดินทางของภาพยนตร์ ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน และแนวโน้มของ ภาพยนตร์ในอนาคต	1

เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย และแหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก และกลุ่มเป้าหมายรองทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการวิจัยโครงการนี้ และผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้รู้จัก ญาติ และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณตัวเมืองปัตตานี และอาศัยกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นช่วยแนะนำกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์ โดยใช้วิธีการแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) ซึ่งในการเก็บข้อมูลดังกล่าวใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) ในกรณีที่รู้จักกับกลุ่มเป้าหมายแล้ว และใช้วิธีการแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ในกรณีที่บังเอิญพบกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องโรงภาพยนตร์ได้

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และกรุงเทพมหานคร โดยที่ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในตัวเมืองปัตตานี ได้แก่ พื้นที่ ๆ เคยเป็นที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์นิวส์ โรงภาพยนตร์คิงส์ โรงภาพยนตร์ศรีเมือง โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า โรงภาพยนตร์พาราไดส์ เพื่อถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับภาพความทรงจำของโรงภาพยนตร์ในอดีต นอกจากนี้ยังได้มีการเก็บข้อมูลบริบทของชุมชนในพื้นที่ตัวเมืองปัตตานีที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงหนังต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

การถ่ายทอดวิถีชีวิตของผู้คนโดยเก็บข้อมูลทั้งการบันทึกภาพนิ่ง วิดีโอในตลาด มัสยิดกลางแม่น้ำปัตตานี สถานที่นันทนาการของผู้คนในเมืองตานี และนอกเมืองปัตตานี บริเวณตัวเมืองปัตตานี โดยรอบ เพื่อให้เห็นบริบทแวดล้อม แลเปรียบเทียบให้เห็นถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้คน ตั้งแต่ยุคที่มีโรงหนัง-ปัจจุบัน เท่าที่สามารถจะทำได้ ซึ่งการเลือกพื้นที่ชุมชนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มเป้าหมายที่ได้คัดเลือก ซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่โดยรอบบริเวณริมแม่น้ำปัตตานี และตั้งอยู่ไม่ห่างจากโรงภาพยนตร์ในตัวเมืองปัตตานีมากนัก

นอกเหนือการเก็บข้อมูลด้วยวิธีดังกล่าวแล้วยังได้มีการเก็บข้อมูลด้านเอกสารในพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เทศบาลเมืองปัตตานี หอสมุดแห่งชาติกรุงเทพฯ รวมทั้งการเก็บข้อมูลนอกพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยการลงพื้นที่สำรวจโรงภาพยนตร์ในตัวเมืองยะลา และสัมภาษณ์เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงหนังในเมืองยะลา คือ โรงภาพยนตร์โคลีเซียม ซึ่งเป็นโรง

ภาพยนตร์แห่งเดียวที่ยังคงมีอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยที่ข้อมูลเหล่านี้จะสามารถเชื่อมโยงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลง รูปแบบนันทนาการของผู้คนและสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อีกด้วย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการนำเสนอเรื่องราวของผู้คนเกี่ยวกับวิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรมการการนันทนาการผ่านโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ผ่านเรื่องเล่า ความทรงจำ ความรู้สึก

โดยใช้วิธีการการถ่ายทำเป็นภาพยนตร์มานุษยวิทยาศึกษาในการใช้ภาพเล่าเรื่อง ในรูปแบบ Visual Art และบทสัมภาษณ์ของความสุข และรอยยิ้มจะเป็นส่วนของความรู้สึก ความทรงจำ การบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับโรงหนังปัตตานีรามา ค่านิยม การใช้โรงหนังเป็นพื้นที่แห่งการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ความเชื่อในพื้นที่ในอดีต พื้นที่และรูปแบบการผ่อนคลายของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีทั้งในอดีตและปัจจุบัน อันเป็นการสะท้อนมิติด้านความคิด ความรู้สึก วิถีชีวิต วัฒนธรรม ของผู้คนในพื้นที่ ๓ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และทางเลือกในการผ่อนคลายของผู้ในพื้นที่ชายแดนใต้ ในการดำเนินชีวิตอยู่ในความตึงเครียดภายใต้ความขัดแย้ง และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยใช้ยุคสมัยของโรงภาพยนตร์เป็นขอบเขตของช่วงเวลา ดังนี้

ยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี แบ่งเป็นภาพกว้าง ๆ ดังนี้

1. ริเริ่ม ยุคเริ่มต้นของการเข้ามาของโรงภาพยนตร์ในพื้นที่เมืองปัตตานี
2. รุ่งเรือง ยุคแห่งความรุ่งเรือง และความนิยมในการใช้โรงภาพยนตร์เป็นพื้นที่เพื่อการผ่อนคลายและความบันเทิง
3. รวยริน ยุคการเข้ามาของสื่อความบันเทิงประเภทอื่น ๆ การเปลี่ยนค่านิยม วัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี การพยายามปรับตัวเพื่อความคงอยู่ของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี
4. รอยร้าว ยุคแห่งการคลายความนิยมในการชมภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี และการปิดตัวของโรง

ภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

ทั้งนี้ โครงการวิจัยเรื่องนี้ จะขอเน้นโดยการเลือกโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา เป็นโรงหลักในการนำเสนอ ตามประเด็นคำถามในการวิจัยคือ **เมื่อผ่านยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ ผู้คนในพื้นที่ มี**

การปรับตัวเพื่อการผ่อนคลายในรูปแบบใดบ้าง แหล่งหรือสถานที่ผ่อนคลาย และทำกิจกรรม
นันทนาการของผู้คนในพื้นที่ปัตตานีในยุคปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการปรับตัวเช่นใดบ้าง

CINEMA ENLIGHTENS

วิธีการศึกษาและการเก็บข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาจล (Pattani rama : Life to remember behind the scene) ได้มีการศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ได้แก่

1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document research) งานวิจัยวิทยานิพนธ์ หนังสือ ทัวไป และวารสาร และสื่อต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกสถานที่ค้นคว้า ได้แก่ สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี หอสมุดแห่งชาติ หอภาพยนตร์แห่งชาติ และจากฐานข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต และซอฟต์แวร์ รวมทั้งศึกษาจากเอกสารภาพถ่าย ป้ายโปสเตอร์โฆษณาภาพยนตร์ และสื่อต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ทั้งในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนอกพื้นที่

2. การสำรวจ (Exploration) และการสังเกตการณ์ (observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ทั้งก่อน ระหว่างและหลังการดำเนินโครงการวิจัย โดยการลงพื้นที่ภาคสนาม คือจังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่ ๆ กลุ่มเป้าหมายอาศัยหรือทำงานอยู่ รวมทั้งเป็นสถานที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ นอกจากนี้ โครงการวิจัยเรื่องนี้ยังใช้ระเบียบวิธีการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในกรณีที่มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการถ่ายภาพยนตร์เชิงมานุษยวิทยาทัศน์ เพื่อบันทึกเรื่องราว ความทรงจำของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ การเก็บหลักฐาน ข้อมูลเสื้อผ้า การแต่งกายของผู้คนในยุคสมัยที่ยังมีโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี



ภาพที่ 1 การสำรวจพื้นที่โรงภาพยนตร์ในอดีต วิคคิงส์ปัดธานี



ภาพที่ 2 การสำรวจพื้นที่โรงภาพยนตร์ในอดีต ปัตตานีรามมา

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) บันทึกเสียง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในโครงการฯ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเรื่องราวจากคำบอกเล่า ความทรงจำของผู้คนในพื้นที่เกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการโรงหนัง ประสบการณ์ด้านการทำงานเกี่ยวกับโรงหนังทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และช่วงที่เป็นประสบการณ์ก่อนการเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการเก็บบันทึกเสียงด้วยเครื่องอัดเสียง การถ่ายวิดีโอ และในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายไม่สะดวกที่จะให้มีการบันทึกด้วยวิธีการอัดเสียง หรือการถ่ายวิดีโอ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก พร้อมทั้งการวาดภาพประกอบเรื่องราวที่ได้สัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมาย



ภาพที่ 3 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้อาศัยใกล้บริเวณวิกคิงส์ ปัตตานี

4. การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประชุมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินโครงการวิจัย ระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะในช่วงของการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ทั้งที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ และที่มีประสบการณ์และความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์ ที่เคยมีอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี โดยที่ได้กำหนดเป้าหมายของกระบวนการดำเนินการในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่อื่นเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดเรื่องราวโดยมีวิธีการดังนี้

4.1 สัมภาษณ์กลุ่มย่อยเพื่อร่วมให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกด้วยวิดีโอ การถ่ายภาพนิ่ง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาติดต่อเพื่อจัดทำเป็นภาพยนตร์มานุษยวิทยาศึกษา



ภาพที่ 4 สัมภาษณ์กลุ่มย่อยกลุ่มผู้หญิงชุมชนคลองช้าง

4.2 กลุ่มเป้าหมายสัมภาษณ์กลุ่มย่อยเพื่อร่วมชมภาพยนตร์และเสนอความคิดเห็นต่อภาพยนตร์ที่ได้นำเสนอเรื่องราวของตนเองและพื้นที่ ซึ่งโครงการวิจัยอาจนำข้อมูลบางส่วนจากข้อเสนอแนะดังกล่าวมาใช้ในการเสริมประเด็นเนื้อหา มุมมองในการจัดทำภาพยนตร์เชิงมานุษยวิทยา ทัศน

5. การถ่ายภาพยนตร์เชิงมานุษยวิทยาทัศน การถ่ายภาพยนตร์ ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นส่วนสำคัญในการเก็บข้อมูลในโครงการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูล ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ รวมทั้งคนรุ่นหลังได้อย่างมีชีวิตชีวา รวมทั้งการบันทึกภาพสถานที่ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจการโรงภาพยนตร์ ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีประสบการณ์ร่วม และอยู่ร่วมยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และบางส่วนในจังหวัดยะลา ตลอดจนผู้ที่เคยชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ผู้ที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจ ต่างๆ ต่อโรงภาพยนตร์ ภาพยนตร์ รวมทั้ง วัยรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุคปัจจุบัน ฯลฯ



ภาพที่ 5 กระบวนการเก็บข้อมูลด้านมานุษยวิทยาทัศนวิสัยทัศนนาการเยาวชน ริมแม่น้ำปัตตานี

นอกจากนี้ โครงการวิจัย ฯ ได้มีการเก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่ ชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย โดยการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการการถ่ายภาพนิ่ง และถ่ายวิดีโอ เพื่อนำมาใช้ประกอบในการติดต่อเพื่อจัดทำเป็นภาพยนตร์ด้านมานุษยวิทยาทัศนวิสัยทัศนนาการในช่วงระหว่างและท้ายการดำเนินงานโครงการวิจัย

ทำไมจึงเลือกใช้วิธีการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการมานุษยวิทยาทัศนวิสัย

หากกล่าวถึงการชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ในอดีตนั้น มิใช่เป็นการชมที่สร้างความบันเทิงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการเข้าไปสัมผัสประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้นและเต็มไปด้วยความรู้สึก อารมณ์ ตามที่หนังได้นำเสนอเรื่องราวในภาพยนตร์ ฉะนั้น “วัฒนธรรมการชมภาพยนตร์” จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผู้ผลิตภาพยนตร์ และผู้ชมภาพยนตร์

ในส่วนของผู้ผลิตภาพยนตร์ เริ่มตั้งแต่การจัดสร้างภาพยนตร์ที่จะต้องใช้เงินทุนอย่างมหาศาลและผลิตออกมาเป็นสำเนาฟิล์มเพื่อการส่งออกเพื่อนำไปฉายตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ที่จำเป็นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้คน เช่น

รูปแบบที่สะดุดตา นำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวที่มีความน่าสนใจ จนกระทั่งผู้คนให้ความสนใจและ
สละเวลาเพื่อที่จะยอมเสียเงินเข้ามาค้นหาประสบการณ์ในโรงภาพยนตร์ อาจจะด้วยความคาดหวัง
ว่าจะได้เห็นภาพหรือเรื่องราวที่ไม่มีโอกาสได้เห็นง่าย ๆ หรือ เรื่องราวที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่
สามารถทำให้คนมีความรู้สึกร่วม รวมถึงเรื่องราวที่คนจะคาดหวัง ความฝัน หรือเรื่องราวที่ชีวิตจริง
ไม่สามารถทำได้ ทำให้ผู้คนเกิดจินตนาการ เป็นต้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับเรื่องราวที่พยายามจะนำเสนอ
และพยายามให้ผู้คนที่เกิดความสนใจ ดึงดูดให้คนมาหาประสบการณ์ในโรงภาพยนตร์ ทั้งนี้เมื่อ
ภาพยนตร์เรื่องใดที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้เกิดกระแสของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น
แฟชั่นและการแต่งกาย หรือประโยค คำพูดที่คนติดปาก ณ ช่วงเวลานั้น ๆ อีกทั้งยังมีการเลียนแบบ
การกระทำหรือพฤติกรรมที่ทำให้ตนเองรู้สึกว่ามันสมัย และไม่เหมือนใคร

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการชมภาพยนตร์นั้น ทำให้ทั้งผู้ผลิตภาพยนตร์ ตัวกลางในการ
ถ่ายทอดคือ(โรงภาพยนตร์) และผู้ที่ชมภาพยนตร์ มีการปรับตัวไปพร้อม ๆ กัน ท่ามกลางกระแส
ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ผู้ผลิตภาพยนตร์ ก็ต้องพยายามทำความเข้าใจสังคมและผู้ชม
ว่าควรจะนำเสนอและดึงดูดผู้ชมอย่างไร ในขณะที่โรงภาพยนตร์ก็ต้องเลือกภาพยนตร์รวมถึงรูปแบบ
การบริการที่อำนวยความสะดวกและความแก่ผู้ชม ในขณะที่ผู้ชมเองก็คาดหวังว่าภาพยนตร์ และโรง
ภาพยนตร์ที่ตัวเองชอบนั้น จะสามารถสร้างความบันเทิง ประสบการณ์ หรือการเดินทางไปพร้อม ๆ
กับการบริการของโรงหนัง

ในส่วนของผู้คนที่ศึกษา..... “ปัตตานีไม่มีโรงหนัง” คำกล่าวนี้นี้เป็นคำที่สะดุด.....ใน
ส่วนของพื้นที่ ในการรับรู้ทั่วไปคือ เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความรุนแรง และไม่ค่อยปลอดภัย แต่
ความสนใจของผู้เขียนทำให้ย้อนคิดกลับไปในอดีตว่า “ปัตตานีมีโรงหนัง” โรงหนังที่มีนั้นเป็น
อย่างไร? กลุ่มคนที่เข้าไปดูเป็นใคร ? ผู้คนในสมัยปัจจุบันกับอดีตมีความแตกต่างหรือไม่ และมี
สาเหตุอะไร เป็นพื้นที่ของคนไทยมุสลิมเท่านั้นหรือไม่ และอะไรเป็นสาเหตุให้โรงภาพยนตร์เหล่านั้น
หายไป รวมถึงผู้คนที่ให้ความสำคัญกับโรงหนังในปัจจุบันมีคนกลุ่มไหนบ้างที่พยายามจะเรียนรู้และ
จดจำ และยังมีอีกมากมายที่จะสามารถนำมาเรียงร้อยกันให้เห็นภาพกว้างของสังคมย้อนกลับไปใน
ยุค “ปัตตานีมีโรงหนัง” และมีแหล่งบันเทิง และผู้คนใช้ชีวิตแตกต่างออกไปจากปัจจุบันมากนัก
เพียงใด

โครงการวิจัยปัตตานีรามาจึงเปรียบเสมือนการค้นหาและบันทึกประสบการณ์ของผู้คนใน
อดีตที่ได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์และร่วมความรู้สึก ที่ได้รับนอกเหนือจากการชมภาพยนตร์เพียง
อย่างเดียว โครงการวิจัยยังมุ่งหมายที่จะมองหาประสบการณ์อื่นๆที่สะท้อนบริบทแห่งการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคม ต่างๆ อีกด้วย

แม้ว่าในปัจจุบันพื้นที่ของโรงภาพยนตร์ในพื้นที่ปัตตานี นั้นได้ถูกแปลงเปลี่ยนหน้าที่จากการให้ความบันเทิงในการชมภาพยนตร์เป็นอย่างอื่นหมดแล้ว เช่น โรงภาพยนตร์คิงส์ถล่มลงเพราะการถูกทิ้งร้าง โรงภาพยนตร์ศรีเมืองถูกปรับเปลี่ยนเป็นซูเปอร์มาเก็ต โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาถูกทุบทิ้งเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่รอกการก่อสร้างเป็น TK park โรงภาพยนตร์พาราไดส์ได้ถูกดัดแปลงเป็นที่เลี้ยงนกนางแอ่นเพื่อการค้า แต่อย่างไรก็ดีผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเก็บบันทึกประวัติศาสตร์ของอดีตแหล่งความบันเทิงเหล่านี้ไว้ก่อนที่จะเลือนจางไปในกาลเวลา เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าบรรยากาศ และบริบทของสังคมในปัจจุบันนี้ ไม่ได้เอื้ออำนวย ต่อการกลับมาของโรงภาพยนตร์ในรูปแบบเดิมอีกครั้ง หรือรูปแบบใดๆจะถูกรื้อฟื้นกลับมาใหม่ นับวันความหลังและความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ กำลังจะเลือนไปอย่างรวดเร็ว องค์ประกอบต่างๆที่มีความสำคัญยิ่งของโรงภาพยนตร์ คือ คนทำงานใกล้ชิดโรงภาพยนตร์ต่างก็อพยพย้ายถิ่น หรือกำลังจะออกจากพื้นที่ การติดตามสืบค้นเป็นไปได้ยากต่อการติดต่อ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นยิ่งต้องบันทึก ทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ทั้งภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และบันทึกเสียง เพื่อนำเสนอ สื่อสารต่อคนดูให้ได้จินตนาภาพมากที่สุด

ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

แนวทางต่อไปทางมานุษยวิทยาทัศนาคืออะไร สำคัญมากน้อยเพียงใด

กระบวนการทำวิจัยที่ทำโดยการค้นคว้า จดบันทึก เขียน สังเคราะห์ และวิเคราะห์ เรียบเรียงเป็นบันทึกผลงานวิจัยนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการองค์ความรู้ต่อประวัติศาสตร์ของโรงภาพยนตร์และสังคมในอดีต อันเนื่องมาจากโรงภาพยนตร์อันเป็นวัตถุพยานที่สำคัญได้เปลี่ยนสภาพหรือแม้กระทั่งสูญสลายไปแล้ว ดังนั้นการบันทึกประสบการณ์หรือประวัติศาสตร์บอกเล่าของบุคคลจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการนำเสนอที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากที่สุด ด้วยการนำวิธีการทางด้านมานุษยวิทยาทัศนาก็เป็นเครื่องมือที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการบันทึกด้วยรูปแบบของภาพเคลื่อนไหวและเสียงที่ แสดงความประจักษ์และเป็นจริงต่อหน้ากล้อง เรื่องราวและอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล (ผู้ถูกสัมภาษณ์) เห็นการแสดงออกที่มีอารมณ์ ความรู้สึกน้ำเสียงที่แสดงออกในแบบที่ภาพสองมิติ หรือ ลายลักษณ์อักษรไม่สามารถทดแทนได้ และเมื่อนำภาพและเนื้อหาเหล่านั้นมาคัดสรร และเรียบเรียงอย่างซื่อสัตย์ ซึ่งสะท้อนความจริงเหล่านั้นได้ก็จะเป็น สื่อที่จะสะท้อนทั้งเรื่องราวประสบการณ์ รวมทั้งผู้เล่าเป็นอย่างดี

ทีมผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย สัมภาษณ์ บันทึกภาพและเสียง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ หลักๆ 3-4 ประการด้วยกัน คือ

1. ความหลากหลายของคนในสังคม การสัมภาษณ์ผู้คนที่ผ่านประสบการณ์การชม

ภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ในอดีตและเห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจนปัจจุบัน ทั้งชาวไทยมุสลิมชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยพุทธ เพื่อให้เห็นภาพรวมของความบันเทิงในอดีต มุมมอง ทักษะคติ ศาสนา เพศ อายุ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ สัมภาษณ์กลุ่ม สัมภาษณ์เดี่ยว เพื่อให้ได้ความเห็นที่มีหลากหลายมิติ

2. พื้นที่อดีต ของโรงภาพยนตร์ทั้งสี่แห่ง ในปัจจุบัน เป็นการเก็บบันทึกที่แสดงออกให้ถึง”ความพร่อง” หรือ การหายไป” ของโรงภาพยนตร์ในอดีต เพื่อให้ผู้ชมตระหนักต่อ “ความไม่มีอยู่” เพื่อให้ผู้ชมได้ลุ่มคิด และตระหนักถึงสิ่งที่ไม่ปรากฏในภาพในปัจจุบัน
3. บริบททางสังคมปัจจุบันของพื้นที่ และมิติทางสังคมของคนบนพื้นที่ ปัจจุบัน อะไรคือสิ่งทดแทนการสนทนาการ ออกไปพักผ่อนนอกบ้าน ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่มีธรรมชาติ และชายหาดที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้พักผ่อนหย่อนใจมากมาย เป็นการทดแทนโรงภาพยนตร์
4. ภาพจาก Archive จากแหล่งต่างๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น การหาภาพประกอบทั้งภาพนิ่งและภาพภาพเคลื่อนไหว เพื่อสร้างภาพจินตนาการของผู้ชมให้ได้รับรู้และเข้าใจ จังหวัดปัตตานีในอดีต ที่ผ่านมากกว่า 40 ปี

การทำงานมานุษยวิทยาทัศนศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

การทำงานในแบบมานุษยวิทยาทัศนศึกษานั้น เป็นการถ่ายภาพและบันทึกจากการถ่ายทำและบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบันที่มีได้ปรุงแต่ง การบันทึกภาพและเสียงต้องเกิดตามความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ตามแต่สถานการณ์นั้น ๆ จะอำนวยความสะดวกหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นผู้เขียนและทีมงานนักวิจัยจะต้องใช้การบันทึกที่รวดเร็วและเตรียมความพร้อมไว้เสมอ เช่นการเตรียม ปรีกษากันล่วงหน้าว่าความเป็นไปได้ที่จะเผชิญปัญหาอะไรบางอย่างในการบันทึกภาพ และเสียง ซึ่งผลก็เป็นที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจปะปนกันไป อันเกิดจากสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง คาดไม่ถึงและไม่เป็นไปตามคาคาหมาย เช่นการพูดคุยสัมภาษณ์ในเรือระหว่างชมโรงภาพยนตร์ที่อยู่ใกล้กับแม่น้ำ การเก็บเสียงสัมภาษณ์ที่ติดเสียงรบกวนจากเครื่องยนต์เรือเข้ามาเป็นส่วนปะปนกับเสียงพูดคุยด้วย การสัมภาษณ์ด้วยภาษามลายูที่ผู้วิจัยไม่เข้าใจแต่ทางทีมงานนักวิจัยเป็นผู้ใช้ภาษามลายูได้เป็นอย่างดีการให้ข้อมูลที่รับก็ราบรื่นและเป็นกันเอง เป็นต้น



ภาพที่ 6 กระบวนการทำงานด้านมนุษยวิทยาทัศนนาในพื้นที่ชายแดนใต้ (1)



ภาพที่ 7 กระบวนการทำงานด้านมนุษยวิทยาทัศนนาในพื้นที่ชายแดนใต้ (2)

ในเบื้องต้นการวิจัยนั้นมิงงบประมาณที่จำกัด และอันเนื่องมาจากสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางทีมงานวิจัยจำกัดขอบเขตการทำงานวิจัยอยู่บนพื้นที่จังหวัดปัตตานีเท่านั้น แต่ผู้ให้ข้อมูลและลักษณะข้อมูลที่เป็นประโยชน์นั้นครอบคลุมไปในเขตเทศบาลเมืองยะลาด้วย ดังนั้นจึงต้องขยายการหาข้อมูลในพื้นที่ทั้งจังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา ซึ่งพื้นที่จากเทศบาลนครปัตตานีและยะลามีระยะทางห่างกันไม่มากนัก แต่ระยะเวลาการเดินทาง และเวลาการให้สัมภาษณ์ข้อมูล ก็ยังควรอยู่ในขอบเขตของเวลากลางวันอันเนื่องมาจากการลงพื้นที่การเดินทางมีความสุ่มเสี่ยงในเวลากลางคืน

ความ ยาก-ง่ายสำคัญในการลงพื้นที่ทำวิจัย

สถานการณ์ในพื้นที่เป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งในการลงพื้นที่วิจัย กล่าวคือ ในบางครั้งบางเดือนในช่วงการลงพื้นที่วิจัยก็เป็นช่วงเวลาอันตรายระแวงโดยบังเอิญ เช่น ครอบรอบเหตุการณ์ที่ กรือเซะ หรือ การชนปืนใหญ่ตานี เป็นต้น แม้สถานการณ์ทั่วไปของคนในพื้นที่จะดำเนินตามปกติ แต่การที่ทหาร ตำรวจ เพิ่มกำลังและการตรวจตรามากขึ้น ก็ทำให้น่าหวาดระแวง ระแวงระวังมาก ทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความหวาดระแวงในการให้ความร่วมมือ เช่น การไม่ยินยอมให้สัมภาษณ์ การไม่ยินยอมให้บันทึกภาพ บันทึกเฉพาะเสียง การหลีกเลี่ยงในการพูดคุย เป็นต้น

ความเป็นคนในพื้นที่ของทีมงานวิจัย ในการช่วยเหลือจัดการต่อการลงพื้นที่วิจัยมีส่วนสำคัญ และเป็นปัจจัยหลักในการนำมาซึ่งข้อมูลที่สำคัญ ต่าง ๆ มากมายในงานวิจัย โดยปกติชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ปัตตานีนั้นเป็นสังคมที่มีคนไทยมุสลิมเป็นประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ และเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมค่อนข้างมากในช่วงระยะเวลาที่โรงภาพยนตร์รุ่งเรืองและร่วงโรย ซึ่งเป็นไปได้อย่างมากว่าการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสังคมจะมีผลกระทบทางตรงต่อแหล่งบันเทิงและโรงภาพยนตร์ในจังหวัดปัตตานี ทางทีมวิจัยจึงมุ่งความสนใจไปที่ชุมชนไทยมุสลิมเป็นพิเศษ การสืบค้นข้อมูลจึงมีความพิเศษอย่างยิ่งที่ต้องใช้ความสามารถพิเศษของนักวิจัยที่เป็นคนในพื้นที่และเป็นผู้ที่เข้าใจการวิจัยทางสังคม และอยู่ร่วมเป็นพยานต่อการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนผ่านของสังคมในชุมชนมุสลิมในจังหวัดปัตตานี การเข้าถึงพื้นที่ที่คนนอกพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงและสร้างความไว้วางใจ เป็นกันเองอันรวดเร็วได้ในการเข้าถึงข้อมูล โดยการบันทึกภาพแบบวิดีโอ และการเป็นนักวิจัยที่เป็นคนในพื้นที่ซึ่งจัดปัญหาในเรื่องการเลือกการสัญจรไปที่ต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจและปลอดภัยทุกครั้งที่ต้องการหาข้อมูลนอกพื้นที่ เช่น การใช้รถ”โซลีย์” หรือมอเตอร์ไซด์พ่วงข้างในการเดินทางไปรอบ ๆ เขตเทศบาล การใช้แท็กซี่เบนซ์ในการเดินทางข้ามจังหวัดและพื้นที่ รอบนอกเขตเทศบาล

การมองบริบททางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผ่านโรงภาพยนตร์ ปัตตานีรามา ในมุมมองของคนนอก

จากประสบการณ์การลงพื้นที่ หาข้อมูล การบันทึกภาพ การพูดคุยกับผู้ผ่านประสบการณ์ในการชมภาพยนตร์ และผู้เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ในพื้นที่เขตเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานีนั้น ผู้เขียน ได้พบทวนและได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า การย้อนรอยอดีตของโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในยุครุ่งเรืองของความบันเทิงในรูปแบบโรงภาพยนตร์ในจังหวัดปัตตานีนั้น ได้สะท้อนภาพความน่าสนใจของบรรยากาศทางสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดปัตตานีในยุคหนึ่ง ที่มีลักษณะแตกต่างจากบรรยากาศทางสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก มีปัจจัยสำคัญๆ หลายอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันของการปิดกิจการโรงภาพยนตร์ในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วประเทศ อันได้แก่

1. การปรับตัวต่อกระแสความนิยมของเทคโนโลยี วีดีโอ และทีวี ของคนในสังคม มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการชมภาพยนตร์ในโรงที่ต้องจ่ายเงินและสละเวลาเพื่อมาใช้เวลาในการชมภาพยนตร์ แตกต่างกับวีดีโอ และทีวีที่สามารถรับชมในบ้านและมีความเป็นส่วนตัวสูง สามารถรับชมได้มากกว่าครั้งได้ไม่จำกัดเวลาและความต้องการชมเมื่อใดก็ได้
2. การเสื่อมความนิยมในตัวภาพยนตร์ที่ไม่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ภาพยนตร์ที่ถูกนำมาจัดฉายต้องผ่านการคัดสรรและการแข่งขันในการนำเข้ามาฉายในโรงภาพยนตร์ และเมื่อหนังที่ได้รับความนิยมในพื้นที่หนึ่งและไม่นิยมในต่างพื้นที่ ทำให้การคาดการณ์ที่ผิดพลาด ประกอบกับผู้คนสามารถมีทางเลือกที่หลากหลายในการหาชมภาพยนตร์ในประเภทที่ตนเองต้องการได้ จึงนำไปสู่การฉายภาพยนตร์ที่ผู้ชมต้องชมในสถานที่ปกปิดและจำกัดอายุคนดู เช่น ภาพยนตร์ เรท อาร์ เอ็กซ์ เป็นต้น
3. สังคมเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการเข้าหาศาสนามากขึ้น ความบันเทิงในรูปแบบภาพยนตร์ซึ่งขัดกับหลักการทางศาสนาจึงเสื่อมความนิยมลง นับได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้มีความน่าสนใจและแตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ โดยการผู้ชมส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความสนใจในทางสันตทานการซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในจังหวัดปัตตานี มีผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อโรงภาพยนตร์อันเป็นสถานบันเทิงที่อาศัยการเข้าชมของคนหมู่มาก
4. สภาพและบรรยากาศโรงภาพยนตร์ ไม่ก่อให้เกิดการเข้าชม เมื่อความนิยมเสื่อมคลายลง

โรงภาพยนตร์ ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นสถานที่ที่รองรับคนहु้มากและทันสมัยอยู่เสมอ ก็ตกอยู่ในสภาพที่ ต้องการการดูแลมาก และมีค่าใช้จ่ายสูง จึงถูกละเลยและซ่อมแซม เมื่ออยู่ในสภาพทรุดโทรมผู้ชมก็ ลดน้อยลง ทศนคติของการเข้าโรงภาพยนตร์ ก็เปลี่ยนไปในทางไม่ดี ในที่สุดจึงต้องปิดตัวลง

5. สถานการณ์เหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยืดเยื้อ ทำให้ผู้ชมหลีกเลี่ยง การไปสถานที่ที่มีคนहु้มาก และคล่ำคลาด้วยคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จัก

แม้การทำงานวิจัยที่มีข้อจำกัดมากมายทั้ง เวลา งบประมาณ การให้ความร่วมมือ และวัตถุ และสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งสถานที่ได้หายไป ยากที่จะค้นคว้ามาได้ในเวลาที่ยกจำกัด อย่างไรก็ตามการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการบันทึก วิเคราะห์ พรรณนาและวิธีการถ่ายทำข้อมูลเชิงภาพยนตร์มานุษยวิทยาทัศนาศนาในแบบที่ใช้ภาพเล่าเรื่อง รูปแบบ สารคดีที่ทดลองเล่าแบบศิลปะและการทดลองภาพ การบันทึกเรื่องเล่าและประสบการณ์ต่าง ๆ อัน หลากหลายของพื้นที่และพูดในมุมมองที่แตกต่าง ทางทีมงานก็คาดหวังว่า ในอนาคตโครงการวิจัยจะ เป็นส่วนหนึ่งในการเก็บรวบรวมหลักฐาน ว่าครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงสังคม ในปัตตานินั้น มีช่วงเวลาที่มีโรงภาพยนตร์และความบันเทิงเติบโตมากที่สุดจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้

ทั้งนี้ ทางโครงการวิจัยได้มีการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลตามโครงสร้างกรอบแนวคิดคำถามใน การวิจัย รวมทั้งแบบสอบถามที่ใช้ในสัมภาษณ์ ดังนี้ (แบบสอบถามสามารถดูได้จากตารางด้านล่างสุด)

วัตถุประสงค์โครงการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอภาพวิถีชีวิต ความทรงจำโดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ เกี่ยวกับการผ่อน คลายโดยการชม ภาพยนตร์ ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผ่านการนำเสนอในรูปแบบงานเอกสาร ผสมผสานกับการนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์ทางมานุษยวิทยาทัศนาศนา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้กิจกรรม นันทนาการ คือ โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี
3. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านการรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรง จำและความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

กรอบแนวคิด และคำถามในการวิจัย

- 1.งานวิจัยและภาพยนตร์เรื่องนี้จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความทรงจำเกี่ยวกับการผจญภัยและความบันเทิงของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในพื้นที่เมืองปัตตานีในอดีต ได้โดยการนำเสนอในรูปแบบ และเทคนิควิธีการใดบ้าง
2. ทางเลือกเพื่อการผจญภัยความเครียดของผู้คนในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เหมาะสมควรเป็นรูปแบบใด และพื้นที่ในการนำเสนอควรเป็นอย่างไร
3. คนยุคปัจจุบัน และคนรุ่นใหม่ในพื้นที่มีวัฒนธรรมในการผจญภัยท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่อย่างไรบ้าง

ปณณภา อนุปุปาโท จลจิตการ

แบบสอบถามสำหรับใช้สัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาจล

CINEMA ENLIGHTENS
(Pattanirama : Life to remember behind the scene)



ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ-สกุลผู้ให้ข้อมูล.....เบอร์โทรศัพท์.....

อายุ..... เพศ อาชีพ

ระดับการศึกษา..... ศาสนา สัญชาติ

ที่อยู่.....

ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ

☐ โรงภาพยนตร์ศรีเมือง ☐ โรงภาพยนตร์คิงส์

☐ โรงภาพยนตร์พาราไดส์ ☐ โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา

รูปแบบการผ่อนคลายภายในยุคโรงภาพยนตร์ฯ

ความเกี่ยวข้องกับข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายหลัก

☐ เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม

คนดู ผู้คนที่มีความหลัง ศรัทธา ความประทับใจต่างๆ ต่อ
โรงหนัง ต่อภาพยนตร์

คนฉายหนัง หรือคนที่เกี่ยวเนื่องในห้องฉาย ผู้ช่วย

☐ วัยรุ่น เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุค

ปัจจุบัน

☐ อื่นๆ ระบุ.....

กลุ่มเป้าหมายรอง

☐ คนเดินตัว

☐ คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง

☐ สายหนัง

☐ คนขายตัว

☐ ากย์หนัง

☐ คนเขียนโปสเตอร์หน้าโรงหนัง

☐ คนขายของ/ คนเชียร์รับจ้าง/ คนขายตัวผีหน้าโรง

☐ คนขับรถโฆษณาหนัง

เพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆโรง ☐ ระบุชุมชน.....

☐ ในๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่นอกเหนือจากที่กล่าว เช่น จีโก้ มาเฟีย นายทุน ดาราที่แฉะเวียนผ่านมา หรือ ช่างตัดผม คนตัดเสื้อผ้า ร้านขายรองเท้า เป็นต้น

ประสบการณ์ความชำนาญ (ทำมาก็ปีแล้ว/ทำอะไรมาบ้างที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ เล่ารายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่ตนเองทำ บริบทสังคมในยุคนั้น เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ค่านิยม การใช้ชีวิต กิจกรรมนันทนาการ(ที่นอกเหนือจากโรงหนัง) สถานที่ทำกิจกรรมนันทนาการ ราคาตั๋วหนัง ค่าครองชีพ)

ข้อมูลเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์

- อายุโรงภาพยนตร์/ประวัติในเบื้องต้น เช่น การก่อสร้าง การปิดกิจการ เจ้าของกิจการ ความร่วมมือรูปแบบ ลักษณะโรงภาพยนตร์/สถานที่ตั้ง
- ปัจจุบัน/อนาคตของสถานที่ผ่อนคลาย/กิจกรรมนันทนาการที่อยากให้เป็น (ตัวเรา คนในพื้นที่)
- ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- เอกสารอื่น ๆ ประกอบเรื่องโรงภาพยนตร์ บริบททางสังคม () ภาพถ่าย/วาด () เอกสาร () ข้อมูลอื่น ๆ

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล..... ผู้เก็บข้อมูล.....

แบบสอบถามสำหรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มย่อย/พูดคุยในช่วงถ่ายเก็บข้อมูล

ด้วยวิธีการบันทึกเป็นภาพยนตร์ทางมานุษยวิทยาทัศนาศาสตร์

โครงการวิจัย เรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาจลภาพยนตร์

(Pattanirama : Life to remember behind the scene)

ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่/ชุมชน

จำนวนผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์/การนันทนาการ

- ประสบการณ์เกี่ยวกับโรงภาพยนตร์
- อายุโรงภาพยนตร์/ประวัติในเบื้องต้น เช่น การก่อสร้าง การปิดกิจการ เจ้าของกิจการ ความร่วมมือรูปแบบ ลักษณะโรงภาพยนตร์/สถานที่ตั้ง
- บริบทสังคมในยุคนั้น เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ค่านิยม การใช้ชีวิต กิจกรรมนันทนาการ(ที่นอกเหนือจากโรงหนัง) สถานที่ทำกิจกรรมนันทนาการ ราคาตั๋วหนัง ค่าครองชีพ
- ปัจจุบันที่มีสถานการณ์ในพื้นที่มีรูปแบบการนันทนาการแบบใด/อนาคตของสถานที่ผ่อนคลา/กิจกรรมนันทนาการที่อยากให้เป็น (ตัวเรา คนในพื้นที่) (หากเป็นวัยผู้ใหญ่ วัยรุ่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้หญิง ผู้ชาย อยากได้กิจกรรมนันทนาการในรูปแบบใด)
- ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง/อยากดูหนังในรูปแบบใด.....
- เอกสารอื่น ๆ ประกอบเรื่องโรงภาพยนตร์ บริบททางสังคม () ภาพถ่าย/วาด () เอกสาร () ข้อมูลอื่น ๆ

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล..... ผู้เก็บข้อมูล.....

บทที่ 4

บริบทชุมชน

CINEMA ENLIGHTENS

เนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาพยนตร์ (Pattani Rama : Life to remember behind the scene) ได้ทำการเลือกกลุ่มเป้าหมาย ที่มีขอบเขตด้านพื้นที่อาศัยอยู่ใน 2 พื้นที่หลัก คือ จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา

1. จังหวัดปัตตานี ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ชุมชนที่กลุ่มเป้าหมายอาศัยอยู่ โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้โรงภาพยนตร์ที่เคยตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รวมทั้ง พื้นที่ ๆ เคยเป็นที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์นิเวศ โรงภาพยนตร์คิงส์ โรงภาพยนตร์ศรีเมือง โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา โรงภาพยนตร์พาราไดส์ เพื่อให้สามารถสามารถถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับภาพความทรงจำของโรงภาพยนตร์ในอดีต

ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

นอกจากนี้ ได้มีการถ่ายทอดวิถีชีวิตของผู้คนโดยเก็บข้อมูลทั้งการบันทึกภาพนิ่ง วิดีโอใน ตลาด มัสยิดกลาง แม่น้ำปัตตานี สถานที่นันทนาการของผู้คนในเมืองตานี และนอกเมืองปัตตานี บริเวณตัวเมืองปัตตานีโดยรอบ เพื่อให้เห็นบริบทแวดล้อม และเปรียบเทียบให้เห็นถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้คนตั้งแต่ยุคที่มีโรงหนังจนถึงปัจจุบัน เท่าที่สามารถจะทำได้ ซึ่งการเลือกพื้นที่ชุมชนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มเป้าหมายที่ได้คัดเลือก ซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่โดยรอบบริเวณริมแม่น้ำปัตตานี และตั้งอยู่ไม่ห่างจากโรงภาพยนตร์ในตัวเมืองปัตตานีมากนัก ทั้งนี้เกณฑ์ในการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านชุมชนในโครงการนี้ จะขอเสนอเฉพาะในส่วนที่มีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เน้นการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และในกรณีที่เป็นการให้ข้อมูลรายบุคคล จะเลือกเฉพาะชุมชนที่กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนความถี่ในการให้ข้อมูลมากกว่า 2 คน หรือ 2 ครั้งขึ้นไปเท่านั้น

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดปัตตานี

ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของปัตตานีในอดีต

จากหลักฐานเอกสารโบราณของจีน อาหรับ ขวามลายู และจารึกของชาวอินเดีย ที่ปรากฏ นามเมืองของรัฐสำคัญแห่งหนึ่งบนแหลมมลายู ซึ่งออกเสียงตามสำเนียงในแต่ละภาษา เช่น หลังยาซวู , หลังยาซีเจีย (ภาษาจีน พุทธศตวรรษที่ 11-12 และ 16-18) ,ลังคาโคกะ ,อิลังกาโคกะ (ภาษาสันสกฤต ภาษาทมิฬ พุทธศตวรรษที่ 9 และพุทธศตวรรษที่ 16) ,เล็งกะสุกะ (ภาษาขวา พุทธ

ศตวรรษที่ 20) ,ลัคนะศุกา (ภาษาอาหรับ พุทธศตวรรษที่ 21) ,ลัคนะสุกะ ,ลัคนาสุกะ (ภาษามลายู พุทธศตวรรษที่ 24) (wheatly 1961 Skilling 1992:131; อมรา ศรีสุชาติ 2540: กรมศิลปากร 2540:10)

ชื่อที่ปรากฏนี้ นักวิชาการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชื่อเมืองเดียวกัน ที่เคยตั้งอยู่ในรัฐเคดะห์ ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และจังหวัดปัตตานีในประเทศไทย แต่ในสมัยหลังศูนย์กลางของเมืองแห่งนี้ น่าจะอยู่ในจังหวัดปัตตานี เนื่องจากชาวพื้นเมืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ยังกล่าวว่าเมืองปัตตานี พัฒนาขึ้นมาจากเมืองลัคนาสุกะสอดคล้องกับตำนานเมืองไทรบุรีที่กล่าวว่า ราชามะโรหมหาวงศ์ทรงสร้างลัคนาสุกะบนฝั่งตะวันตกที่เคดะห์ และพระราชนัดดาของพระองค์ได้มา สร้างลัคนาสุกะที่ปัตตานี ชาวพื้นเมืองปัตตานีเรียกบริเวณแถบนี้ว่าลัคนาสุกะมา จนกระทั่งแม่น้ำ ปัตตานีเปลี่ยนทางเดิน (หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี้2539:107)

ราวพุทธศตวรรษที่ 19 ชุมชนลัคนาสุกะเริ่มเสื่อมลงไปเนื่องจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์และ ศาสนาวัฒนธรรมของชาวเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเชื่อว่า ปัตตานีเป็นที่แวะพักจอดเรือเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างพ่อค้าชาว อินเดียทางตะวันตกกับ พ่อค้าชาวจีนทางตะวันออก และชนพื้นเมืองบนแผ่นดินและตามหมู่เกาะใกล้เคียงต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังเชื่อมั่นอีกด้วยว่าปัตตานีเดิมเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ตามที่ปรากฏในเอกสารโบราณที่กล่าวมา (ภักพ ดี อยู่คงดี,มปป:2)

หลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของปัตตานีที่บริเวณ อำเภอยะรังเป็นซากร่องรอยของเมืองโบราณขนาดใหญ่ซ้อนทับกันถึง 3 เมือง มีซากเป็นโบราณสถาน ปรากฏอยู่ไม่น้อยกว่า 40 แห่ง ซากเนินโบราณสถานบางแห่งได้รับการขุดแต่งและอนุรักษ์ไว้ เช่น โบราณสถานบ้านจาละ 3 แห่ง ซึ่งเป็นซากอาคารศาสนสถานก่ออิฐที่มีการขุดแต่งประดับฐานชั้นล่าง ๆ และยังคงพบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น สลุปจำลองดินเผา พระพิมพ์ดินดิบ และดินเผาบางชิ้นมี ตัวอักษรซึ่งนักภาษาโบราณอ่านและแปลว่าเป็นอักษรปัลลวะ (อินเดียใต้) ภาษาสันสกฤตเขียนเป็น คาถาเนื่องในพุทธศาสนาเถรวาทพระโพธิสัตว์สัมฤทธิ์และเศษภาชนะดินเผาประเภทต่าง ๆ โบราณวัตถุเหล่านี้มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 (กรมศิลปากร, 2535)

สอดคล้องกับจดหมายเหตุจีนที่ได้กล่าวถึงไว้ นอกจากนั้นหลักฐานที่ได้ขุดค้นพบยังแสดงให้เห็น ด้วยว่าบริเวณที่เป็นที่ตั้ง อำเภอยะรังในปัจจุบัน เป็นชุมชนที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพุทธที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียไว้อย่างเต็มที่ มีความสัมพันธ์กับดินแดน ใกล้เคียง เช่น บริเวณดินแดนภาคกลางของประเทศไทย และบริเวณคาบสมุทรอินโดจีนด้วย และคง จะเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมสืบทอดเรื่อยมาจนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 15 ก่อนที่อาณาจักรศรีวิชัยจะมี อำนาจรุ่งเรืองครอบคลุมคาบสมุทรมาลายูในที่สุด (ภักพดี อยู่คงดี,มปป.:2)

นักภูมิศาสตร์เชื่อว่า เมืองโบราณขนาดใหญ่ที่บริเวณอำเภอยะรังนั้นหมดความสำคัญลงน่าจะ มี เหตุผล ประการหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลช่วงระยะเวลา 1,000 ปีที่ผ่านมา โดย

ลดลงไประดับหนึ่งมีผลทำให้ชายฝั่งทะเลอยห่างออกไปจากเดิม ดังนั้น ที่ตั้งของชุมชนจึงไม่เหมาะสมที่จะเป็นท่าเลของการเป็นเมืองท่าค้าขายอีกต่อไป และนำมาซึ่งการย้ายที่ตั้งของเมืองในระยะเวลาต่อมา ซึ่งสัมพันธ์กับตำนานการสร้างเมืองปัตตานีที่กล่าวไว้ในหนังสือหลายเล่ม เช่น Hikayat Patani: Story of Patani ของ A. Teeuw และ D.K. Wyatt: Sajaraj Kerajaan Melaya Patani หรือตำนานเมืองปัตตานีของ Ibrahim Syukri เป็นต้น แม้ว่าจะไม่สามารถระบุระยะเวลากำเนิดของเมืองปัตตานีได้อย่างแน่ชัด แต่เมืองปัตตานีก็ได้ปรากฏชื่อและเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเป็นลำดับ

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างน้อย เมืองปัตตานี ได้ชื่อว่าเป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ปลายแหลมมาลายู มีฐานะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยามาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) และอยู่ภายใต้อำนาจของกษัตริย์กรุงศรีอยุธยาเรื่อยมา ในปี พ.ศ. 2054 โปรตุเกสสามารถยึดครองมะละกาได้สำเร็จ และพยายามขยายอิทธิพลทางการค้าขึ้นมาทางตอนเหนือของคาบสมุทรมลายู ประกอบกับพระราชโองการที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) ทรงยินยอมให้โปรตุเกสเข้ามาตั้งสถานีการค้าในเมืองชายฝั่งทะเล เช่น นครศรีธรรมราช มะริด ตะนาวศรี รวมทั้งปัตตานีด้วย ทำให้ปัตตานีกลายเป็นเมืองท่าหลักเมืองหนึ่ง เป็นที่ตั้งของสถานีการค้าของพ่อค้าทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออก ทั้งชาวอินเดีย จีน และญี่ปุ่น สินค้าที่สำคัญของเมืองปัตตานียุคนั้น ได้แก่ ไม้กฤษณา ไม้ฝาง เครื่องเทศ ของป่า งาช้าง และนอแรด นอกจากนี้ปัตตานียังเป็นจุดรับส่งสินค้าของนานาชาติ เช่น เครื่องถ้วยชาม อาวุธ ดินปืน ดีบุก และผ้าไหม (สถาบันทักษิณคดีศึกษา: 2529) สืบค้นจาก (<http://www2.pattani.go.th/webptn/...> ออนไลน์ เข้าถึงวันที่ 20 กันยายน 2556)

ที่ตั้ง และลักษณะทางกายภาพ

ตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัดมีหาดทรายยาว และเป็นที่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10 -30 กิโลเมตรพื้นที่ราบลุ่ม บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และพื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของ อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะป้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี ทั้งนี้ จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 1,055 กิโลเมตร ตั้งอยู่ติดกับอ่าวไทย มีเนื้อที่ 2,109 ตารางกิโลเมตร เป็นอันดับที่ 13 ของภาคใต้ พื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบต่ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก และมีอาณาเขตติดต่อพื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ ทิศเหนือจดจังหวัดสงขลา ทิศใต้จดจังหวัดนราธิวาส ทิศตะวันออกจดทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตกจดจังหวัดยะลา

ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมือง

จังหวัดปัตตานีได้ชื่อว่าเป็นที่ที่มีความรู้ร่ายทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ที่มีการผสมผสานด้านความเชื่อที่หลากหลายมาตั้งแต่อดีต ประเพณีดังกล่าวได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ประเพณีบางอย่างได้มีการเลิกปฏิบัติไปแล้วเนื่องจากขัดกับหลักการความเชื่อของผู้คนในพื้นที่

และบางอย่างได้มีการปรับปรุงแบบ แนวคิดในการนำเสนอให้มีความสอดคล้องกับบริบทด้านความเชื่อ และพื้นที่ ประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นบางส่วน ปรากฏ ดังต่อไปนี้

● **มะโย่ง** เป็นการแสดงเพื่อเฉลิมฉลองหรือเพื่อความรื่นเริง กำเนิดของมะโย่งมีผู้สันนิษฐาน แตกต่างกันไปหลายกระแสดังนี้

1. มะโย่งเป็นการแสดงที่เกิดจากในวังของเมืองปัตตานี เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ 400 ปี มาแล้วจากนั้นแพร่หลายไปทางกลันตัน
2. พิจารณาจากรูปศัพท์ ซึ่งกล่าวว่า คำว่า “มะโย่ง” มาจากคำว่า “มักษิยัง” (MAKHIANG) แปลว่า เจ้าแม่โพสพ เนื่องจากพิธีทำขวัญข้าวในนาของชาวมุสลิมในสมัยโบราณนั้น จะมีหมอผู้ทำพิธี ทรงวิญญูณเจ้าแม่โพสพเป็นการแสดงความกตัญญูที่เจ้าแม่โพสพมีเมตตาประทานน้ำนํามาให้เป็น เมล็ดข้าว เพื่อเป็นโภชนาหารของมนุษย์ตลอดทั้งเพื่อขอความสมบูรณ์พูนสุข ความสวัสดิมงคลให้ บังเกิดแก่ชาวบ้านทั้งหลาย ในพิธีจะมีการร้องรำวงสรวงด้วย ซึ่งในภายหลังได้วิวัฒนาการมาเป็น ละครที่เรียกว่า “มะโย่ง”

3. มะโย่งเป็นการแสดงที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวตั้งแต่ครั้งโบราณ แล้วเป็นที่นิยม แพร่หลาย ในหมู่ชาวไทยมุสลิมในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้อธิบายเพิ่มเติมโดยกล่าวถึงที่มาของคำ ว่า มะโย่ง คำว่า มะหรือเมาะ แปลว่า แม่ ส่วนโย่ง หรือโยง เป็นพระนามของเจ้าหญิงพระองค์หนึ่ง แห่งชวา จึงชวนให้สันนิษฐานต่อไปได้ว่า เหตุที่เรียกละครประเภทนี้ว่า มะโย่ง อาจเป็นตัวละคร จึง เรียกกันโดยใช้คำว่ามะหรือเมาะนำหน้า

เครื่องดนตรี นิยมใช้กันอยู่ 3 ชนิด คือ รือบะ หรือรือบบ จำนวน 1-2 คน กลองแขก 3 หน้า จำนวน 2 ใบ และฆ้องใหญ่เสียงทุ้มแหลมอย่างละใบ มะโย่งบางคนะยังมีเครื่องดนตรีอีก 2 ชิ้น คือ กอเลาะ(กรับ) จำนวน 1 คู่และจ้อระนะ จำนวน 3-4 อัน (จ้อระนะ ทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ 16-18 นิ้ว ใช้ตี) ผู้แสดง มะโย่งคนหนึ่ง ๆ มีคนประมาณ 20-30 คน เป็นลูกคู่เล่นดนตรี 5 - 7 คน นอกนั้นเป็นผู้แสดงและเป็นผู้ช่วยผู้แสดงบ้าง ผู้แสดงหรือตัวละครสำคัญมี 4 ตัว คือ

1. ปะโย่ง หรือเปาะโย่ง แสดงเป็นพระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์หรือเจ้านาย ตัวปะโย่งจะใช้ ผู้หญิงร่างแบบบางหน้าตาสะสวย มีเสน่ห์ ขับกล่อมเก่ง น้ำเสียงดี เป็นผู้แสดง
2. มะโย่งหรือเมาะโย่ง แสดงเป็นนางเอก มีฐานะเป็นเจ้าหญิงหรือสาวชาวบ้านธรรมดา ตามแต่เนื้อเรื่องที่แสดงใช้ผู้หญิงร่างแบบบาง หน้าตาดีเป็นผู้แสดง
3. ป้อรันมุดอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ 1 มีฐานะเสนาคนสนิทหรือคนใช้ใกล้ชิดของปะโย่ง ใช้ ผู้ชายหน้าตาทำทางน่าขบขันชวนหัว เป็นผู้แสดง ป้อรันมุดอ จะพูดจาตลกคะนอง สองแง่สองมุม ฉลาดทันคน กล้าหาญ แต่บางครั้งโง่ทึบและฉลาดกลัว ตาขาว
4. ป้อรันควอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ 2 มีฐานะเป็นเสนาคนสนิทตัวรองของเปาะโย่ง เป็นเพื่อสนิทของป้อรันมุดอ จะเป็นตัวที่คอยสนับสนุนให้ป้อรันมุดอสามารถตลกจี๋เส้นได้มากขึ้น

โรงหรือเวทีแสดง ปัจจุบันโรงมะโย่งปลูกเป็นเพิงหมาแหงน ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตร กว้าง 5-6 เมตร ยาว 8-10 เมตร จากท้ายโรงประมาณ 1-2 เมตร จะกั้นฝา 3 ด้าน คือ ด้านท้ายกับด้านข้าง ทั้งสองด้านหน้าใช้ฉากปิดกั้นให้มีช่องออกหน้าโรงได้ เนื้อที่ด้านท้ายโรงใช้เป็นที่แต่งกายเก็บของและพักผ่อนนอนหลับด้านหน้าโรงเป็นโล่งทั้ง 3 ด้าน จากพื้นถึงหลังคาด้านหน้าสูงประมาณ 3.5 เมตร ชายหลังด้านหน้าจะมีระบายป้ายชื่อคณะอย่างโรงลิเกหรือโนรา ส่วนใต้ถุนโรงใช้เป็นที่พักหลับนอนไปด้วย

โอกาสที่แสดง มะโย่งจะแสดงในงานเฉลิมฉลองงานเทศกาลหรืองานรื่นเริงอื่น ๆ ตามที่เจ้างานรับไปแสดง ปกติแสดงในเวลากลางคืนโดยเริ่มแสดงราว 19 นาฬิกา เลิกเวลาประมาณ 1 นาฬิกา

● **ดิเกร์ฮูลู** เป็นการละเล่นพื้นบ้านแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับความนิยมมากประเภทหนึ่ง คำว่า “ลิเก” หรือ “ดิเกร์” เป็นศัพท์เปอร์เซีย มีความหมาย ๒ ประการ คือ

1. หมายถึง เพลงสวดสรรเสริญพระเจ้า ปกติการขับร้องเนื่องในเทศกาลวันกำเนิดท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล.) ชาวมุสลิมเรียกการสวดในงานเมาลิดว่า “ดิเกร์เมาลิด”

2. หมายถึง กลอนเพลงโต้ตอบนิยมเล่นกันเป็นกลุ่มหรือเป็นคณะ เรียกว่า “ดิเกร์ฮูลู” บางท่านเล่าว่าดิเกร์ฮูลู ได้รับแบบอย่างมาจากคนพื้นเมืองเผ่าชาไก ซึ่งมีการเล่นอย่างหนึ่งเรียกตามภาษามลายูว่า “มะนอฆอ ออแซสแก” แปลเป็นภาษาไทยว่า มโนห์ราคนชาไก นอกจากนี้ ผู้รู้บางท่านกล่าวว่า ลิเกฮูลูเอาแบบอย่างการเล่นลำตัดของไทยผสมเข้าไปด้วย บางท่านเล่าว่า ในสมัยปกครอง ๗ หัวเมือง ถ้ามีงานพิธีต่าง ๆ เช่น เข้าสูหนัต มาแกบูโละ เจ้าเมืองต่าง ๆ มาร่วมพิธีและชมการแสดง เช่น มะโย่ง โนรา และละปะ ละปะนั้น คือ การร้องเพลงลำตัดภาษาอาหรับและเรียก “ซีเกร์มรฮาแบ” การร้องเป็นภาษาอาหรับ ถึงแม้จะไพเราะแต่คนไม่เข้าใจ จึงนำเอาเนื้อเพลงภาษาพื้นเมือง ร้องให้เข้ากับจังหวะร่ามะนาจึงกลายมาเป็นดิเกร์ฮูลูสืบทอดจนถึงปัจจุบัน สำหรับวิธีการละเล่น ก่อนการแสดงดิเกร์ฮูลูนั้นจะมีการร้องปันทอนอินังก่อน

กล่าวกันว่าเจ้าเมืองตานีสมัยอดีต มักเรียกคณะปันทอนอินังที่มีชื่อเสียงเข้าไปแสดงในวัง โดยเฉพาะเนื่องในพิธีเข้าสู่หนัตลูกชาย ต่อมาคณะปันทอนอินังก็เปลี่ยนมาแสดง ดิเกร์ฮูลู ชาวบ้านมักเรียกการแสดงประเภทนี้แตกต่างกัน เช่น ที่กลันตันเรียก “ดิเกร์บาร์ต” หรือ “บามะ” (ดิเกร์ตะวันตก) ปัตตานี เรียก “ดิเกร์” (ดิเกร์เหนือ)

ผู้เล่นดิเกร์ฮูลูหลายท่านกล่าวถึงการฝึกว่า บางคนข้ามฝั่งไปเรียนที่กลันตัน โดยใช้เวลาประมาณ 1 เดือนสมัยโบราณ ไม่มีการฝึกหัดผู้หญิงเล่นดิเกร์ฮูลู แต่สมัยนี้ดารา ดิเกร์ฮูลูหลายคนเป็นหญิง เช่น คณะเจ๊ะลีมาะ ซึ่งมีลูกคู่เป็นหญิงล้วน และบางคนเป็นดาราโทรทัศน์อันเป็นยอดนิยมของมาเลเซียปัจจุบันดิเกร์ฮูลูเป็นยอดนิยมของชาวไทยมุสลิม นอกจากจะแสดงในงานมาแกบูโละ งานสูหนัต งานเมาลิด งานฮารีรายอแล้ว แม้แต่สถานีวิทยุในท้องถิ่นก็จัดรายการเสนอ ดิเกร์ฮูลูและเป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านทั่วไป

- **ซีละ** เป็นการต่อสู้ป้องกันตัวแบบหนึ่งของชาวไทยมุสลิม เนื่องจากมีกระบวนการทำที่สง่างาม ภายหลังจึงจัดให้มีการแสดงซีละเพื่ออุทิศละหมาด รำมากกว่าจะต่อสู้จริง ๆ นิยมเล่นในงานมงคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อยามต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

- **รองเง็ง** มีวิวัฒนาการมาจากการเต้นรำพื้นเมืองของชาวสเปนหรือโปรตุเกส ซึ่งนำมาแสดงในแหลมมลายูเมื่อคราวที่ได้มาติดต่อทำการค้า จากนั้นชาวมลายูพื้นเมืองได้ดัดแปลงเป็นการแสดงที่เรียกว่า “รองเง็ง” สำหรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเต้นรองเง็งมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่สมัยก่อนการยกเลิกการปกครอง 7 หัวเมืองโดยที่นิยมเต้นกันเฉพาะในวังของเจ้าเมือง ฝ่ายชายที่ได้รับการเชิญเข้าร่วมงานรื่นเริงในวังจับคู่เต้นกับฝ่ายหญิงซึ่งเป็นบริวารในวังและมีหน้าที่เต้นรองเง็งได้แพร่หลายไปสู่ชาวบ้านโดยที่ใช้เป็นรายการสลับฉากของมะโย่ง ซึ่งมุ่งแต่ความสนุกสนานและเงินรายได้เป็นสำคัญ ไม่รักษาแบบฉบับที่สวยงามซ้ำยังเอาจังหวะเต้นรำอื่น ๆ เช่น รุมบ้า แซมบ้า ฯลฯ เข้าไปปะปนด้วย ทำให้คนที่เคยเต้นรองเง็งมาแต่เดิมมองเห็นว่า รองเง็งได้เปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี จึงพากันเสื่อมความนิยมไปชั่วระยะหนึ่ง

ใน พ.ศ. 2494 ได้มีการรื้อฟื้นรองเง็งขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยท่านขุนจารุวิเศษศึกษาการ ศึกษาธิการอำเภอเมืองปัตตานี ได้นำเพลง รองเง็งดั้งเดิม 2 เพลง คือ ลากูตูว และเมาะอีนังชาว มาปรับปรุงท่าเต้นขึ้นจากรองเง็งของเดิม เพื่อแสดงในงานปิดอบรมศึกษาภาคฤดูร้อนของคณะครูจังหวัด ปัตตานี ปรากฏว่ารองเง็งกลายเป็นที่แปลกใหม่ และได้รับความสนใจจากคนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง อีก ครั้งหนึ่ง

ต่อมาสมาคมจัด สมาคมของชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานีซึ่งติดต่อไปมาหาสู่ระหว่างปัตตานี กลันตันมาเลเซียอยู่เสมอ ได้นำเอาเพลงจินตชาฮยัง บูจี๊ะปีซัง เลนัง ฯลฯ เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย ทำให้เพลงรองเง็งมีเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมีผู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและประดิษฐ์ดัดแปลงท่า เต้นขึ้นใหม่ เช่น จากท่าเดินของหนังตะลุง และท่ารำของไทยทำให้เพลงรองเง็งมีเพิ่มมากขึ้นซึ่ง รวบรวมได้ถึง 13 เพลง

เพลงและเนื้อร้องเพลงรองเง็ง เพลงที่ใช้ มีอยู่ 13 เพลง คือ ลากูตูว จินตชาฮยัง เมาะอีนัง ลามา อาเนาดิดี ดินดังชาฮยัง บูหารำไปหรือรุมบ้ารองเง็ง มาสแมระห์ จินโยดี วัคตูมาลีม ฮารี เลนัง เมาะอีนังบาร์ู เมาะอีนังแลเงาะ และเมาะอีนังชาว แต่ปัจจุบันนี้ที่ปรากฏว่ายังมีการเต้นอยู่เพียง 8 เพลง คือ ลากูตูว เลนัง บูจี๊ะปีซัง เมาะอีนังชาว จินตชาฮยัง เมาะอีนังลามา อาเนาดิดี บูหารำไป หรือรุมบ้ารองเง็ง

ในการจัดการแสดงผู้จัดการแสดง ผู้จัดนิยมจัดแสดงเพียงครั้งละ 3-5 เพลง โดยเลือกจาก 8 เพลงดังกล่าว

สถานที่และโอกาสที่แสดง แต่เดิมนรองเง็งในประเทศไทยนั้นมิเล่นกันเฉพาะในบรรดาผู้สูงศักดิ์ เช่น ในวังของพระยาพิพิธเสนามาตย์ ในโอกาสรื่นเริงสนุกสนาน โดยเจ้าภาพจัดเตรียมผู้เต้นฝ่ายหญิงไว้ เป็นคู่เต้นของแขกที่รับเชิญมาในงาน เช่น งานเลี้ยงหรืองานพิธีการต่าง ๆ ดังนั้น ผู้เต้นจึงมิเป็น

จำนวนมาก สถานที่ตั้งจึง ต้องเป็นห้องโถงที่มีขนาดกว้างพอสมควร และจุผู้เดินได้จำนวนมาก (<http://www2.pattani.go.th/webptn> เข้าถึงวันที่ 15 กันยายน 2556)

CINEMA ENLIGHTENS

คำขวัญประจำจังหวัด

เมืองงามสามวัฒนธรรม ศูนย์ฮาลาลเลิศล้ำ ชนน้อมนำศรัทธา ถิ่นธรรมชาติงามตา
ปัตตานีสันติสุขแดนใต้

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด



ปืนนางพญาตานีปืนนางพญาตานี ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด (ขนาดยาว 3 วา สกศืบนิ้วครึ่ง กระสุน 11 นิ้ว) ซึ่งเป็นปืนใหญ่กระบอกสำคัญที่ใช้ป้องกันเมืองปัตตานีตลอดมา ชาวเมืองจึงถือว่าเป็นของคู่บ้านคู่เมืองมาแต่สมัยโบราณ จังหวัดปัตตานี ใช้อักษรย่อว่า "ปน"

ที่ตั้ง และอาณาเขต

แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย พื้นราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัดได้แก่ ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาว และเป็นพื้นราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10 -30 กิโลเมตรพื้นที่ราบลุ่ม บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และพื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของ อำเภโคกโพธิ์ อำเภอกะพ้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี
ปัตตานี อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ๑,105 กิโลเมตร ตั้งอยู่ติดกับอ่าวไทย มีเนื้อที่ 2,109 ตารางกิโลเมตร เป็นอันดับที่ 13 ของภาคใต้ พื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบต่ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก และมีอาณาเขตในการติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จดสงขลา

ทิศใต้ จดนราธิวาส

ทิศตะวันออก จดทะเลอ่าวไทย

ทิศตะวันตก จดยะลา

พื้นที่ และเขตการปกครอง

จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วยอำเภอต่าง ๆ จำนวน 12 อำเภอ ดังต่อไปนี้ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอยะรังอำเภอหนองจิกอำเภอโคกโพธิ์อำเภอปะนาเระ อำเภอมายอำเภอทุ่งยางแดงอำเภอไม้แก่นอำเภอกะพ้ออำเภอแม่ลานอำเภอสายบุรี และอำเภอยะหริ่ง ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวนประชากรแบ่งตามการนับถือศาสนา ดังนี้

- ศาสนาอิสลาม จำนวน 576,910 คน
- ศาสนาพุทธ จำนวน 84,107 คน
- ศาสนาคริสต์ จำนวน 201 คน (<http://www2.pattani.go.th> เข้าถึงเมื่อวันที่

20 กันยายน 2556)

ทั้งนี้ หากพิจารณาสัดส่วนของประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ทำการเก็บข้อมูลที่ได้อาศัยอยู่ในตำบลสะบารัง อันประกอบไปด้วยชุมชนปากน้ำ ชุมชนสะบารัง ชุมชนปากน้ำยูโยด่านภาษี ชุมชนปากน้ำปือติงหะยีแม และตำบลอาเนาะรู ซึ่งมีชุมชนอาเนาะรู และชุมชนคลองช้างนั้น ปรากฏสัดส่วนผู้นับถือศาสนา ดังนี้

ตำบลสะบารังมีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 19,371 คน ประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน และตำบลอาเนาะรู 5,398 คน ตำบลอาเนาะรู มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 7,083 คน และประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 3,993

ชุมชนที่ได้คัดเลือกเพื่อเก็บข้อมูลได้แก่

1.1 บริเวณรอบเทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

เขตเทศบาลเมืองปัตตานี ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นหนึ่งในจำนวน 12 อำเภอของจังหวัดปัตตานี บริเวณรอบเทศบาลเมืองปัตตานีเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ๆ มากมาย ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้ง โรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้เป็นสถานที่เก็บข้อมูลหลักในโครงการวิจัยเรื่องนี้

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้มีคำขวัญประจำอำเภอ ซึ่งบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของสถานที่สำคัญต่าง ๆ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาวปัตตานี เคียงคู่กับมาพร้อม ๆ กับความเป็นมาของจังหวัด คือ "ถิ่นศึกษาสงขลานครินทร์ แหล่งทำกินนาเกลือ ทำเรือ เศรษฐกิจ มัสยิดโบราณ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ที่ท่องเที่ยวสวนสมเด็จฯ"

ปณณ อนุปปาโท จลจิตการ



ภาพที่ 8 ถนนปรีดา ย่านความเจริญบริเวณวิกิงส์ในอดีต



ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

ภาพที่ 9 วิธีการจับจ่ายใช้สอยในตลาดนัดรูสะมิแล

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม และชายทะเล ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดปัตตานี มีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อ ดังต่อไปนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอไทย ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอยะรัง ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอยะหริ่ง ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอหนองจิก

พื้นที่ 96.869 ตารางกิโลเมตร หรือ 60,524 ไร่ แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 10 ตำบล 66 หมู่บ้าน มีเทศบาล 1 แห่ง คือเทศบาลเมืองปัตตานี ประกอบด้วย ตำบลสะบารัง ตำบลอาเนาะรู และตำบลจะบังติกอ

ประชากร มีประชากรทั้งสิ้น 111,904 คน

อาชีพของประชากร

ประชากรในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ประมง ประกอบการ/ธุรกิจ รับจ้าง ราชการ และอื่น ๆ

ลักษณะเด่นของพื้นที่ ชุมชน

มีแม่น้ำ 1 สาย คือ แม่น้ำปัตตานี

สถานที่สำคัญ

มีดังต่อไปนี้ ศาลหลักเมืองปัตตานี ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว มัสยิดกลางปัตตานี มัสยิดกรือเซะ และถนนเจริญประดิษฐ์ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

ความเกี่ยวข้องกับโรงพยาบาลรพช. โรงพยาบาล

เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลรพช. โรงแรมสวนดุสิตและสถานที่สำหรับนันทนาการของชาวปัตตานี มาตั้งแต่อดีต อันเป็นส่วนหนึ่งในการบันทึกประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วิถีชีวิตของคน

1.2 ชุมชนปากน้ำ (ยูโยด้านภาษา)

ชื่อของชุมชน ที่มาและความหมาย

คำว่ายูโยเป็นภาษามลายูถิ่น มีความหมายว่า ต้นเหือกปลาหมอ ประชาชนในชุมชนยูโยด้านภาษาได้ให้ข้อมูลว่า สันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะในอดีต พื้นที่ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมีต้นเหือกปลาหมอขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อว่า ยูโย อันหมายถึงต้นเหือกปลาหมอ ต่อมามีการตั้งด่านศุลกากรขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ จึงได้มีการเรียกชื่อตั้งแต่นั้น มาจนถึงปัจจุบันว่า ชุมชนยูโยด้านภาษา

ชุมชนยูโยด้านภาษาตั้งอยู่สุดเขตเทศบาลเมืองปัตตานี เป็นชุมชนเล็ก ๆ ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ

ทิศเหนือตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำปาดตานี และทะเลอ่าวไทย ทิศใต้จดซอยชุมชนปากน้ำ ป้อมดงหะยีแม

ทิศตะวันออกจดแม่น้ำปาดตานี ทิศตะวันตกจดเขตพื้นที่ตำบลรูสะมิแล

ประชากร ชุมชนยูโยด้านภาษี มีจำนวนครัวเรือน 197 ครัวเรือน จำนวน 1,380 คน แยกเป็นชาย 600 คน และหญิง 780 คน

อาชีพของประชากร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน รับจ้างและทำธุรกิจขนาดเล็กภายในครอบครัว และเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ แพะ แกะ

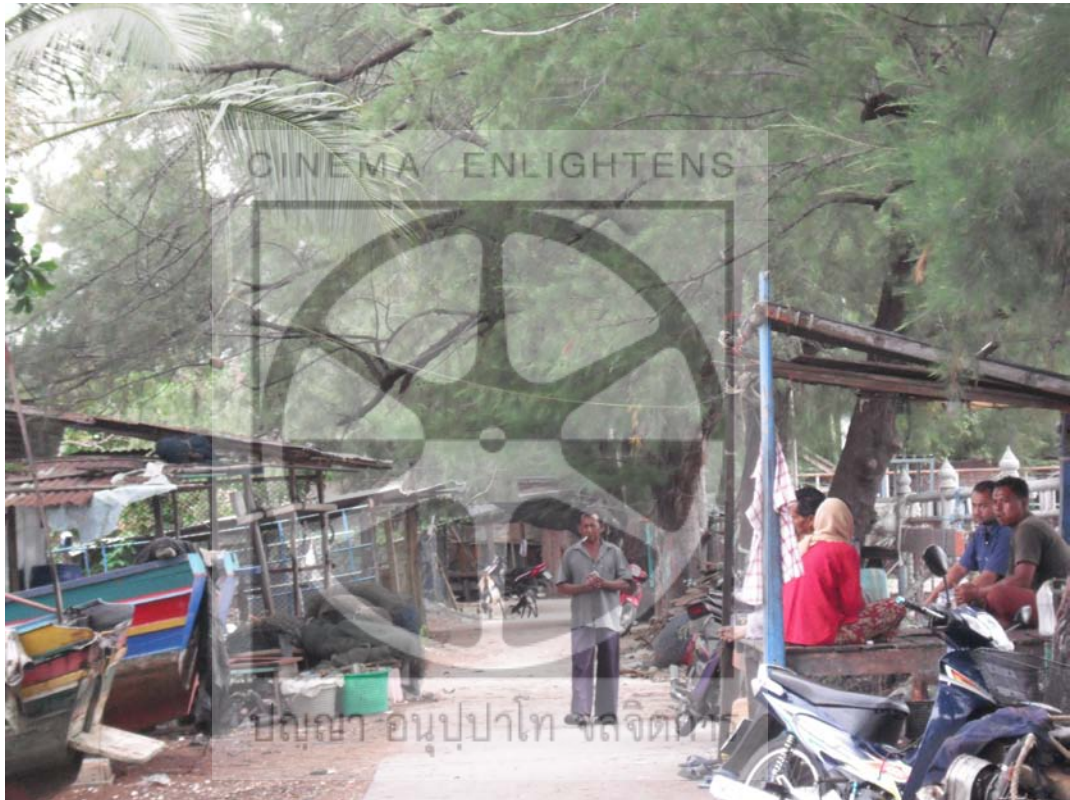
ลักษณะเด่นของชุมชน ปณณู อนุปโปโท จลจิตการ

ตั้งอยู่ติดแม่น้ำปาดตานี และทะเลอ่าวไทย รวมทั้งเขตอุตสาหกรรมประมงท่าเรือสะพานปลา

สถานที่สำคัญ มัสยิดประจำชุมชน (มัสยิดญามีอีเราะห์มะห์) สถานศึกษาศาสนาเบื้องต้น (ตาดีกา) รวมทั้งสนามมวยไทย

ความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

ชุมชนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เขตเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้คนบางส่วนยังคงมีความทรงจำและอยู่ร่วมยุคสมัยโรงหนังในปัตตานี ใช้แม่น้ำปาดตานีเป็นเส้นทางสัญจรและเส้นทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเดินทางระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในบริเวณรอบเมืองปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน



ภาพที่ 10 บริบทด้านพื้นที่ชุมชนปากน้ำ ยูโดธานีในปัจจุบัน

1.3 ชุมชนปากน้ำ (ป้อมดงหะยีแม ป้อมดงวอเกะห์ หรือป้อมดงดีลาเกีย)

ชื่อของชุมชน ที่มาและความหมาย

ผู้คนในพื้นที่รู้จักชุมชนแห่งนี้ใน 3 ชื่อ คือ ป้อมดงหะยีแม ป้อมดง มีความหมายว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่บนสันดอนทราย ส่วนหะยีแม เป็นชื่อของโต๊ะครูหรือผู้รู้ด้านศาสนาซึ่งเป็นคนสำคัญของชุมชนในอดีต สำหรับป้อมดงวอเกะห์ นั้นมีความหมายว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่บนสันดอนทราย (ใกล้แม่น้ำปัตตานี) อันมีศาลาตั้งอยู่บริเวณหน้าชุมชน ซึ่งในอดีตใช้เป็นสถานที่เรียนรู้อด้านศาสนาของผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และอีกชื่อคือ ป้อมดงดีลาเกีย อันมีความหมายว่าชุมชนที่ตั้งอยู่บนสันดอนทรายซึ่งในอดีตมีต้นมะขามใหญ่อยู่หน้าชุมชน

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ

ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำปัตตานี และชุมชนปากน้ำยูโยด้านภาษี ทิศใต้ติดกับชุมชนปากน้ำปือตัง
ตันหยง ชุมชนแห่งนี้มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	ถนนปากน้ำ ซ. 8
ทิศใต้	จด	โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปากน้ำ
ทิศตะวันออก	จด	แม่น้ำปัตตานี
ทิศตะวันตก	จด	ถนนปากน้ำ
จำนวนครัวเรือน	มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 419 ครัวเรือน	

จำนวนประชากร มีจำนวน 2,737 คน แยกเป็น ชาย 1,505 คน และหญิง 1,232 คน

อาชีพของประชากร ประมงพื้นบ้าน ธุรกิจขนาดเล็ก รับจ้าง เลือกลูกปลา ลูกจ้างโรงงาน
อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล รับราชการ

ลักษณะเด่นของชุมชน ตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำปัตตานีและแหล่งอุตสาหกรรมประมง ท่าเรือ
สะพานปลาปัตตานี

สถานที่สำคัญ มัสยิดประจำชุมชน ศูนย์เรียนรู้ศาสนาเยาวชนตาดีกา อดีตสถานที่สำคัญ
ทางประวัติศาสตร์ คือ ปอเนาะ ซึ่งทำการเรียนการสอนในยุคหะยีแม แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกการ
เรียนการสอนและมีการรื้อถอนอาคารต่าง ๆ แล้ว

ความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

ตั้งอยู่ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ยังคงมีผู้รู้และร่วมสมัยเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ใน
ปัตตานี ใช้เส้นทางสัญจรร่วมประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับชุมชนอื่น ๆ ในบริเวณแม่น้ำปัตตานี



ปกเกล้า ออปปาโท จลจิตการ
ภาพที่ 11 วิธีชีวิตริมแม่น้ำปัตตานีของเด็ก ๆ ในชุมชนเส้นทางปากน้ำ



ภาพที่ 12 มัสยิดและบ้านเรือนชาวมุสลิมที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปัตตานี

1.4 ชุมชนอาเนาะซุงา

ชื่อของชุมชน ที่มาและความหมาย

ในอดีต คลองอาเนาะซุงา เป็นแหล่งค้าขายสิ่งของต่าง ๆ มากมาย เช่น อาหาร สัตว์เลี้ยง เครื่องใช้สอยต่างๆ มีชาวต่างชาติมาซื้อขายสินค้าในละแวกคลองอาเนาะซุงามากมาย เช่น ชาวจีน เป็นต้น ในสมัยนั้นใช้เส้นทางเรือในการสัญจรเป็นหลัก เพราะเส้นทางคมนาคมทางบกยังไม่ได้มีความสะดวกสบายอย่างปัจจุบัน “อาเนาะซุงา” แปลตามอักษรในภาษามลายูว่า “ลูกน้ำคลอง” แต่หากพิจารณาถึงบริบทลักษณะที่ตั้งของชุมชนแล้วน่าจะหมายถึง “ลำคลองสายย่อย” ซึ่งแยกย่อยมาจากแม่น้ำปัตตานี

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ จด ถนนอาเนาะรู

ทิศใต้ จด คลองอาเนาะซุงา - ถนนปะนาเระ

ทิศตะวันออก จด ถนนนาเกลือ

ทิศตะวันตก จด ถนนปัตตานีภิรมย์ - แม่น้ำปัตตานี

จำนวนครัวเรือน

ชุมชนอาเนาะซุงามีครัวเรือน จำนวน 141 ครัวเรือน

จำนวนประชากร

มีประชากร จำนวน 989 คน แยกเป็นชาย จำนวน 488 คน และหญิง จำนวน 501 คน

อาชีพของประชากร ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ รับจ้าง ประมงทะเล ค้าขาย ธุรกิจ
ส่วนตัว รับราชการ ลูกจ้างหน่วยงานรัฐ พนักงานบริษัท / เอกชน

ลักษณะเด่นของชุมชน

ตั้งอยู่ในเขตเมือง ประชากรในพื้นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทั้งชาวไทยมุสลิม
ชาวไทยพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีน

สถานที่สำคัญ

ตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์และศาสนา เช่น มัสยิดปากีสถาน ศาล
เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว บริเวณชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนมุสลิม และบริเวณตลาดสดพิธาน

ความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้บริเวณที่ตั้งโรงภาพยนตร์ในอดีต เช่น วีกินวส์ วีกิงส์ วีกพาราไดส์
วีกศรีเมือง ยังคงมีผู้คนที่มีความทรงจำและอยู่ร่วมยุคสมัยที่มีโรงหนัง

1.5 ชุมชนคลองช้าง

ชื่อของชุมชน ที่มาและความหมาย

ชุมชนคลองช้างมีชื่อเป็นภาษามลายูว่า “กือลิ่งกาเยาะ” อันมีความหมายว่า บึง
หรือหนองน้ำที่ช้างเคยลงไปเล่นน้ำหรืออาบน้ำ ซึ่งผู้สูงอายุในชุมชนเล่าว่า ในอดีตที่พื้นที่แห่งนี้
ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรป่าไม้และสัตว์น้ำ บรรดาพรานป่ามักจะพาฝูงช้างของตน
แวะลงมาเล่นเมื่อเดินทางผ่านชุมชนแห่งนี้

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ

มีลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม ถูกล้อมรอบในฤดูฝน ลักษณะพื้นที่ลาดเอียง จากทิศใต้ไปทาง
ทิศเหนือ มีแม่น้ำปัตตานีเป็นแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการประมง เลี้ยง

สัตว์ และใช้ประโยชน์ด้านกิจการประปา เพื่อเป็นแหล่งน้ำดิบในการผลิตน้ำประปา เพื่อบริการ
น้ำดื่มน้ำใช้ให้แก่ประชาชนทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

ชุมชนคลองช้างมีพื้นที่ติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ จด ถนนนาเกลือ ซอย 7

ทิศใต้ จด ถนนโรงเรียนเทศบาล 6

ทิศตะวันออก จด ถนนนาเกลือ

ทิศตะวันตก จด แม่น้ำปาดตานี

จำนวนครัวเรือน

จำนวน 288 ครัวเรือน

จำนวนประชากร

ชุมชนคลองช้างมีประชากร จำนวน 2,057 คน เป็นชาย 990 คน และหญิง 1,067 คน

อาชีพของประชากร รับจ้าง ประมงทะเล ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ ลูกจ้างหน่วยงานรัฐ
พนักงานบริษัท / เอกชน

ลักษณะเด่นของชุมชน ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความหลากหลายทางความเชื่อ และ
วัฒนธรรม เนื่องจากประกอบไปด้วยชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธทั้งที่เป็นคนในพื้นที่และต่างถิ่นที่เข้า
มาทำงานในปาดตานี และชาวไทยเชื้อสายจีน

สถานที่สำคัญ มัสยิดนูริลยากินที่ตั้งอยู่ในชุมชน โรงเรียนสอนตาดีกาในชุมชนจำนวน 1 แห่ง

ความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

ตั้งอยู่ใกล้กับโรงหนังต่าง ๆ เช่น วีกินวส์ วีกิงส์ วีกพาราไดส์ วีกปัตตานีราม่า และยังมีผู้คนที่มีความทรงจำและร่วมยุคสมัยโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ในเมืองปัตตานี รวมทั้งตั้งอยู่ใกล้แหล่งสถานที่ทางประวัติศาสตร์และความเชื่อ และแหล่งนันทนาการที่สำคัญ คือ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งทุกปีจะมีการจัดงานเฉลิมฉลองฯ และมีกิจกรรมนันทนาการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.6 ชุมชนสะบารัง

ชื่อของชุมชน ที่มาและความหมาย

ชื่อชุมชนหากแปลตรงตัวตามคำศัพท์ มีความหมายว่า ฝั่งตรงข้าม สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชื่อที่ชุมชนซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับชุมชนสะบารังอันมีแม่น้ำปัตตานีเป็นเส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์ใช้เรียก ชุมชนแห่งนี้ยังเป็นที่รู้จักกันอีกชื่อหนึ่งในบรรดาผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คือ ชุมชนกือดาอาเนาะโย เนื่องจากในสมัยอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นตลาดสำหรับค้าขาย แลกเปลี่ยนสิ่งของ โดยเฉพาะมะพร้าว นอกจากนี้ ในอดีตชุมชนแห่งนี้ยังเป็นที่รู้จักกันในชื่อ ชุมชนกอและ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในอดีตประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และมีการผลิตเรือกอและเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ

ตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนอาเนาะซุงา โรงเรียนเบญจมาชูทิศ สนามเบญจมะ ชุมชนกำปงกูหรือปือ - ดิงม่วง และอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวิกพาราไดส์ และวิกราม่าปัตตานี

ทิศเหนือ จด โรงเรียนบ้านสะบารัง และชุมชนกำปงกูหรือปือดิงม่วง

ทิศใต้ จด โรงเรียนเบญจมาชูทิศปัตตานี

ทิศตะวันออก จด แม่น้ำปัตตานี

ทิศตะวันตก จด คลองสามัคคี

จำนวนครัวเรือน มีจำนวน 135 หลังคาเรือน คิดเป็น 317 ครอบครัว

จำนวนประชากร มีทั้งสิ้นจำนวน 2,876 คน แยกเป็นชาย 1,418 คน และหญิง 1,458 คน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม 65 % ศาสนาพุทธ 35 %

อาชีพของประชากร

ประมงพื้นบ้าน ประมงพาณิชย์ รับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ

ลักษณะเด่นของชุมชน

มีความหลากหลายของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีทั้งชาวมุสลิมและชาวไทยพุทธจากต่างถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพประมงพาณิชย์ ตั้งอยู่ใกล้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์การนันทนาการของชาวปัตตานี คือ สนามเบญจมะราชูทิศ

สถานที่สำคัญ

มัสยิด โรงเรียนตาดีกา ศูนย์อบรมจริยธรรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และตั้งอยู่ติดกับ โรงเรียนเบญจมะราชูทิศ สนามเบญจมะราชูทิศ โรงเรียนบ้านสะบารัง ศาลหลักเมืองปัตตานี

ความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

ตั้งอยู่ใกล้วิกหนัง เช่น วิกพาราไดส์ วิกปัตตานีราม่า วิกศรีเมือง ยังคงมีผู้คนที่มีความทรงจำและอยู่ร่วมยุคสมัยวิกหนัง ใช้เส้นทางสัญจรโดยเรือ คือ แม่น้ำปัตตานี

2. จังหวัดยะลา

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อมูลในส่วนที่เป็นขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการสำรวจโรงภาพยนตร์ใน

ตัวเมืองยะลา และสัมภาษณ์เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงหนังในเมืองยะลา โดยจะเน้นเนื้อหาบริบทด้านพื้นที่หลัก คือ เขตเทศบาล และบริเวณที่โรงภาพยนตร์โคลีเซียม ยะลาตั้งอยู่เท่านั้น อันเป็นตัวแทนโรงภาพยนตร์ซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน โดยมีข้อมูลพื้นที่โดยสังเขป ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดยะลา

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดยะลา เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 5 - 7 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 100 - 102 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางรถไฟสายใต้ 1,039 กิโลเมตร และตามถนนเพชรเกษมสายเก่า 1,395 กิโลเมตร หรือสายใหม่ 1,084 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4,521 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2.8 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.4 ของพื้นที่ภาคใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดสงขลา และปัตตานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	รัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดนราธิวาส และรัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสงขลา และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

2.2 จำนวนประชากร

ประชากร ณ เดือนธันวาคม 2551 จำนวนทั้งหมด 478,266 คน โดยที่แยกเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 237,317 คน และเพศหญิง จำนวน 240,949 คน จำนวนครัวเรือน 124,794 ครัวเรือน แบ่งประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองยะลา 159,917 จำนวน 45,786 ครัวเรือน อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 65,722 คน หรือ 22,298 ครัวเรือน และนอกเขตเทศบาล จำนวน 94,195 หรือ 23,488

2.1 ห้างโคลีเซียม ซินีเพล็กซ์ยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ที่ตั้ง และลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ

ตั้งอยู่เลขที่ 505 ถ.สีโรรส ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

อำเภอเมือง เป็นอำเภอหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดยะลา มีฐานะเป็นเมืองเรียกว่า “เมืองยะลา” เหตุที่เรียกว่า “เมืองยะลา” เพราะพระยาเมืองคนแรกได้ตั้งที่ทำการขึ้นที่บ้านยะลา คำว่า “ยะลา” เป็นชื่อเรียกสำเนียงภาษามลายูพื้นเมือง มาจากคำว่า “ยาลอ” แปลว่า “แห” แต่ตามประวัติศาสตร์ซึ่งได้เขียนไว้ในสมัยเจ็ดหัวเมือง โดยเจ้าผู้ครองเมืองเดิม ได้เขียนไว้เป็นประวัติศาสตร์เป็นภาษามลายูว่า “เมืองยะลา” เป็นสำเนียงภาษาอาหรับ โดยชาวอินโดนีเซียที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาอิสลามในบริเวณเจ็ดหัวเมือง ซึ่งอยู่ในแหลมมลายูเป็นผู้ตั้งชื่อเมืองไว้

อำเภอเมืองยะลา เดิมตั้งอยู่ใกล้ภูเขา ยาลอ ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองยะลาปัจจุบันไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ต่อมาเมืองยะลาได้ยกฐานะเป็นเมืองหนึ่งของบริเวณเจ็ดหัวเมือง คำว่า “เมืองยะลา” หรือ “ยาลอ” ยังคงเรียกกันจนถึงปัจจุบันนี้

อำเภอเมือง ยะลามีคำขวัญที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ คือ วัดถ้ำสว้ย รวยไม้อย่างพารา ล้ำค่าหินอ่อน กระท่อนรสดี

พื้นที่ 264.24 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมด้วยชุมชน จำนวน 39 ชุมชน

ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์กายภาพ

ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำปัตตานี และเขื่อนเปะยามา

ประชากร มีจำนวน 160,000 คน (พ.ศ. 2552)

อาชีพของประชากร เกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง อุตสาหกรรมแร่หินอ่อน

ลักษณะเด่นของพื้นที่ ชุมชน

ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำปัตตานี ใกล้ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาใหญ่ และมีแหล่งแร่หินอ่อน

สถานที่สำคัญ

วัดในเขตพื้นที่อำเภอเมือง (วัดถ้ำคูหาภิมุข) สถานีรถไฟยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
มหาวิทยาลัยพะเยา ฯลฯ

ความเกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์

เป็นสถานที่แห่งเดียวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมีโรงภาพยนตร์เปิดดำเนินการอยู่
ทำให้สามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ และเห็นเค้าโครงภาพของอดีตโรงภาพยนตร์ในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ได้ชัดเจน และเป็นรูปธรรมขึ้น

ปัญญา อนุปปาโท จลจิตการ

บทที่ 5

ผลการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาพยนตร์ (Pattanirama : Life to remember behind the scene) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อนำเสนอภาพวิถีชีวิต ความทรงจำโดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ เกี่ยวกับการผ่อนคลาย โดยการชมภาพยนตร์ ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผ่านการนำเสนอในรูปแบบงานเอกสารผสมผสานกับการนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์ทางมานุษยวิทยาศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการคือโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี
3. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านการรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำ และความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

ทั้งนี้ โครงการวิจัย ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังกล่าว ได้แก่ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth -Interview) การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interviews) การบันทึกวิดีโอเพื่อจัดทำเป็นภาพยนตร์เชิงมานุษยวิทยาศึกษา (Visual Anthropology) การบันทึกภาพนิ่ง และศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยที่การเก็บข้อมูลดังกล่าวครอบคลุมพื้นที่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 79 คน ดังรายละเอียดกลุ่มเป้าหมายหลัก และกลุ่มเป้าหมายรองที่ได้แบ่งในกลุ่มในบทที่ 3

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจลาพยนตร์ (Pattanirama : Life to remember behind the scene) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อนำเสนอภาพวิถีชีวิต ความทรงจำเกี่ยวกับการผ่อนคลายโดยการชมภาพยนตร์

1.1 ประวัติของโรงภาพยนตร์ ทั้ง 4 ยุค

หากจะกล่าวถึงโรงหนังหรือโรงภาพยนตร์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีแล้วนั้น คนในยุคก่อนที่มีอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไปคงจะได้มีโอกาสในการชม สัมผัสบรรยากาศความบันเทิงและนั่งทานอาหารทางสายตากันบ้างตามประสบการณ์ช่วงวัย และความชอบของแต่ละบุคคล เนื่องจากโครงการวิจัยเรื่องนี้ ได้เน้นพื้นที่ของความบันเทิงทางสายตา โดยใช้โรงภาพยนตร์ที่อยู่ในอำเภอเมือง หรือตัวเมืองปัตตานีเป็นหลัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอกล่าวข้อมูลที่เน้นด้านโรงภาพยนตร์ที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ตามลำดับของการการก่อตั้ง และการเลิกกิจการ โดยข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้คนที่เป็กลุ่มเป้าหมายที่อยู่รวมยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ และสอดแทรกด้วยรายละเอียดทางเอกสาร ข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1.1 ริเริ่ม

ในเริ่มยุคต้นที่พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีได้มีโรงภาพยนตร์เกิดขึ้นนั้น จากคำบอกเล่า การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยซึ่งเป็นเครื่องมือ และกระบวนการที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้นั้น ได้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวว่า ในยุคอดีต ก่อนที่จะมีโรงหนัง ความบันเทิงทางสายตา หรือการนั่งทานอาหารของผู้นที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง จังหวัดปัตตานี หรือแม้กระทั่งผู้นที่อาศัยอยู่นอกเมืองปัตตานี ผู้นเหล่านี้ได้ดูหนังตะลุง หนังเร่ (หนังชายยา) หนังล้อมผ้า ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอหรือฉายตามงานมหรสพต่าง ๆ เช่น งานประจำปี งานมงคล งานบวชบาคต่าง ๆ หรือแม้กระทั่ง เมื่อมีเทศกาลตามฤดูกาล วันสำคัญต่าง ๆ ในช่วงปฏิทินฤดูกาลในแต่ละพื้นที่ เช่น วันรายอ (วันเฉลิมฉลองหลังการถือศีลอดของชาวมุสลิม) หลังการเก็บเกี่ยว ฯ ล

หนังประเภทดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะเด่น คือ สามารถเคลื่อนย้ายไปได้ทุกแห่ง สามารถปรับตัวเพื่อฉายได้กับทุกสภาพพื้นที่ มีฉายเกือบตลอดปี ผู้ชมหรือคนดูอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการชมบ้าง หรืออาจได้ชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หนังสามารถเข้าถึงเกือบทุกพื้นที่ ทุกชุมชน แม้จะเป็นเส้นทางกันดารหรือห่างไกลเพียงใดก็ตาม หนังของเจ้าของกิจการคนเดียวกันอาจมีการฉายซ้ำกันตลอดปี เพียงแต่เปลี่ยนพื้นที่ในการฉาย พื้นที่หรือสถานที่ในการฉายเน้นสภาพที่โล่ง กว้าง อาจเป็นสนามหญ้าทุ่งนา เนื่องจากเน้นในเรื่องพื้นที่ที่สามารถจุผู้ชมหรือคนดูได้มาก

ในส่วนของโรงหนังหรือโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานีนั้น ถือได้ว่าเป็นโรงฉายภาพยนตร์ที่มีพัฒนาการมาจากรูปแบบการฉายหนังแบบดั้งเดิมที่ไม่เน้นการอยู่กับที่ถาวร แต่เป็นการปรับตัวเพื่อให้ผู้ชมสามารถรับชมได้ภายในตัวอาคารหรือห้องที่มีไว้สำหรับฉายภาพยนตร์ ซึ่งสามารถป้องกันแดดฝน และสามารถทำการฉายหนังได้ในทุกสภาพอากาศและเวลา ทั้งในช่วงกลางวัน กลางคืน ฤดูร้อน หรือฤดูฝนอันเป็นสภาพอากาศหลักของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และผู้ชม

ต้องเสียค่าตัวเพื่อเข้าชม เนื่องจากเมื่อปรับสภาพเป็นโรงหนังหรือโรงภาพยนตร์ เจ้าของโรงหนังต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ค่าเช่าพื้นที่ ค่าก่อสร้าง ปรับแต่งอาคารสถานที่ ค่าไฟ ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ ค่าโฆษณาประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ราคาหนังที่ซื้อซึ่งหากหนังมีชื่อเสียงหรือดังมากราคาก็สูงขึ้น ค่าโฆษณาประชาสัมพันธ์

ในส่วนของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ซึ่งจากอดีตที่ยังคงเป็นหนังที่ไม่ได้เข้าฉายในโรงหนังหรือโรงภาพยนตร์นั้น การโฆษณาอาจใช้แค่รูปแบบการบอกเล่าปากต่อปาก แต่เมื่อเป็นโรงภาพยนตร์ได้เกิดรูปแบบการวาดภาพ การเขียนอักษรเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์หนังแต่ละเรื่อง มีการใช้คน หุ่น ประกอบการโฆษณา มีการใช้รถเพื่อแห่ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ดังกล่าว บางครั้งอาจมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางวิทยุท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาล้วนส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการโรงภาพยนตร์ และส่งผลต่อการเก็บค่าตั๋วหนังจากคนดูตามมา

ทั้งนี้ จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นมีโรงภาพยนตร์จนกระทั่งปัจจุบัน ในเบื้องต้นนั้น พบว่ามีโรงภาพยนตร์ โดยแบ่งเป็นพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 13 สะพานเดชาเชื่อมระหว่างแม่น้ำปัตตานีและใจกลางเมืองปัตตานีในอดีต

1. จังหวัดปัตตานี

ชื่อโรงภาพยนตร์	พื้นที่
นิวส์ / โกลิบ	ถนนราตี อาเนาะรู อำเภอเมือง
คิงส์ ปัตตานี	อาเนาะรู อำเภอเมือง

ศรีเมือง	อาเนาะรู อำเภอมือง
ปัตตานีรามมา	อำเภอมือง
พาราไดส์	อำเภอมือง
เฉลิมศิลป์	ตะลุบัน อำเภอสายบุรี
จิตรเกษม	นาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์
ศรีโพธิ์	ไม่มีรายละเอียดด้านพื้นที่

2. จังหวัดยะลา

ชื่อโรงภาพยนตร์	พื้นที่
สยาม	อำเภอมือง
พาด้า	อำเภอมือง
ลูน่า	อำเภอมือง
รามัน	อำเภอมือง
โคลีเซียม	อำเภอมือง

3. จังหวัดนราธิวาส

ชื่อโรงภาพยนตร์	พื้นที่
เฉลิมเวช	ปะลูลู อำเภอสู่ไหงปาดี
ปาดีภาพยนตร์	ปะลูลู อำเภอสู่ไหงปาดี
อารีย์ชัยภาพยนตร์	บาเจาะ อำเภอบาเจาะ
สามัคคีตากใบ	เจ๊ะเห อำเภอตากใบ
เฉลิมเขตภาพยนตร์	ตันหยงมัส อำเภอระแงะ
เฉลิมเขตต์	สู่ไหงโลก อำเภอสู่ไหงโลก
คิงส์	สู่ไหงโลก อำเภอสู่ไหงโลก
รือเสาะภาพยนตร์	รือเสาะ อำเภอรือเสาะ
เฉลิมนรา	บางนาค อำเภอมือง
เดอะโกรีปซินิมา	บางนาค อำเภอมือง

ข้อมูลรายชื่อภาพยนตร์บางส่วนนำมาจาก www.thaicine.com

เนื่องจากโครงการวิจัยเรื่องนี้ได้เน้นขอบเขตของเนื้อหา และพื้นที่ในอำเภอมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และจากเอกสารบางส่วนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ปัตตานี ดังนี้

โรงภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในยุคเริ่มแรกในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานี ได้แก่

1. โรงภาพยนตร์นิวส์ โรงภาพยนตร์โกลบ (Globe) วิกไอ้ตอง

โรงภาพยนตร์นิวส์ ปัตตานี โรงภาพยนตร์โกลบ (Globe) หรือวิกไอ้ตอง เป็นโรงภาพยนตร์ที่น้อยคนนักจะรู้จัก โดยเฉพาะในส่วนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีลงมา อาจจะไม่เคยได้ยินชื่อโรงหนังแห่งนี้ เนื่องจากเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีอายุค่อนข้างยาวนาน และปัจจุบันได้ถูกรื้อถอนไปจากพื้นที่แล้ว โดยไม่เหลือเศษซากใด ๆ ให้คนรุ่นหลังได้สันนิษฐานว่าลักษณะ รูปแบบของโรงหนังเป็นเช่นใด

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์กับผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี คือ คุณสมภพ เกาไศยาภรณ์ ซึ่งได้มีโอกาสพบเห็นและอยู่ร่วมสมัยกับวิกนิวส์ หรือวิกโกลบในช่วงท้าย ได้บอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องวิกนี้ว่า

“เมื่อก่อนก็มีวิกอีกวิกหนึ่ง อยู่เส้นทางอาเนาะรู ทางไปศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จะมีสามแยก ตรงทางขวามือ ซึ่งเป็นแยกไปเส้นทางตลาดพิธานเป็นวิกหนังเหมือนกัน ชื่อวิกนิวส์ เป็นวิกที่อยู่ในช่วงท้าย ๆ ก่อนที่วิกคิงส์จะรุ่งเรื่อง แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว” (สมภพ เกาไศยาภรณ์, สัมภาษณ์, 2556)

จากการสอบถามผู้ที่อยู่ร่วมสมัยโรงภาพยนตร์ปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จะพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อโรงภาพยนตร์นิวส์ หรือวิกโกลบ ค่อนข้างจะคลุมเครือ และมีผู้ทราบข้อมูลน้อยมาก นอกจากนี้ ยังมีการเรียกชื่อที่เพี้ยนไปจากสำเนียงภาษาไทยเป็นภาษามลายู เช่น จากวิกโกลบเป็น วิกครก และบางท่านได้ให้ข้อมูลว่า วิกครกและวิกคิงส์คือวิกเดียวกัน เนื่องจากวิกหนังบางชื่อชาวบ้านจะตั้งชื่อตามเจ้าของวิกหนัง(ปีเปาะ เปาะเต็ง, สัมภาษณ์, 2556) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้พบว่า โรงภาพยนตร์นิวส์หรือโกลบยังมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปหลายชื่อ และจากการที่ได้มีการตรวจสอบสถานที่ ที่ตั้งของโรงภาพยนตร์เหล่านั้นแล้ว พบว่าน่าจะเป็นสถานที่เดียวกัน โดยที่ชื่อที่เรียกกันแตกต่างออกไปของโรงภาพยนตร์โกลบตามความทรงจำของชาวบ้านในพื้นที่ที่อยู่ร่วมสมัยโรงภาพยนตร์ดังกล่าว จะพบชื่อเรียกที่หลากหลาย เช่น โรงภาพยนตร์นิวส์ปัตตานี วิกไอ้ตอง (อาคณนา ดอรรธิม, สัมภาษณ์, 2556)

ทั้งนี้ ในเรื่องชื่อของโรงภาพยนตร์ในยุคเริ่มแรกที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้นั้น จากคำบอกเล่าของคุณลุงท่านหนึ่งซึ่งมีอายุ 70 กว่าปี ผู้มีอาชีพปั่นสามล้อมากกว่า 40 แล้วได้ย้อนรำลึกเกี่ยวกับเรื่องโรงภาพยนตร์ในปัตตานีว่า ในอดีตเมื่อยังเป็นหนุ่มตนเองและภรรยาได้มีโอกาสเข้าชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์หลายครั้ง เนื่องจากในอดีตสถานที่สำหรับการนันทนาการในเมืองปัตตานี ยังมีไม่หลากหลายมากดังเช่นยุคปัจจุบัน ตนเองประกอบอาชีพปั่นสามล้อรอบเมืองปัตตานี ส่งผู้โดยสารตามโรงภาพยนตร์หรือวิกหนังต่าง ๆ ตามแต่ความต้องการของลูกค้า และโรงภาพยนตร์ที่ได้มีโอกาสเข้าชมในขณะนั้น คือ วิกไอ้ตอง ตามคำเรียกที่ชาวมุสลิมใช้เรียกเป็นภาษามลายูท้องถิ่น หรืออีกชื่อที่เป็นทางการคือ โรงภาพยนตร์นิวส์ปัตตานี (อุเช็ง เจ๊ะหลง, สัมภาษณ์, 2556)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ในเบื้องต้นได้ว่า วิกไอ้ตองนั้นมีอยู่จริง และอาจเป็นวิกเดียวกันกับวิกหรือโรงภาพยนตร์นิวส์ ปัตตานี และจากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ พบว่า วิกหนังหรือโรงภาพยนตร์แต่ละแห่ง จะมีการเปลี่ยนเจ้าของอยู่หลายครั้ง การเรียกชื่อของคนในท้องถิ่นจะเรียกตามชื่อเจ้าของวิก ซึ่งเมื่อเปลี่ยนแปลงเจ้าของ ชื่อวิกก็จะเปลี่ยนไปด้วยอันอาจก่อให้เกิดความสับสนสำหรับผู้ที่เกิดมาไม่ทันยุควิกหนังที่ก่อตั้งในช่วงแรกของเมือง ปัตตานี

นอกจากนี้ คำเรียกชื่อ แต่ละชื่อของโรงภาพยนตร์เดียวกัน อาจไปปรากฏในความทรงจำของกลุ่มบุคคลที่ใช้ภาษาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่จะไม่ค่อยทราบชื่อวิคหนังที่เป็นภาษามลายูถิ่น ในขณะเดียวกัน ชาวมุสลิมบางท่านอาจไม่รู้จักชื่อวิคหนังในอีกชื่อหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อมูลและองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น สถานที่ตั้ง ลักษณะของ โรงภาพยนตร์เหล่านั้น แล้วบางครั้งอาจเป็นโรงภาพยนตร์โรงเดียวกัน (นิวส์หรือโกลด์ วิคไอ้ตอง)

โรงภาพยนตร์ในยุครุ่งเรือง แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

1. ยุครุ่งเรืองที่ยังใช้รูปแบบกลางเก่า กลางใหม่ ได้แก่ โรงภาพยนตร์คิงส์ หรือวิกไอ้เย็น

หากจะนับอายุโรงภาพยนตร์คิงส์ตามคำบอกเล่าของผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณวิกคิงส์ นั้น พอที่จะกะประมาณได้ว่า มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป วิกคิงส์อันเป็นชื่อที่ชาวบ้านในพื้นที่เขตเมืองปัตตานีรู้จักมักคุ้นกันดีนั้น ตั้งอยู่ที่ถนนปรีดา ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

จากการสืบค้นข้อมูลที่มีผู้ได้ทำการเก็บรวบรวมในเบื้องต้น พบว่า โรงภาพยนตร์คิงส์ ได้ก่อสร้างขึ้นในปี 2470 โดยในช่วงแรกอยู่ในสถานะเป็นโรงละครที่รองรับคณะวงดนตรีลูกทุ่งที่มีการจัดมาแสดงที่จังหวัดปัตตานี ต่อมาในปี พ.ศ.2495 ได้ถูกดัดแปลงเป็นโรงภาพยนตร์คิงส์ (ปิยะนันท์ นิพนธ์, 2554, หน้า 281)

ซึ่งการปรับเปลี่ยนสถานะเป็นโรงภาพยนตร์คิงส์นั้น ทำให้เกิดรูปแบบการก่อสร้างโรงภาพยนตร์ที่เป็นตัวอาคารที่ถาวร และมีโปรแกรมการฉายหนังที่เป็นระบบมากขึ้น ทั้งนี้จากคำบอกเล่าของผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงภาพยนตร์คิงส์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความทรงจำ และวิถีชีวิตของผู้คนในยุคสมัยที่โรงภาพยนตร์คิงส์ยังรุ่งเรือง ซึ่งคำบอกเล่าดังกล่าวเต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา โดยมีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงดังนี้

“ ช่วงนั้นถนนถาวรนั้นเจริญนะ มีอาคารบ้านเรือนอยู่สองรายทาง การจราจรคับคั่งหากเทียบกับยุคสมัยนั้น โดยเฉพาะเส้นทางถนนที่จะไปยังวิกคิงส์ ซึ่งสาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการที่มีโรงหนังตั้งอยู่ คนเข้ามาดูกันเยอะ เมื่อสอบถามถึงสภาพอาคารของวิกคิงส์ ทราบว่า มีลักษณะเป็นอาคารไม้ หากมองภายนอกจะคล้ายชั้นเดียว แต่หากเดินเข้าไปภายในแล้วจะพบว่ามีชั้นครึ่ง หากพิจารณาจากภาพแล้วจะเห็นว่าลักษณะคล้ายโรงเตี๊ยมหรือโรงน้ำชาเหมือนที่ปรากฏในภาพยนตร์จีนกำลังภายใน

ด้านสภาพแวดล้อมบริเวณวิกนั้นสรุปความในภาพรวมได้ว่า ตรงบริเวณด้านหน้าของวิกคิงส์เป็นร้านขายของจำพวกร้านอาหาร ร้านน้ำชา สถานที่ว่าดป้ายโฆษณาหนัง มีพื้นที่และบริเวณร่มรื่นในช่วงเย็น ๆ จะมีผู้คนในพื้นที่มาเดินเล่นเพื่อผ่อนคลาย รวมทั้งเด็ก ๆ จะใช้สถานที่แห่งนี้ในการวิ่งเล่น บริเวณด้านข้างจนเลยไปถึงด้านหลังเป็นสถานที่ขายบริการทางเพศ และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เดินเคียงคู่ไปพร้อมกับโรงภาพยนตร์คิงส์ ปัตตานี กล่าวคือ เมื่อโรงภาพยนตร์เปิดขึ้น ความเจริญและพลุกพล่านของผู้คนในบริเวณถนนสายนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปิดบริการสถานบริการทางเพศ และเมื่อถึงช่วงเวลาแห่งการโรยราและปิดโรงภาพยนตร์ได้ปิดกิจการ สถานบริการฯ เหล่านี้ก็ได้ปิดตัวลงไปด้วย (สมภาพ เกาไศยาภรณ์, สัมภาษณ์, 2556)

ในส่วนสภาพทางเศรษฐกิจของบริเวณถนนเส้นทางโรงภาพยนตร์คิงส์ตั้งแต่ยุคเริ่มจนถึงรุ่งเรืองนั้น ผู้ที่มีที่พักและเปิดร้านอาหารฝั่งตรงข้ามโรงภาพยนตร์คิงส์ได้เล่าว่า “ บรรยากาศช่วงแรก

ๆ นั้น คนเยอะ การฉายหนังจะฉายคืนละ 2 รอบ หากเป็นรอบกลางวันหรือรอบนักเรียน จะเริ่มฉายตั้งแต่บ่าย 2 โมง หน้าโรงหนังมีร้านขายของสำหรับขบเคี้ยวเล่นระหว่างดูหนัง คือ เมล็ดแตงโม ลูกอมฮอลส์ บรรยากาศก่อนหนังฉาย จะมีการเปิดเพลงของหนังแต่ละเรื่องก่อนที่จะฉาย เพื่อเรียกคนเข้าดูหนัง ซึ่งมีหลากหลายทั้งหนังฝรั่ง ไทย จีน อินเดีย หนังที่ฉายที่จำได้ช่วงนั้นก็มี Benhur บัญญัติ 10 ประการ (ประสิทธิ์ ลิมนวาทิพงศ์ , สัมภาษณ์, 2556)

ทั้งนี้ ลูกค้าส่วนใหญ่ของโรงภาพยนตร์คิงส์จะมีความหลากหลายทั้งด้านวัย เพศ และอาชีพ ศาสนา และพื้นที่ กล่าวคือ จะมีทั้งหญิงและชาย อาชีพรับจ้าง ประมงพื้นบ้าน ผู้ใช้แรงงานเรือประมงพาณิชย์ ค้าขาย มีทั้งพุทธ มุสลิม ในช่วงการฉายรอบกลางวัน จะมีนักเรียน และวัยรุ่นมาชม ส่วนรอบค่ำ กลางคืน จะเป็นช่วงวัยผู้ใหญ่ วัยทำงาน เนื่องจากต้องการผ่อนคลายหลังจากเลิกงานแล้ว

ด้านราคาค่าตัวนั้น จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จะพบว่ามีหลายราคา ตั้งแต่ยุครุ่งเรืองที่มีราคา 30-40 บาท และลดราคาลงเหลือรอบละ 1 บาท ในยุคที่โรยรา (สมภพ เกาไศยาภรณ์, สัมภาษณ์, 2556)

นอกจากนี้ ในบทความเรื่องประวัติศาสตร์ของโรงภาพยนตร์ในสังคมปัตตานี ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องราคาตัวของโรงภาพยนตร์คิงส์ว่า ราคาตัววิกคิงส์ตั้งแต่เริ่มแรกเปิดกิจการนั้นมีราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 2 บาท และราคาสูงสุด 9 บาทในช่วงปี พ.ศ.2510 (ปิยะนันท์ นิภาพันธ์, 2554, หน้า 281-282)

ความรุ่งเรืองของวิกคิงส์ นอกเหนือจากจะส่งผลให้ถนนบริเวณเส้นทางอาเนาะรูมีความเจริญ และเป็นแหล่งธุรกิจที่มีการค้าขายคึกคักแล้ว ยังส่งผลให้เป็นที่ดึงดูดให้ผู้คนจากแดนไกลได้เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพ รวมทั้งเข้ามาเยือนเพื่อรับชมภาพยนตร์อีกด้วย ดังข้อมูลที่ได้รับการถ่ายทอดในเรื่องนี้ว่า “ สมัยนั้นนักพากย์ดัง ๆ เช่น รุจิรา มารศรี ก็เคยมาพากย์หนังที่วิกคิงส์ เขา लोग มาจากกรุงเทพฯ มาพากย์ประจำที่นี่ นอกจากนี้ คนที่อยู่นอกพื้นที่เขตตัวเมืองปัตตานี หรืออยู่ต่างจังหวัด ส่วนใหญ่ที่เคยมาที่นี่จะจำเกี่ยวกับโรงหนังนี้ได้ มีอยู่ครั้งหนึ่งคนที่อยู่ต่างจังหวัดเขาแวะทางนี้ และเข้าไปยังยังบริเวณพื้นที่ที่เคยเป็นวิกคิงส์ในอดีต เขาบอกว่า ที่นี่เคยมีวิกหนังนะ แสดงว่า ในเมื่อก่อนเขาก็เคยดูหนังหรือเคยผ่านมาแล้ว ” คุณลุงเล่าให้ฟังด้วยแววตามีความสุข เมื่อรำลึกถึงอดีตในยุคที่วิกคิงส์ยังรุ่งเรือง และคงอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (สมภพ เกาไศยาภรณ์ , สัมภาษณ์, 2556)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปโรงภาพยนตร์คิงส์ก็ก้าวมาสู่ยุคร่วงโรย จากสภาพโรงภาพยนตร์ที่เป็นที่นิยมของผู้คนทั้งในและนอกพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีโปรแกรมการฉายภาพยนตร์ที่ดีได้เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบสภาพอาคารที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลาและขาดการซ่อมแซม ในช่วงที่วิกคิงส์ใกล้ถึงช่วงโรยราและเข้าสู่ยุคแห่งการปิดกิจการนั้น ผู้ชมส่วนหนึ่งที่เคยเป็นลูกค้าในการชมภาพยนตร์ในวิกคิงส์เล่าว่า “ หากไปดูหนังที่วิกคิงส์ ก็ต้องทำใจว่าต้องเจอกับอากาศที่ร้อน เพราะหลังคาเป็นสังกะสี ยุงและเรือดมากอึดอัด ดูดเลือดเราเวลานั่งชม ดูหนังเสร็จราก็จะได้การคันเป็นของแถม คนที่นั่งดูหนังนั้นต้องเฝ้าไปตาม ๆ กัน และที่สำคัญไฟดับบ่อย เพราะเขาใช้เครื่องปั่นไฟ ยุคนั้นยังไม่มีฟ้าใช้ เวลาไฟดับหนังก็ดับ เราก็อึด คนดูเสียอารมณ์ บางคนก็ใช้ขวดใส่อุปกรณ์ที่มีอยู่ในมือเคาะโต๊ะเก้าอี้ พอไฟมา คนดูก็เฮกัน ” เป็นอีกคำให้สัมภาษณ์ของผู้ชมที่อยู่ร่วมสมัยยุควิกคิงส์ และเล่าเรื่องราวความโรยราของวิกคิงส์ด้วยน้ำเสียงที่สนุกสนานมากกว่าที่จะเป็น

ความเปื้อน่าย (ปีเปาะ เปาะเต็ง, สัมภาษณ์, 2556)

สำหรับสาเหตุของความโรยราของวิกิงส์นั้น จากการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นได้ข้อสันนิษฐานไว้ดังนี้

CINEMA ENLIGHTENS

1. สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

ผู้ที่อยู่ร่วมสมัยวิกิงส์หลายท่านได้กล่าวว่า ในช่วงท้ายก่อนวิกิงส์ปิดกิจการ พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบางประการในด้านแหล่งนันทนาการแห่งใหม่ จากเดิมส่วนใหญ่โรงภาพยนตร์จะตั้งอยู่ในพื้นที่เส้นทางถนนอาเนาะรูเป็นหลัก เช่น วิกินิวส์ วิกิงส์ แต่ในช่วงหลังมีการเปลี่ยนพื้นที่ไปตั้งตรงบริเวณใจกลางเมือง คือ ตลาดโต้รุ่ง ซึ่งเป็นย่านที่เป็นแหล่งธุรกิจการค้าแห่งใหม่ที่มีผู้คนพลุกพล่านมากกว่า มีแหล่งการค้าขายที่หลากหลายกว่าเดิม ๆ กับการเกิดโรงภาพยนตร์แห่งใหม่ที่มีการปรับปรุงแบบให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการเป็นระบบมากขึ้น วิกิงส์กล่าวคือ วิกิงส์เมือง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสี่แยกตลาดโต้รุ่งในปัจจุบัน

2. การขาดการปรับปรุงอาคาร และรูปแบบการจัดการของวิกิงส์

มีส่วนสำคัญและส่งผลให้ไม่สามารถดึงดูดใจผู้ชมให้เข้ามาชมภาพยนตร์ในวิกิงส์ได้อย่างในอดีต เนื่องด้วยสภาพอาคารที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ขาดการซ่อมแซมบำรุงให้เข้ากับยุคสมัย โปรแกรมหนังที่ไม่หลากหลาย ไม่เป็นหนังระดับดีเหมือนในอดีต ส่งผลให้ผู้ชมได้เปลี่ยนแปลงโยกย้ายการชมภาพยนตร์ ไปยังโรงภาพยนตร์แห่งใหม่ คือ วิกิงส์เมืองซึ่งมีความทันสมัยมากกว่า และมีโปรแกรมการฉายหนังดี ๆ หมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความโรยราหายไปของวิกิงส์ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ จากข้อมูลในบทความเรื่องประวัติศาสตร์ของโรงภาพยนตร์ในสังคมปัตตานี ได้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ลูกชายเจ้าของกิจการวิกิงส์ในยุคนั้นสรุปความได้ว่า ในช่วงเวลาที่คิงส์เข้าสู่ยุคตกต่ำและร่วงโรยนั้น สาเหตุหนึ่งเนื่องจาก เจ้าของกิจการไม่มีเวลาดูแลพัฒนาโรงหนังเหมือนเช่นในอดีต อันเนื่องจากในช่วงท้ายได้มีการขยายกิจการเพื่อเปิดวิกิงส์แห่งใหม่ คือ โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า (ปิยะนันท์ นิภานันท์, 2554, หน้า 282)

ทั้งนี้ ในช่วงท้ายภายหลังจากที่วิกิงส์ได้ปิดกิจการลง อาคารดังกล่าวก็ยังคงอยู่มิได้ทำการถูกรื้อทิ้ง เมื่อถึงเวลาหนึ่งที่สภาพอาคารไม่ได้ชำรุดเต็มที่แล้ว อาคารดังกล่าวก็ได้พังครืนลงมา คุณลุงท่านหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับวิกิงส์เล่าว่า “อยู่ดีดีอาคารมันก็พังลงมาครืน เสียงมันดังไปทั่วเมือง หากไปหาอ่านหนังสือพิมพ์ยุคนั้นได้ก็จะเห็นข่าวนี้” (สมภพ เกาไศยาภรณ์, สัมภาษณ์, 2556)

ข้อมูลที่ได้นำเสนอนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องเล่า ความเป็นมา และการหายไปของวิกิงส์ ปัตตานี ซึ่งข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ในส่วนของการรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป



ภาพที่ 14 ซากแห่งความรุ่งเรืองของวิกคิงส์ในอดีต

2. ยุครุ่งเรืองที่มีการปรับรูปแบบเข้าสู่ระบบใหม่แล้ว ได้แก่ โรงภาพยนตร์หรือวิกศรีเมือง โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามมา และโรงภาพยนตร์พาราไดส์

2.1 โรงภาพยนตร์ศรีเมือง

โรงภาพยนตร์แห่งนี้ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2502 ตั้งอยู่ที่บริเวณถนนจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โรงภาพยนตร์หรือวิกศรีเมืองได้ปิดกิจการเมื่อ 2535 ปัจจุบัน เราจะสามารถพบเห็นโรงภาพยนตร์แห่งนี้ที่ได้แปรสภาพเป็นซูเปอร์มาเก็ต และยังพอมิตัวอาคารให้พอสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ยุคก่อนจนถึงยุคปัจจุบัน

สำหรับแนวคิดในการเปิดโรงภาพยนตร์ศรีเมืองนั้น คุณวุฒิ พงศ์เลิศนภาพกร ซึ่งเป็นลูกเจ้าของกิจการวิกศรีเมือง ได้เล่าให้ฟังว่า ผู้เป็นปู่ คือ นายฮงมัย พงศ์เลิศนภาพกร ได้เปิดกิจการนี้ขึ้นเพื่อให้ผู้เป็นพ่อ และครอบครัวได้ดำเนินกิจการร่วมกับครอบครัว โดยมีแนวคิดที่ว่า ในสมัยนั้นแหล่งบันเทิงที่ให้ทั้งความรู้ และสาระแก่คนในพื้นที่ในเมืองปัตตานียังไม่ค่อยจะมีมากนัก รูปแบบนันทนาการที่ให้ความรู้และข้อมูลที่มีอยู่บ้างก็ได้แก่ วิทยุ ที่ใช้สำหรับรับฟังข่าวสารและผ่อนคลายโดยการฟังเพลง การมีโรงหนังจะเป็นสื่อทางภาพที่ช่วยให้คนในพื้นที่ได้มีรูปแบบการผ่อนคลายที่หลากหลายและได้รับสาระมากขึ้น

ด้านรูปแบบการบริหารจัดการนั้น จะใช้รูปแบบการบริหารแบบครอบครัว โดยผู้เป็นพ่อทำหน้าที่ในการฉายหนัง แม่และน้าเป็นคนขายตั๋ว มีลูกจ้างที่เป็นมุสลิมซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นมีหน้าที่วาดรูปป้ายโฆษณา เจ้าหน้าที่เดินเบอร์ ยกเก้าอี้ พนักงานขับรถ นอกจากนั้นจะมีนักพากย์หนัง

ที่มาจากบริษัทที่โรงภาพยนตร์ซื้อหนังมาทำหน้าที่พากย์หนัง เนื่องจากสมัยนั้นการฉายหนังจะมีการพากย์สด และต้องมีการซ้อมพากย์ก่อนที่จะฉายหนัง ซึ่งนักพากย์หนังจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัว นักพากย์ที่ถนัดภาพยนตร์จีนก็จะพากย์หนังจีน ผู้ถนัดภาพยนตร์แนวควาบอยก็จะพากย์หนังควาบอย ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่แล้วนักพากย์มาจากหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ในส่วนของประเภทของหนังที่ฉายนั้นจะมีละครกันขึ้นอยู่กับสายหนังที่โรงภาพยนตร์ซื้อ ซึ่งโรงภาพยนตร์ศรีเมืองจะรับซื้อจากสายหนังกรุงเทพ ส่วนใหญ่รับหนังมาจากบริษัทสหมงคลฟิล์มเป็นหลัก โดยที่หนังที่ซื้อมานั้นอาจได้รับทั้งหนังดีและหนังไม่ค่อยมีคุณภาพ เนื่องจากต้องซื้อมาในรูปแบบซื้อเหมาซึ่งจะมีหลังปะปนคละเคล้ากันไป

การซื้อหนังจากสายหนังเจ้าของโรงหนังไม่สามารถเลือกได้ว่าจะมีหนังเรื่องใดเป็นที่ยอมรับหรือไม่ เพราะไม่สามารถรู้ล่วงหน้าว่าหนังที่ซื้อมาเป็นหนังระดับใด บางโรงได้รับหนังที่ดีก็จะได้กำไร และมีผู้ชมเข้าชมมาก ซึ่งแต่ละโรงจะมีการฉายหนังที่ไม่ซ้ำกันเพราะเป็นการซื้อจากสายหนังที่ต่างบริษัทกัน ยกเว้นในช่วงสมัยหลัง ๆ ที่รูปแบบโรงภาพยนตร์ได้ปรับเปลี่ยนไป เช่น ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนไปโรงหนังไปอยู่ในห้างสรรพสินค้า หนังที่ซื้อจากสายหนังและบริษัทเดียวกันสามารถซ้ำกันได้ เนื่องจากเจ้าของวิกหนังย่อย ๆ เหล่านี้อาจเป็นเจ้าของคนเดียวกัน แต่โรงภาพยนตร์หลายโรงจึงทำให้เกิดการหมุนเวียนฉายหนังตามโรงย่อยต่าง ๆ

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบในเรื่องการบริหารจัดการโรงภาพยนตร์รูปแบบเก่าที่เป็น Stand alone นั้น นับว่ามีความแตกต่างด้านค่าใช้จ่ายและการบริหารจัดการ เนื่องจาก เมื่อปรับเป็นโรงหนังเล็ก ๆ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จะน้อยลงไปน้อย แต่หากเป็นสมัยก่อนที่เป็นโรงหนังเดียว ค่าใช้จ่ายจะสูง เนื่องจากต้องมีการจัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เช่น มีรถแห่หนัง ทำป้ายโฆษณาใหญ่ ๆ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวล้วนต้องใช้แรงงานคนและค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

ด้านสภาพของโรงภาพยนตร์ศรีเมืองในยุคนั้นเป็นอาคารอาคารตึก 2 ชั้น ด้านหน้าโรงภาพยนตร์เป็นลานโล่ง ภายในตัวอาคารมีการใช้ไฟฟ้าในการฉายหนังแล้ว และมีการใช้พัดลมเมื่อฉายหนัง มีที่นั่งประมาณ 100 กว่าที่นั่ง สำหรับราคาตัวนั้น จะอยู่ที่ประมาณ 5 บาท 10 บาท และ 15 บาท โดยมีการฉายวันละ 2 รอบ รอบเช้าเริ่มตั้งแต่ 10 โมงเช้า-เที่ยง รอบบ่ายเริ่มตั้งแต่บ่าย 2 โมง และหากเป็นวันเสาร์และอาทิตย์จะมีการเพิ่มช่วงรอบค่ำเริ่มเวลาประมาณทุ่มครึ่ง หนังที่ฉายในสมัยก่อนส่วนใหญ่แล้วจะมีความยาวประมาณ 2 ชั่วโมง

ในส่วนของการประเภทหนังที่ได้รับความนิยมในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นหนังอินเดีย เพราะประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม แต่ก็ยังมีการฉายละครกันบ้างกับหนังฝรั่งและหนังอินเดีย ผู้ชมส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ และบางส่วนจากนอกเมืองที่เดินทางมาจากอำเภอใกล้เคียงเมืองปัตตานี เช่น อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง ซึ่งผู้ชมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาในเมืองเพื่อชมภาพยนตร์ด้วยรถโดยสารประจำทาง

ทายาทเจ้าของกิจการโรงภาพยนตร์ศรีเมืองได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุดคือ ช่วง งานเทศกาลสำคัญประจำปี เช่น วันรายอ อันถือเป็นวันเฉลิมฉลองเมื่อเสร็จสิ้นการถือศีลอดของชาวมุสลิม ในช่วงนั้นวิกหนังจะมีโอกาสต้อนรับผู้คนจำนวนมากทั้งจากในเมืองและนอกเมือง เนื่องจากผู้คนในพื้นที่จะเดินทางมาพักผ่อน นันทนาการนอกบ้าน และจับจ่ายใช้สอยในตัวเมืองปัตตานี ซึ่งการได้ชมภาพยนตร์ก็ถือเป็นงานนันทนาการของผู้คนที่เดินทางเลือกหลักในยุคนั้น

หลังจากยุคแห่งความรุ่งเรืองของวิกศรีเมืองได้เปลี่ยนไปสู่ยุคแห่งความรวบรินและโรยรา

ในยุคสุดท้ายก่อนปิดกิจการโรงภาพยนตร์ ผู้ชมภาพยนตร์ได้ลดลงไปมาก อันเนื่องมาจากได้มีวีดิโอเกิดขึ้น จากรูปแบบที่ผู้คนได้เข้ามาดูหนังด้วยกันในโรงภาพยนตร์ ได้ปรับเปลี่ยนไปดูหนังในบ้านแทน ซึ่งสร้างความสะดวกสบาย ประหยัดมากกว่า เนื่องจากเมื่อซื้อวีดิโอเทปหนึ่งม้วนก็สามารถให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงยืมไปดูต่อได้ ด้านสถานการณ์ภายนอกความไม่สงบภายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของคนดูหนัง ซึ่งวิกศรีเมืองเองก็เคยโดยระเบิดในช่วงการฉายภาพยนตร์เรื่อง “คอนวอย” อีกประเด็นในช่วงของยุคถดถอยของโรงหนังศรีเมืองที่ลูกชายเจ้าของวิกศรีเมืองได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม คือ ระยะเวลาหลังหนังดีดีมักจะถูกโกงราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น และไม่คุ้มค่าที่จะลงทุนในภาวะที่ผู้ชมไม่ค่อยนิยมเข้ามาดูหนังเหมือนเช่นในอดีต ประกอบกับการเดินทางของหนังแต่ละเรื่องจากสายหนังใช้เวลานานประมาณ ครึ่งเดือน - 1 เดือน ทำให้ผู้ชมต้องใช้เวลารอนานกว่าที่หนังจะฉาย และบางทีวีดิโอก็ได้มีการคัดลอกลงวีดิโอเพื่อฉายก่อนล่วงหน้าที่จะฉายในโรงหนัง (วุฒิ พงศ์เลิศนภาพกร, สัมภาษณ์, 2556)



ภาพที่ 15 วิกศรีเมืองในอดีต ช่วงน้ำท่วมเมืองปัตตานี

2.2 โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามมา

ในยุคที่โรงภาพยนตร์ได้เข้าสู่การเปลี่ยนผ่านด้านเทคโนโลยี โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามมาได้ถูกก่อสร้างขึ้นเพื่อสร้างพื้นที่นันทนาการให้แก่ผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียง ด้วย

รูปแบบอาคารที่มีความทันสมัย ระบบการฉายหนังและรูปแบบการบริหารจัดการที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัย การปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างภายในอาคารเพื่อรองรับผู้ชมที่มีจำนวนมากขึ้น ด้านหน้าโรงภาพยนตร์มีบริเวณที่จอดรถกว้างขวาง มีร้านค้าอยู่รายรอบบริเวณเพื่อรองรับลูกค้าที่มีความประสงค์จะรับประทานอาหารทั้งอาหารคาว อาหารหวานหรืออาหารสำหรับรับประทานเป็นของว่าง ระหว่างการรอกอยชมภาพยนตร์ หรือซื้อพิกพาเข้าไปทานในขณะที่นั่งชมภาพยนตร์ภายในโรงภาพยนตร์ก็ได้ เช่น ข้าวโพดคั่ว เมล็ดแตงโม ลูกอม อ้อยคั่ว และถือเป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีการใช้เครื่องปรับอากาศ

โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา ถือเป็นมิติใหม่ของตัวแทนความทันสมัยในรูปแบบการนันทนาการทางสายตาในยุคหนึ่ง และกำเนิดขึ้นในช่วงปลายยุคของวิกศรีเมือง ผู้ก่อตั้งเป็นคนเดียวกันกับเจ้าของวิกคิงส์ ปัตตานี คือ คุณประยุทธ์ ฤกษ์ภูววัฒน์ โดยได้ทำสัญญาเช่าที่ดินกับเทศบาลเมืองปัตตานี และได้เปิดการฉายหนังรอบปฐมฤกษ์ในปี พ.ศ.2517 (ปิยะนันท์ นิภาพันธ์ ,2554,หน้า 283)

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงบริบทด้านพื้นที่ของโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาแล้วจะพบว่า เป็นศูนย์กลางการค้า และการคมนาคมที่มีความเจริญแห่งใหม่ ตั้งอยู่ในทำเลที่มีการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ที่เคยเป็นโรงภาพยนตร์ในอดีต เช่น วิกคิงส์ และวิกศรีเมือง เมื่อผู้ชมเข้ามาชมภาพยนตร์ที่นี่แล้ว สามารถที่จะเดินไปจับจ่ายใช้สอยในพื้นที่ตลาดใต้ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน และสะดวกสำหรับการคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับริมแม่น้ำปัตตานี และบริเวณถนนปัตตานีภิรมย์ อาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีจึงสะดวกสำหรับการเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ สามล้อ รถยนต์โดยสาร (ตุ๊กตุ๊ก) รวมทั้งการเดินทางด้วยเรือตามเส้นทางในแม่น้ำปัตตานี

คุณชลิต เดชาภิขล ซึ่งเป็นผู้จัดการโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาในช่วงยุคท้ายก่อนยุติกิจการได้ให้ข้อมูลว่า “ โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีความทันสมัยสมบูรณ์แบบมากที่สุดในเมืองปัตตานี ณ ช่วงเวลานั้น เนื่องจากเป็นโรงภาพยนตร์ที่ใหญ่ ตัวอาคารมีขนาด 2 ชั้น มีที่นั่งสำหรับชมภาพยนตร์แบบทั่วไปและแบบห้องชาวัน (เสียงจากต้นฉบับหนัง) มีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ เนื่องจากการฉายหนังจำเป็นต้องใช้กระแสไฟฟ้ามากเป็นพิเศษ โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาจึงต้องมีการติดตั้งเครื่องปั่นไฟสำรองไว้ใช้ในกรณีฉุกเฉิน

นอกจากนี้ โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาได้มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ครบวงจร และโดยเฉพาะในช่วงที่ตนได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้จัดการนั้น มีพนักงานอยู่ประมาณ 13 คน รับหน้าที่ในเรื่องการเก็บตั๋ว กวาดขยะ คมเครื่องปรับอากาศ เครื่องไฟ ฉายหนัง ช่วยฉายหนัง พนักงานขายตั๋ว และเดินตั๋ว ส่วนตนเองรับผิดชอบหน้าที่ในการเป็นผู้จัดการและรับผิดชอบในเรื่องการทำบัญชี การบุคหนัง การเก็บเงิน การจ่ายเงิน การดูแลเจ้าหน้าที่ในโรงภาพยนตร์

ในช่วงที่ตนเองรับหน้าที่ในการเป็นผู้จัดการ วิกปัตตานีรามาจะรับภาพยนตร์มาจากหุ้นส่วนธุรกิจ คือ โรงภาพยนตร์เฉลิมไทย หาดใหญ่ และบริษัทเพชรฉวีฟิล์ม โดยที่การฉายหนังจะฉายวันละ 4 รอบ ราคาตั๋วในช่วงนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ 12 บาท 15 บาท และ 20 บาท สำหรับห้องชาวัน ซึ่งจุได้ประมาณ 30 คน ในส่วนของลูกค้านั้นจะมีทุกชนชั้นอาชีพ ทั้งข้าราชการ ประชาชนทั่วไป

และลูกจ้างเรือประมงพาณิชย์ (ชลิต เดชาภิชล, สัมภาษณ์, 2556)

สืบเนื่องจากวิกิตตานีรามาได้มีการทำสัญญาเช่าที่ดินกับเทศบาลเมืองปัตตานี เมื่อหมดสัญญาเช่าจึงได้มีการโอนกรรมสิทธิ์การเช่าที่ดินให้แก่โรงภาพยนตร์พาราไดส์ปัตตานีเป็นผู้เช่าต่อไปจนมีการรื้อถอนไปในปี พ.ศ.2546 (ปิยะนันท์ นิภานันท์, 2554, หน้า 283)

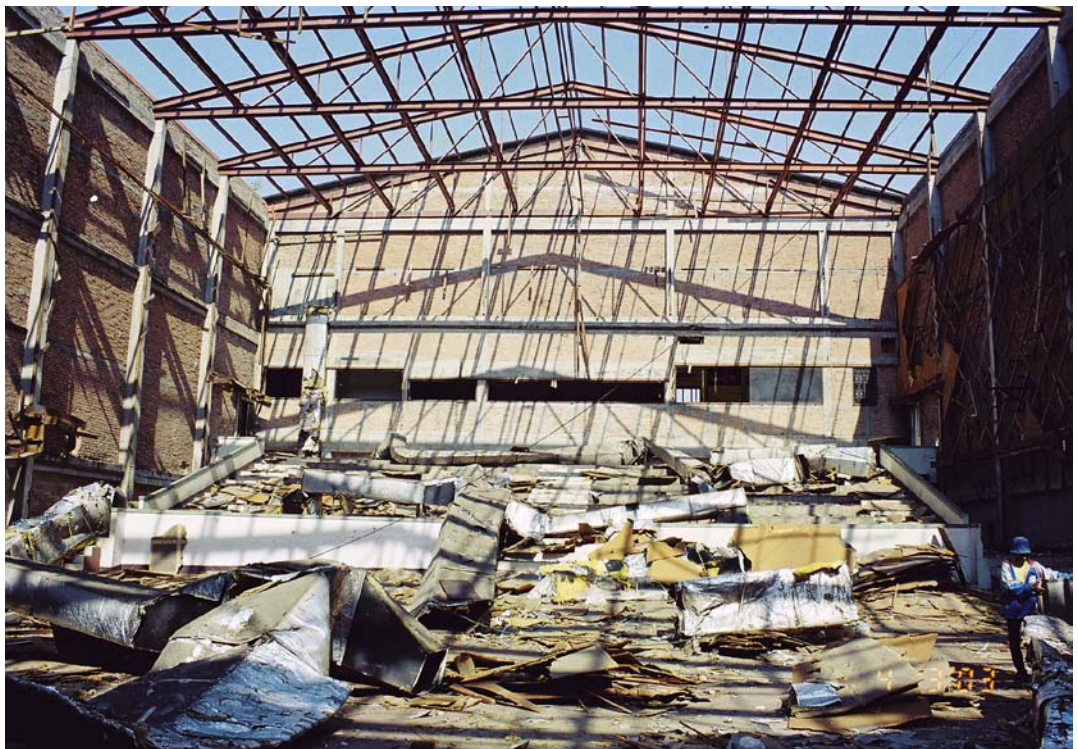
สำหรับสาเหตุในการก่อตั้งโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา นั้น เพราะต้องการให้เป็นสถานบันเทิงที่ใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจที่ทันสมัยสำหรับทุกคนทั้งในและนอกพื้นที่เมืองปัตตานี เนื่องจากสมัยก่อนบ้านเมืองยังสงบ ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เช่นดังปัจจุบันนี้ หากจะมีอยู่บ้างก็เป็นเพียงการเรียกค่าคุ้มครอง ซึ่งยุคสมัยที่ตนเป็นผู้จัดการโรงหนังในช่วงแรกก็มีการเรียกเก็บค่าคุ้มครองอยู่บ้าง (ชลิต เดชาภิชล, สัมภาษณ์, 2556)

สำหรับสาเหตุแห่งความโรยราและหายไปของวิกิตตานีรามา นั้น ผู้จัดการท่านเดียวกันนี้ได้วิเคราะห์ว่า เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะวีดีโอ ซีดี ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าราคาถูกกว่า และสะดวกต่อการชมทุกสถานที่ สามารถชมเมื่อไหร่ก็ได้ น่าจะเป็นสาเหตุหลักในการทำให้โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาไม่สามารถต้านทานกับกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ประกอบกับภาระค่าใช้จ่ายที่สูง เมื่อเทียบกับปริมาณผู้ชมและผลกำไรที่ได้รับท้ายที่สุดวิกิตตานีรามา ดำเนินการแห่งความทันสมัยแห่งการนันทนาการทางสายตาในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีก็ได้ปิดกิจการลง

ทั้งนี้ ในช่วงหนึ่งภายหลังจากที่วิกิตตานีรามาได้เลิกกิจการไป นาย คมน์ อรรถเดช ประธานบริษัทโคลีเซียม กรุ๊ป ได้เข้ามาติดต่อเพื่อทำสัญญาเช่าพื้นที่กับเทศบาลเมืองปัตตานี เพื่อจัดตั้งโรงภาพยนตร์ในรูปแบบของพลาซ่าศูนย์การค้าครบวงจร เพื่อปรับปรุงโฉม สีสันของโรงภาพยนตร์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น แต่แผนงานดังกล่าวต้องชะงักและยุติลงเสียก่อน เนื่องด้วย เป็นช่วงที่สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ได้ปะทุขึ้นอีกครั้งในปี 2547 และพร้อมกันนั้น ในปี 2555 ของคมน์ อรรถเดช ได้เสียชีวิตลง ส่งผลให้การลงทุนเพื่อก่อสร้างโรงภาพยนตร์ดังกล่าวต้องล้มเลิกไป (ประชาชาติธุรกิจ, 2547:ออนไลน์)



ปัญญา อนุปปาโท จลจิตการ
ภาพที่ 16 โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาในยุคที่รุ่งเรือง



ภาพที่ 17 ซากแห่งความรุ่งเรืองของโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามา



ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ
ภาพที่ 18 ปัตตานีรามาในวันที่ถูกรื้อถอน



ภาพที่ 19 การเซ็นสัญญาระหว่าง คมน์ อรรถเดช กับเทศบาลเมืองปัตตานี ในการก่อสร้างโรง
ภาพยนตร์แห่งใหม่ ในพื้นที่วิกปัตตานีรามาเดิม

2.3 โรงภาพยนตร์พาราไดส์

โรงภาพยนตร์พาราไดส์ ถือเป็นโรงภาพยนตร์แห่งสุดท้ายที่มีการก่อสร้างขึ้นในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และอยู่ร่วมสมัยใกล้เคียงกับวิกปัตตานีราม่า โรงภาพยนตร์พาราไดส์ตั้งอยู่ที่ถนนปัตตานีภิรมย์ ตำบลอาเนาะรู จังหวัดปัตตานี ผังตรงข้ามวิกพาราไดส์เป็นมัสยิดปากีสถาน ด้านซ้ายมือของวิกติดถนนปรีดา ตำบลอาเนาะรู จังหวัดปัตตานี อันเป็นสถานที่ตั้งของวิกคิงส์ในอดีต ผู้วิจัยไม่สามารถทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับวิกพาราไดส์มากนัก เนื่องจากเจ้าของกิจการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิกไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ทำให้ไม่สามารถติดต่อเพื่อขอรับทราบข้อมูลได้ ในการวิจัยเรื่องนี้ จึงดำเนินการได้เพียงในส่วนของ การเก็บข้อมูลด้านบริบทของโรงภาพยนตร์ในอดีตจากความทรงจำของผู้ที่อาศัย และประกอบการค้าขายใกล้โรงหนัง รวมทั้งการบันทึกภาพนิ่ง และวิดีโอสภาพความเปลี่ยนแปลงของโรงหนังในยุคปัจจุบัน

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่า ยุคสมัยที่วิกพาราไดส์ยังรุ่งเรืองนั้น บริเวณด้านหน้าวิกจะมีร้านค้า ร้านอาหารอยู่จำนวนหลายร้าน ด้านข้างวิกจะมีสถานที่สำหรับเล่นสนุกเกอร์ ผู้ชมที่เข้าชมจะมีทั้งในส่วนที่เป็นประชาชนทั่วไป ทั้งชาวไทยพุทธ มุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน รวมทั้งลูกจ้างเรือประมงพาณิชย์ (สุรพล สุรัตน์วรพล , สัมภาษณ์, 2556)

ในช่วงที่ภาพยนตร์ไทยรุ่งเรือง วิกพาราไดส์ได้มีโอกาสต้อนรับดารานักแสดงที่มีชื่อเสียง เช่น สันติสุข พรหมศิริ จากภาพยนตร์เรื่องบุญชู ผมได้ยินเสียงคนกรีดเสียงดังหน้าโรงหนัง จึงได้โผล่หน้าไปดู ก็เห็นดารามา ในช่วงยุคสุดท้ายของโรงภาพยนตร์พาราไดส์ ได้มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดโดยการฉายหนังประเภทเรเทอร์ ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างเรือประมงพาณิชย์ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ในช่วงของวิกพาราไดส์ซึ่งประสบกับสถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ และคนเริ่มสนใจเทคโนโลยีรูปแบบบันเทิงทางสายตาแบบใหม่ คือ วีดีโอ วิกพาราไดส์จึงถึงคราวต้องปิดกิจการ พร้อม ๆ กับการเข้ามาทำรังของนกนางแอ่นด้านในโรงหนัง ส่งผลให้เจ้าของกิจการตัดสินใจยกเลิกและขายกิจการให้กับผู้ที่รับซื้อวิกพาราไดส์รายใหม่ ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนแปลงลงทุนทำธุรกิจเลี้ยงนกนางแอ่นแทน (นักวิช สุรัตน์วรพล, สัมภาษณ์, 2556)



ภาพที่ 20 วิทพาราไดส์
ปัญญา อนุบาเท จลจติการ



ภาพที่ 21 ทางเข้าวิทพาราไดส์

3. ภาพรวมของปฐมบท และจุดสิ้นสุดของโรงภาพยนตร์ในเมือง จังหวัดปัตตานี

โครงการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ภายในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคริเริ่ม ยุครุ่งเรือง ยุครวยริน ยุคโรยรา

ยุคริเริ่ม ถือเป็นยุคแรกที่ปรากฏโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ที่ผู้วิจัยพยายามสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากตัวบุคคล และเอกสาร แต่ประสบปัญหาในเรื่องแหล่งข้อมูลที่ชัดเจน ข้อมูลบางส่วนมีความซ้ำซ้อนในเรื่องของพื้นที่และปรากฏในชื่อที่แตกต่างกัน และเนื่องจากส่วนใหญ่ข้อมูลปรากฏในรูปแบบคำบอกเล่าสืบทอดกันมา รวมทั้งความทรงจำของผู้คน ผู้วิจัยจึงมีได้ละเอียดที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้เพื่อตรวจสอบความชัดเจนจากหลักฐานอื่น ๆ ประกอบกันอีกครั้ง โรงภาพยนตร์ในช่วงดังกล่าว คือ โรงภาพยนตร์นิวส์ วิกไอ้ตอง แหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า ตั้งอยู่ที่ถนนอาเนาะรู ด้านขวามือทางไปตลาดพิธานปัตตานี

ยุครุ่งเรือง เป็นยุคที่ผู้วิจัยได้แบ่งไว้เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพความรุ่งเรือง และการได้รับความนิยมจากคนดูของโรงหนังในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โรงภาพยนตร์ดังกล่าวมีทั้งที่อยู่ในรูปแบบเก่า และรูปแบบใหม่ที่มีการปรับปรุงด้านเทคโนโลยี โรงภาพยนตร์รูปแบบเก่า ได้แก่ โรงภาพยนตร์คิงส์หรือวิกไอ้เย็นวิก ตั้งอยู่บริเวณถนนบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และโรงภาพยนตร์ที่มีการปรับปรุงรูปแบบให้มีความทันสมัยทั้งด้านตัวอาคารและเทคโนโลยี ได้แก่ โรงภาพยนตร์ศรีเมือง โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า และโรงภาพยนตร์พาราไดส์

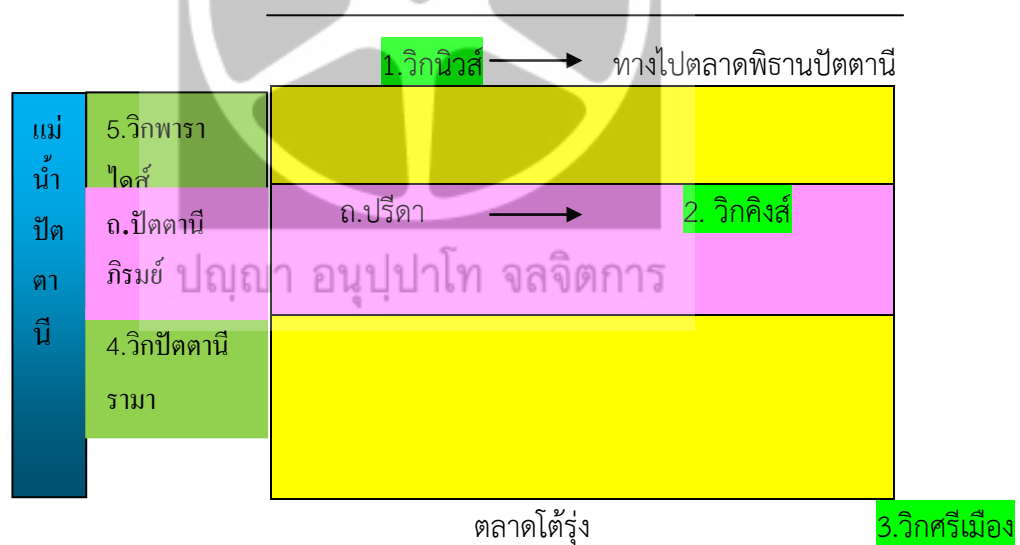
ยุครวยริน ผู้วิจัยได้กล่าวถึงสภาพลมหายใจที่รยริของโรงภาพยนตร์ และการลดความนิยมของผู้คน ที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยหันไปสนใจรูปแบบการนันทนาการใหม่ ๆ เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นเพื่อสร้างรูปแบบการดูหนังที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น วีดีโอ โดยที่มีการกล่าวถึงสภาพ และสาเหตุของความร่วงโรยของโรงภาพยนตร์ทุกยุค ทุกโรงที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ยุคโรยรา เมื่อถึงคราที่โรงภาพยนตร์ทุกโรงต้องปิดกิจการความบันเทิงและการนันทนาการทางสายตา ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รูปแบบนันทนาการแบบใดก็ได้เข้ามาทดแทนและแทนที่โรงภาพยนตร์ ผู้คนและสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใด ความคาดหวังต่ออนาคตของการนันทนาการของผู้คนในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี จะเป็นไปในรูปแบบใด

ทั้งนี้ รายละเอียดผลการวิจัยบางส่วนจากโครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีราม่า : ชีวิตความทรงจำในเมืองตานีหลังจอภาพยนตร์ (Pattaniarama : Life to remember behind the scene) ในส่วนของวิถีชีวิต ความทรงจำของผู้คนในพื้นที่เกี่ยวกับการนันทนาการโดยการชมภาพยนตร์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จะกล่าว โดยสรุปคร่าว ๆ ดังต่อไปนี้

บริบทของโรงภาพยนตร์ ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีในแต่ละยุค

ทำเลที่ตั้ง จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจโรงภาพยนตร์ที่ตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่า ตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ตั้งของโรงภาพยนตร์จะตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นย่านธุรกิจของเมือง หรือใกล้ตลาด ทารถ การสัญจรไปมาสะดวก หากนับตั้งแต่ยุควิกนิวส์ วิกคิงส์ วิกศรีเมือง วิกปัตตานีราม่า และวิกพาราไดส์ จะมีลักษณะผังที่ตั้งเป็นสี่เหลี่ยมตามมุมเมือง ดังนี้



ร้อยเรียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนังและโรงหนัง

หากจะกล่าวถึงเรื่องเล่า และความทรงจำต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงภาพยนตร์หรือโรงหนัง ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีนั้นจะพบว่ามีสารพัดเรื่องเล่า ทั้งสนุกสนาน ประทับใจ เศร้า ตื่นเต้น สยองขวัญ ซึ่งโครงการวิจัยเรื่องนี้ จะขอนำบางส่วนของเรื่องเล่าความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สนุกสนานฮาเฮ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ชุมชนคลองช้าง ตำบลอาเนาะรู จังหวัดปัตตานี ได้เล่าเกี่ยวกับความสนุกสนานในช่วงที่ยังมีโรงหนัง ซึ่งขอสรุปเป็นเนื้อหาใจความ ดังนี้

“ สมัยก่อนรูปแบบการนั่งนอนการยังไม่ค่อยหลากหลายเหมือนเช่นปัจจุบัน การดูหนังก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่พวกเราชอบไปดู เวลาเขาไปดู เราก็ก่อนไป โดยเฉพาะเวลาที่มีหนังกลางแปลง เรา

จะพกเสื้อไปด้วยสำหรับใช้ปูเวลาดู ก็สนุกนะ ยุคนั้น” (ปีเป๊ะ เปะเด็น, สัมภาษณ์, 2556)

ในส่วนของอดีตนักร้องเพลงมลายูในชุมชนอาเนาะซุงาได้เล่าเรื่องราวความสนุกสนานเมื่อครั้งยังเป็นวัยรุ่น และกำลังหัดร้องเพลงว่า “ เวลาหนึ่งฉายแต่ละครั้งก็จะมีเพื่อน ๆ และคนในชุมชนมาบอกเรา เราชอบฟังเพลงและร้องเพลงอินเดีย เพลงมลายู พอหนังใหม่ ๆ ฉาย เราก็จะหัดร้องเพลงตาม บางครั้งเราหัดร้องเพลงโดยการฟังจากรายการเพลงในวิทยุ กว่าจจะร้องได้ ก็ต้องใช้ความพยายาม แต่ก็สนุกดี ” (นิยะ ยะโก๊ะ , สัมภาษณ์, 2556)

ผู้ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับความสนุกสนานยามวัยรุ่นเมื่อครั้งที่วิกปัตตานีรามาและพาราไดส์ยังเป็นที่ยินยของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ ดังนี้ “ สมัยก่อนสนุกนะ ตอนนั้นเรายังเป็นวัยรุ่นอยู่ ชอบไปดูหนังที่วิกิรามา พาราไดส์ เราแอบหนีไป เพราะเวลาไปเราอยากใส่กางเกงแบบวัยรุ่น แต่ถ้าใส่ออกจากบ้านพ่อแม่ก็จะว่า เลยต้องขนเสื้อผ้าไปใส่ที่บ้านเพื่อน นิดเจอกัน นึกถึงตอนนั้นก็ตลกดี ” (รอปีอะห์, สัมภาษณ์, 2556)

ด้านลุงอุเซ็งผู้มีอาชีพปั่นสามล้อรอบเมืองปัตตานีมากกว่า 40 ปี ได้เล่าเกี่ยวกับความสนุกในช่วงที่วิกนิวส์ วิกไอ้ตองยังคงมีอยู่ในพื้นที่ว่า “ ก็สนุกนะ ตอนนั้นสถานที่และรูปแบบนั้นหนาแน่นในเมืองตานีไม่ค่อยมีมากนัก ตอนหนุ่ม ๆ ลุงเองก็เข้าวิกโน้นออกวิกนี้ ชวนภรรยาไปดูจนอายุ 30 กว่าถึงจะเลิกดู ” (อุซัง เจ๊ะหลง, สัมภาษณ์, 2556)

และแม่บ้านผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนโรงเหล้า อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีได้เล่าเกี่ยวกับค่านิยม และการนันทนาการของผู้คนในยุคสมัยนั้นว่า “ โอ้ย สมัยก่อนไม่เหมือนสมัยนี้ เวลาไปดูหนังแต่ละครั้งจะอุ้มลูกจูงหลานกันไป ไฉนก็บ้านนั้นตอนนั้นกลางค่างกลางคืนก็อุ้มลูกไปดู ยุ้งกัตก็ยิ่งอุตสำหั้นดู ตอนนั้นไปดูวิกคิงส์ ” (เจ๊ะเยาะ หะยีเยาะ, สัมภาษณ์, 2556)

ประทับใจในความทรงจำ

ในส่วนของความประทับใจนั้นได้มีผู้ที่อยู่ร่วมสมัยยุควิกหนังต่าง เช่น วิกปัตตานีรามา ดังนี้

“ ตอนนั้นสนุกมาก ช่วยเขาเดินตัวได้ดูหนังฟรี เวลาวางดนตรีมาคนเยอะมากโดยเฉพาะวงชาตรี ทางวิกก็จะให้ตั้งค์เราเพิ่ม ตอนนั้นจำได้ว่าดารามาพักที่โรงแรมศานติสุข เขาสั่งอาหารร้านเรา พอไปส่งที่ห้องเขา ๆ ให้ตั้งค์มา 20 บาท ยังจำเสียงเขาได้เลย เป็นเสียงใหญ่ ๆ เหมือนที่แสดงในหนังนะ ” (จิรศักดิ์ อรุณวัชรพันธ์, สัมภาษณ์, 2556)

นอกจากนี้ผู้ที่ประทับใจในการชมภาพยนตร์อินเดียได้กล่าวเกี่ยวกับความประทับใจต่อหนังในยุคนั้นว่า “ ช่วงนั้นหนังอินเดียเรื่องช้างเพื่อนแควดังมาก เป็นหนังดี ดูแล้วได้ข้อคิด ชอบนะ เพลงเขาเพราะ และสอนคติดีดีให้เราด้วย ” (อับดุลเลาะ ตาเยะ, สัมภาษณ์, 2556)

ด้านผู้ชมที่ชมภาพยนตร์วิกคิงส์ได้เล่าเกี่ยวกับเรื่องราวความประทับใจในช่วงนั้นว่า

“ ตอนนั้นวิกคิงส์มันเก่านะ แต่เราก็ชอบไปดูกัน เขาใช้เครื่องปั่นไฟนะในยุคนั้น ยังไม่มีแอร์ด้วย เวลาไฟดับแต่ละครั้ง หนังที่กำลังดูสนุก ๆ ก็หยุดฉาย คนดูก็โห่กัน บางคนมีอะไรในมือก็เคาะเก้าอี้ไป พอไฟมาก็โห่อีก สนุกสนานกัน ” (ปีเป๊ะ เปะเด็น, สัมภาษณ์, 2556)

เรื่องเศร้า เกล้าน้ำตา

เมื่อพูดถึงหนังหรือภาพยนตร์แล้วก็มักจะเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ร่วมและความรู้สึกให้แก่ผู้ชม ดังเช่น นายามมะ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนตันหยงลูโละ ผู้เคยมีอาชีพเป็นนักพากย์หนังได้เล่าเกี่ยวกับความประทับใจเกี่ยวกับภาพยนตร์อินเดียว่า “ มีหนังอินเดียเรื่องนึง ผมชอบมาก มันเศร้าและให้ข้อคิดดีมาก พี่ชายเป็นผู้ร้าย น้องชายเป็นตำรวจ ตอนที่น้องชายจะจับพี่ชายมันดูแล้วเศร้ามาก ผมยังประทับใจอยู่จนถึงทุกวันนี้ ”

ตื่นเต้น ระทึกใจ

ผู้ที่เคยรับฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์วิกศรีเมืองอุทวาระเปิดได้เล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ความตื่นเต้นในครั้งนั้นว่า “ ตอนนั้นหนังคอนวอยดังมาก เป็นหนังฝรั่ง คิดว่าเนื้อหามันไปเสียดสีเจ้าหน้าที่รัฐนะ... โห พอเกิดระเบิดขึ้น คนหนีตายกันจ้าละหวั่น รongเท้าเนี่ยกวาดได้เป็นแข่ง ๆ ” (จิรศักดิ์ อรุณวัชรพันธ์, สัมภาษณ์, 2556)

ตำนานแห่งความสยองขวัญ

ด้านความสยองขวัญ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับผี ที่ในสมัยก่อนการเดินทางสัญจรไปมา ยังไม่มีความสะดวกดังเช่นทุกวันนี้ เรื่องราวจากความทรงจำเมื่อครั้งยังมีวิกหนังในพื้นที่เมืองปัตตานีในครั้งนั้นเช่น

“ เรื่องผี ๆ ก็มีนะ อย่างเวลาที่พวกเราไปดูหนังสมัยก่อนต้องเดินเท้า และต้องผ่านจุดต่าง ๆ ที่เป็นที่น่ากลัวกันว่าผีดุ จุดหลัก เช่น ถ้าผ่านเส้นถนนปากน้ำ โรงเหล้าก็แถวถนนหน้ากุโบร์ลางา มันจะแสดงตัวเป็นลูกกลม ๆ กลิ้งอยู่บนถนน แต่มันไม่ทำอะไรหรอก แค่ออกเฉย ๆ ” (อับดุลเลาะ ตาเยะ, สัมภาษณ์, 2556)

“ ตอนนั้นที่ผมทำงานในวิกรามานะ มันมีเจ้าที่นะ หากใครผ่านไปหน้าวิกตอนกลางคืน จะเห็นผู้ชายเดินไปเดินมาหน้าวิก เขาละ และในวิกเองที่หน้าห้องเครื่องไกล์แอร์นะ เวลาเขาโชว์ตัวก็จะเห็นเป็นคนรูปร่างใหญ่อยู่กับยักษ์นะ ” (ตูแวมเม ตูแวนเต๊ะ, สัมภาษณ์, 2556)

รสนิยม และการเลือกประเภทหนัง

จากการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจการโรงภาพยนตร์ และผู้ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี เกี่ยวกับรสนิยม และประเภทของหนังที่เป็นที่นิยมของผู้ชมในเมืองปัตตานีนั้นพบว่า ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ส่วนใหญ่นิยมชมภาพยนตร์อินเดีย เนื่องจากมีความคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ในหลาย ๆ ด้าน เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่มิดชิด หลักคิตติ ๆ ที่ได้จากภาพยนตร์ นอกจากนี้ นักแสดงนำจะเป็นผู้ที่มีหน้าตาหล่อเหลาและสวยงาม สามารถดึงดูดใจผู้ชมได้ ประกอบกับการที่หนังอินเดียมีเพลงที่ขับร้องอย่างไพเราะ สนุกสนาน ยังเป็นการตรึงความประทับใจคนดูให้อยากชมหนังอินเดียมากขึ้น จนบางคนสามารถร้องเพลงอินเดียได้ (นิยะ ยะโก๊ะ, สัมภาษณ์, 2556)

ซึ่งนอกเหนือจากผู้ชมที่เป็นมุสลิม ผู้ชมที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนเองก็ชอบดูหนังอินเดียเช่นกัน ดังที่อำมาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่และค้าขายอยู่บริเวณตรงกันข้ามกับวิกคิงส์เล่าให้ฟังเรื่องราว

รสนิยมการดูหนังของตนเองว่า “ ดูหนังทุกประเภทนะ หนังจีน หนังฝรั่ง หนังอินเดีย หนังอินเดีย ชอบ สนุกดี เนื้อหาแน่นดี เรื่องช่างเพื่อนแก้วสนุก ” (จู้ ลิมวนาทิพงษ์, สัมภาษณ์, 2556)

ในส่วนของการดูหนังที่มีการฉายในโรงหรือโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ในเมืองปัตตานีนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่จะเป็นที่รับรู้กันในหมู่ผู้ชมว่าแต่ละโรงหนังแต่ละแห่งจะเป็นที่ชื่นชอบในการฉายหนังประเภทใด เช่น โรงศรีเมืองจะเป็นที่ชื่นชอบเรื่องหนังอินเดีย และมีหนังอินเดียดี ๆ มาฉายบ่อย ๆ โรงปัตตานีราม่า จะมีหนังหลากหลายประเภท เช่น หนังฝรั่ง เช่น หนังเรื่องบัญญัติ 10 ประการ ที่มียอดคนดูล่มหลาย 10 วัน 10 คืน ในช่วงเทศกาลวันรายอ หนังจีนกำลังภายใน หนังฮ่องกง เช่น ผู้หญิงข้าใครอย่าแตะ

โรงพาราไดส์ที่มีการฉายทั้งหนังไทย หนังวัยรุ่นเอาใจตลาด และท้ายที่สุดเมื่อถึงคราวโรงรอยกฉายหนังเรทอาร์ ฯลฯ สำหรับภาพยนตร์ หรือหนังที่เป็นที่ประทับใจของผู้คนมาจนถึงทุกวันนี้ได้แก่

ภาพยนตร์อินเดีย	ช่างเพื่อนแก้ว	ธรณิกันแสง
ภาพยนตร์ฝรั่ง	เบ็นเฮอร์ คอนวอยสองผู้ยิ่งใหญ่	
ภาพยนตร์จีนกำลังภายใน	ไอ้หนุ่มหมัดเมา	
ภาพยนตร์ฮ่องกง	ผู้หญิงข้าใครอย่าแตะ	
ภาพยนตร์ไทย	บุญชูผู้น่ารัก	

สำหรับดารายอดนิยมที่อยู่ในดวงใจตลอดกาลนั้น หากเป็นดาราจากภาพยนตร์มาเลเซียก็จะมีฟิรอมลี ซาโรมา ดาราภาพยนตร์อินเดีย เช่น ซามิ การ์ปูร์ ราเยช ดาราภาพยนตร์ไทย เช่น มิตร ชัยบัญชา เพชรรา เชาวราชนิร

ปัจจัยหรือสาเหตุในการเลือกประเภทหนัง

ข้อมูลที่ได้รวบรวมจากการลงพื้นที่ภายในเขตเมืองปัตตานี และเมืองยะลา พบว่า ปัจจัยและสาเหตุหลักในการเลือกประเภทหนังนั้นมาจากสาเหตุและปัจจัยหลักหลายประการ ดังนี้

1. ความชอบ เป็นที่ทราบกันดีว่าการเลือกชมภาพยนตร์สักเรื่องผู้ชมต้องมีความนิยมชมชอบในประเภทหนังนั้น ๆ ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นลำดับแรกในการเลือกชมภาพยนตร์ในพื้นที่เมือง ปัตตานี
2. รสนิยมของผู้คนในแต่ละยุค ในแต่ละยุคจะมีหนังประเภทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่น หนังอินเดียที่ยุคหนึ่งเป็นที่รู้จักและชื่นชอบของผู้ดู แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่านไป คนรุ่นใหม่ก็เปลี่ยนแปลงรสนิยมในการชมภาพยนตร์ไปด้วย
3. ความถนัดในการนำเสนอ โฆษณา เป็นอีกสาเหตุหนึ่งในช่วงที่โรงหนังต่าง ๆ เริ่มมีการแข่งขันและมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสื่อต่าง ๆ รูปแบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจจะช่วยดึงดูดผู้ชมให้อยากชมภาพยนตร์นั้น ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ด้วยรถแห่ หน้าหน้าโรงภาพยนตร์
4. วัฒนธรรม และบริบทของพื้นที่ ผู้ชมมักจะเลือกชมภาพยนตร์ที่สอดคล้องหรือคล้ายกับ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ไม่ด้านใดกีดกันหนึ่ง เช่น ชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานีชอบชมหนังอินเดีย เพราะมีเนื้อหาที่สามารถเป็นบทเรียนสอนชีวิตได้

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยและสาเหตุในการเลือกชมภาพยนตร์ของผู้ชมในเมือง

ปัตตานีที่เป็นพลวัตร และยังคงมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่เสมอตลอดทุกยุคทุกสมัย

โรงภาพยนตร์ในเมืองตานี หายไปไหน

สำหรับสาเหตุในการหายไปของโรงหนัง โรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีนั้น สามารถสรุปได้ในประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. **การขาดการปรับปรุง พัฒนาวิกหนัง** โดยเฉพาะวิกเก่าแก่ที่ก่อสร้างมานานแล้ว ทำให้คนดูลดความนิยมที่จะไปชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์นั้น ส่งผลให้กิจการขาดทุน และท้ายที่สุดต้องปิดกิจการ
2. **การพัฒนาด้านเทคโนโลยี** โดยเฉพาะสื่อด้านสายตาที่หลากหลายและเข้าถึงผู้คนมากขึ้น ทั้งยังมีราคาที่ประหยัด สามารถรับชมได้ทุกที่ เช่น ทีวีไอ ทำให้ผู้คนนิยมที่จะชมภาพยนตร์ภายในบ้านของตนเองมากกว่าที่จะออกมาชมในโรงภาพยนตร์
3. **ค่านิยม ความเชื่อ** จากเดิมที่ผู้คนในพื้นที่ยังไม่มีการปฏิบัติตามหลักในลักษณะที่เคร่งครัดมากนัก เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่านไป ผู้คนเข้าถึงการศึกษาศาสนามากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการปฏิบัติตามหลักการคำสอนมากกว่าในอดีต เช่น การแต่งกาย การคลุมศีรษะที่มีขัดตามหลักการศาสนา การหลีกเลี่ยงการปะปนกันระหว่างหญิงชายที่ไม่ใช่ญาติสนิทภายในสถานที่รโหฐาน การเลือกชมในสิ่งที่ดีมีประโยชน์มากกว่าสิ่งที่ไร้สาระ โดยเฉพาะภาพยนตร์ยุคใหม่ที่มีเนื้อหาสุ่มเสี่ยงต่อความเชื่อ และการปฏิบัติตนที่ขัดกับจริยธรรมอันดีงาม ล้วนเป็นเหตุผลสำคัญในการเลิกชมภาพยนตร์ภายในโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีทั้งสิ้น
4. **สถานการณ์และความปลอดภัย** เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในพื้นที่ขาดความเชื่อมั่นในการออกมาชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ รวมทั้งทำให้ผู้ลงทุนด้านกิจการภาพยนตร์ไม่เสี่ยงที่จะลงทุนในพื้นที่แห่งนี้มากนัก และสิ่งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อกิจการของโรงหนังในยุคหลัง ดังที่ทายาทของวิกศรีเมือง ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ ตราบใดที่เรายังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่คนดูได้ว่าเขาจะมีความปลอดภัยเมื่อเข้ามาดูหนังในโรงหนัง เมื่อนั้นเราก็ไม่สามารถที่จะดึงเขาออกมายังโรงหนังได้ ” (วุฒิ พงศ์เลิศนภาพกร, สัมภาษณ์, 2556)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้หนทางในการจะฟื้นคืนของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี หรือในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจเป็นเหมือนอนาคตอันเลือนรางที่เกือบดับมอดไปแล้วก็ตาม แต่ยังมีผู้ที่ได้เสนอแนวทางการคิดหลายท่านเสนอว่า การนันทนาการในพื้นที่แห่งนี้ ต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท วัฒนธรรม และความต้องการของคนในพื้นที่ หากจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างโรงภาพยนตร์อีกครั้ง อาจต้องพิจารณาในเรื่องของความปลอดภัย และอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความทันสมัย ครบวงจร เช่นดังที่มีวิกหนังย่อย ๆ ในห้างสรรพสินค้าตามเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพฯ ฯ หาดใหญ่ แต่ ณ วินาทีนี้ดูเหมือนผู้คนจะมีทางเลือกของตัวเองในการนันทนาการในแบบที่ตนเองเลือก จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องเข้ามาดูแลในเรื่องความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งปัจจุบันความเชื่อมั่นเหล่านี้ได้ลดหายไปมาก

วิถีชีวิตผู้คนในเมืองตานี

หากจะกล่าวถึงวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองปัตตานี โดยมองผ่านการนันทนาการโดยใช้โรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์แล้วจะพบว่า มีความน่าสนใจและมีการเปลี่ยนผ่านจากยุคดังกล่าวจนถึงยุคปัจจุบัน ในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งสามารถแยกย่อยในประเด็นดังต่อไปนี้

- การแต่งกาย

เนื่องจากโครงการวิจัยเรื่องนี้ได้เน้นในเรื่องโรงภาพยนตร์และภาพยนตร์เป็นประเด็นหลัก ผู้วิจัยจึงขอเน้นในเรื่องการแต่งกายที่เป็นทั้งวิถีของผู้คนในชีวิตประจำวันทั่วไป และวัฒนธรรมในการแต่งกายเมื่อยามไปชมภาพยนตร์ ดังเช่นที่ผู้ชมภาพยนตร์ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับความหลังในเรื่องแฟชั่นการแต่งกายในยุคนั้นว่า

“ ก็ธรรมดาเวลาไปดูหนังก็ต้องหล่อต้องสวยกัน เพราะออกมานอกบ้าน ทรงผมที่ฮิตในช่วงนั้นถ้าเป็นผู้ชายก็ทรง มิตร ชัยบัญชา” (อุเช็ง เจ๊ะหลง, สัมภาษณ์, 2556)

“เวลาหนังมาเลยฉายเราก็แต่งตัวตามแฟชั่นที่หนังฉาย ผู้หญิงก็สวมเสื้อแบบนางเอกชาโรมา กระโปรงบางแบบหางปลา ผมก็ตัดให้หยิก ” (ปิยะะ เปาะเต็ง, สัมภาษณ์, 2556)

“ ก็มี ๆ เวลาหนังอินเดียเรื่องไหนดัง เราก็จะเห็นหญิงขายบริการแถววิกิงส์ แต่งกาย ทำผมเลียนแบบ ” (สมภพ เกาไสยาภรณ์, สัมภาษณ์, 2556)

“ สมัยก่อน ดูหนังเขาก็แต่งกายแบบธรรมดาอะ ตามวัฒนธรรมเขา ผู้หญิงก็สวมผ้าถุง ผู้ชายก็ใส่กางเกง กางเกงก็มีบ้าง ” (จุ๋ ลิมวนาทิพงษ์, สัมภาษณ์, 2556)

ทั้งนี้ หากจะกล่าวถึงเรื่องการแต่งกายในยุคสมัยที่ยังคงมีโรงภาพยนตร์ในพื้นที่ปัตตานี นั้นสามารถโดยสรุปโดยคร่าว ดังนี้

1. การแต่งกายของชาย หญิงโดยเฉพาะผู้เป็นมุสลิมในยุคนั้นมีทั้งที่แต่งกายตามธรรมเนียมวัฒนธรรมของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ หากเป็นผู้หญิงสวมใส่เสื้อบาง กุรง หรือเสื้อปกติทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สวมผ้าถุง ในกรณีเป็นผู้ชายจะสวมโสร่ง หรือ กางเกง และเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต ซึ่งการแต่งกายลักษณะนี้จะใช้ในวิถีชีวิตประจำวันและการไปดูภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์
2. การแต่งกายของชายและหญิงโดยเฉพาะมุสลิมในพื้นที่ยามออกไปชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ หรือออกนอกบ้าน บางส่วนอาจมีการตามแฟชั่นที่ได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ ทั้งภาพยนตร์มาเลเซีย เช่น ชาโรมา ซึ่งเป็นดาราดาวหญิงยอดนิยม ภาพยนตร์ไทย เช่น ตามรูปแบบของ มิตรชัย บัญชา ทั้งด้านทรงผม เสื้อผ้า กางเกง ภาพยนตร์ต่างประเทศ (ฝรั่ง) ตามแฟชั่น คาวบอย ฯลฯ
3. วัฒนธรรมการแต่งกายที่เปลี่ยนจากภาพยนตร์ หรือแฟชั่นตามยุคสมัยในพื้นที่อาจมีบ้าง แต่ยังมีขอบเขตของวัฒนธรรม และความเชื่อควบคุมด้วยบางส่วน ซึ่งสิ่งนี้จะปรากฏทั้งในกลุ่มชนที่เป็นมุสลิม และกลุ่มที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น การที่ผู้หญิงในสมัยนั้น (ยุคโรงหนัง) หากจะสวมกางเกงก็ต้องหลบเลี่ยงออกมาสวมนอกร้าน และเปลี่ยนเป็นผ้าถุงหรือกระโปรงอีกครั้งเมื่อ

เข้าไปในบ้าน ในส่วนของผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนบางคนก็จะไม่ค่อยตามแฟชั่นมากนัก เนื่องจากครอบครัวยังควบคุมในเรื่องการแต่งกายที่ขัดกับวัฒนธรรมของตน เพื่อไม่ให้เลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกจนเกินไป ดังที่คุณลุงท่านหนึ่งที่อาศัยอยู่ชวากคิงส์ได้ให้ข้อมูลกับผู้เขียนว่า

“ แฟชั่นก็มีนะ ตามแบบภาพยนตร์ แต่ผมไม่ได้แต่งตามนั้น เพราะครอบครัวยังควบคุมเรื่องนี้อยู่” (สมภพ เกาไศยาภรณ์, สัมภาษณ์, 2556)

4. การแต่งกายตามหลักการความเชื่อในยุคนั้น ยังไม่ปรากฏชัดเจนมากนัก ดังเช่น ที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงในชุมชนคลองช้างที่เล่าว่า

“ ยุคนั้นยังไม่ค่อยมีคนคลุมผ้ากันหрок หากคลุมก็จะคลุมแบบไม่มีดซิด ไม่เหมือนเช่นรูปแบบทุกวันนี้ เพิ่งมาคลุมจริง ๆ ไม่กี่ปีมานี้เอง ” (บีเบ๊ะ เปาะเต็ง, สัมภาษณ์, 2556)

และการสะท้อนรูปแบบการแต่งกายของมุสลิมโดยชาวไทยเชื้อสายจีนว่า “ ตอนนั้นเขาไม่ได้คลุมหัวกันเหมือนตอนนี้นะ หากคลุมก็จะเป็นผ้าบาง ๆ ไม่เหมือนตอนนี้ ” (จิรศักดิ์ อรุณวัชรพันธ์, สัมภาษณ์, 2556)



ภาพที่ 22 การแต่งกายและทรงผมเลียนแบบดารานาภาพยนตร์ คุณรอซีเต๊ะ ดอรอฮิม

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

พื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ไม่มีบ้านเรือน หนาแน่น หรือกระจุกตุงเช่นทุกวันนี้ ส่วนใหญ่ที่พักอาศัยยังคงเป็นเรือนไม้ในสวนของชุมชนมุสลิมและชาวไทยพุทธ และเป็นอาคารดีสำหรับผู้ที่เป็ชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งนี้ ในอดีตโดยส่วนใหญ่แล้วชาวมุสลิมในพื้นที่เมืองปัตตานีจะนิยมตั้งถิ่นฐานบ้านบริเวณริมแม่น้ำปัตตานี เนื่องจากสะดวกในการคมนาคมทางน้ำ รวมทั้งเป็นเส้นทางในการออกเรือเพื่อประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ในขณะที่ชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่นิยมตั้งบ้านเรือนภายในตัวเมือง ย่านธุรกิจ เนื่องจากส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก

- ค่านิยม นันทนาการ

ค่านิยมในที่นี้ผู้วิจัยได้กล่าวไปบ้างแล้วในเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องรสนิยมในการเลือกชมภาพยนตร์ในของผู้คนในยุคนั้น แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเพิ่มเติมในเรื่องของ ค่านิยมในการนันทนาการซึ่งในอดีต ผู้คนในพื้นที่มีทางเลือกในการนันทนาการไม่มากนัก ที่ปรากฏอยู่จะเป็นการนันทนาการโดยการชมภาพยนตร์ทั้งจากโรงภาพยนตร์ และงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ เช่น วันรายอ วันเฉลิมฉลองการสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว การชมหนังตะลุง มะโย่ง สีละ ดิเกร์ฮูลู และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

ในอดีต กลุ่มชนทุกความเชื่อยังคงมีปฏิสัมพันธ์และการไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะในกิจกรรมงานบุญ ประเพณีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน พิธีเข้าสูหนัต (การขลิบอวัยวะเพศชาย) กิจกรรมงานบุญที่จัดขึ้นในวัดหรือตามศาลเจ้าต่าง ๆ นอกจากนี้ การนันทนาการรูปแบบอื่น ๆ ก็ จะปรากฏในรูปแบบของการฟังรายการเพลง หรือรายการข่าวจากวิทยุ การเดินทางท่องเที่ยวโดยการเยี่ยมญาติพี่น้องเพื่อนฝูง หากเป็นผู้ที่มิใช่มุสลิม อาจมีการเที่ยวผับ บาร์บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย

- อาชีพ

ผู้คนในเมืองปัตตานีในยุคนั้น ยังมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน รับจ้าง ปั่นสามล้อ เกษตรกรรมในส่วนที่เป็นชาวมุสลิม และชาวไทยพุทธ และประกอบอาชีพค้าขายในส่วนของผู้ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน

วัตถุประสงค์ 2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการ

บริบทด้านพื้นที่เมืองปัตตานี ชายแดนใต้ อดีต-ปัจจุบัน

จากคำบอกเล่าของกลุ่มเป้าหมายที่ได้เก็บข้อมูล ทำให้ทราบว่า เมืองปัตตานีในอดีต (ยุคโรงภาพยนตร์ยังคงอยู่) และปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและคงอยู่ในเรื่องของบริบทด้านพื้นที่ในบางประการ เช่น การกระจุกตัวและความหนาแน่น ปัจจุบันจะมีความหนาแน่นของชุมชนและผู้คน

มากกว่าอดีต ในขณะที่ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรมากกว่าปัจจุบัน

โดย ที่ตามชุมชนต่าง ๆ เช่น ชุมชนมุสลิมจะปรากฏลักษณะหนึ่งซึ่งชัดเจนที่เป็นการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ คือ มัสยิด และชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีศาลเจ้าต่าง ๆ เป็นแหล่งรวมใจและสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม กิจกรรมตามความเชื่อ ส่วนชาวไทยพุทธมีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และการประกอบพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ ทางศาสนา

ด้านพื้นที่ทางกายภาพที่พบในส่วนของที่ตั้งของโรงภาพยนตร์นั้น ส่วนใหญ่จะตั้งในบริเวณย่านเศรษฐกิจที่มีการสัญจรไปมาคับคั่ง ใกล้ตลาด และศูนย์กลางการคมนาคม ซึ่งชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะอาศัยและเปิดร้านค้าในบริเวณดังกล่าว

ในขณะที่ชุมชนมุสลิมส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณริมแม่น้ำปัตตานีเป็นหลัก ฉะนั้น ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยเรื่องนี้ โครงการวิจัยจึงได้คัดเลือกตัวแทนกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกตามสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์กายภาพ คือ ยึดแม่น้ำปัตตานีและตัวเมืองปัตตานีเป็นหลัก

บริบทด้านวิถีของคนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี อาชีพ ความเชื่อ การปฏิสัมพันธ์ ค่านิยม อดีตและปัจจุบัน

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับอาชีพของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในอดีตประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน รับจ้าง ปั่นสามล้อ เกษตรกรรม และค้าขายในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน แต่ปัจจุบัน การประกอบอาชีพมีความหลากหลายมากขึ้น จึงปรากฏในรูปแบบอาชีพรับราชการ การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการรับจ้าง และขายแรงงานในประเทศเพื่อนบ้านเช่น มาเลเซีย เป็นต้น

ด้านการปฏิสัมพันธ์นั้น หากพิจารณาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบว่าในอดีตผู้คนระหว่างความเชื่อจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ชัดเจนกว่า เช่น การไปมาหาสู่ การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะในช่วงงานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น วันรายอ วันสมโภชศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ในขณะที่ปัจจุบัน ด้วยปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ทำให้เกิดความหวาดระแวง ได้ทำให้การเกิดช่องว่าง และขาดหายไปของการปฏิสัมพันธ์ในบางพื้นที่

ในส่วนรูปแบบการนันทนาการในยุคปัจจุบันนั้น มีความหลากหลายมากกว่าในอดีต และบางกิจกรรมมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น ทั้งนี้ รูปแบบดังกล่าวอาชีพ อายุ และระดับฐานะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยภายนอกสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการนันทนาการดังกล่าว เช่น หากเป็นวัยรุ่นสมัยนี้ การขี่รถมอเตอร์ไซด์เล่นรอบเมืองก็ถือเป็นการผ่อนคลายยามว่าง ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุนิยมการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน การเรียนศาสนาเพิ่มเติมเป็นกิจกรรมนันทนาการ

นอกจากนี้หากพิจารณาด้านกายภาพด้านการแต่งกาย ทั้งจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวมุสลิมและผู้ให้ข้อมูลชาวพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนแล้ว จะพบว่า มีการพัฒนาและพลวัตในเรื่องการแต่งกายและการปฏิบัติตัวในบางประการ เช่น ชาวมุสลิมโดยเฉพาะผู้หญิง มีการแต่งกายที่ถูกต้องหลักการศาสนามากขึ้น ส่งผลให้เกิดร้านค้าเสื้อผ้า ผ้าคลุมตามรูปแบบการแต่งกายของมุสลิมเพิ่มมากขึ้นในเมืองปัตตานี เมื่อเทียบกับในอดีต และเช่นเดียวกันกับการเกิดขึ้นของแฟชั่น รสนิยมการแต่งกายของคนรุ่นใหม่ที่เน้นสีสันและรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น มีการผสมผสานในเรื่องวัฒนธรรมการ

แต่งกายกับต่างพื้นที่ที่มีความเชื่อเดียวกันมากขึ้น เช่น การแต่งกายด้วยชุดอาบายะห์ของผู้หญิงมุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาและรูปแบบการแต่งกายจากตะวันออกกลาง การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันสดใส มีลวดลายลักษณะแบบมลายู หรือดอกไม้ต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ชายแดนใต้ ประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย (กะย๊ะห์, สัมภาษณ์, 2556)

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ดูเหมือนจะเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามเป็นส่วนใหญ่ในกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม เพราะเป็นหนทางหนึ่งในการดำรงตนตามหลักการศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มมุสลิมบางคนยังปรากฏในเรื่องการแต่งกายเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก หรือตามรูปแบบแฟชั่นยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ อันเป็นการบ่งบอกถึงความหลากหลายในการปฏิบัติตนของคนในพื้นที่เมืองปัตตานี

ทั้งนี้ จากการพูดคุยสัมภาษณ์กับผู้ไม่นับถือศาสนาพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ ในเมืองปัตตานี กล่าวโดยสรุปว่า การแต่งกายของมุสลิมในเมือง ปัตตานีในอดีต ไม่ได้เหมือนดังเช่นปัจจุบัน เป็นการแต่งกายแบบทั่ว ๆ ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่ค่อยคลุมศีรษะ ยังมีการไปมาหาสู่ระหว่างชนต่างศาสนา ซึ่งต่างจากปัจจุบันนี้ ที่ไม่สามารถเห็นภาพดังกล่าวได้ง่ายนักในยุคนี้

ปณญา อนุปาโท จลจิตการ

วัตถุประสงค์ 3. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านการรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำ และความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

รูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำ และความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี แบ่งเป็น 2 ยุค คือ 1. ยุคที่โรงภาพยนตร์ยังคงมีอยู่ในพื้นที่ และ 2. ยุคหลังโรงภาพยนตร์

1. ยุคที่โรงภาพยนตร์ยังคงมีอยู่ในพื้นที่

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้คนในยุคร่วมสมัยโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ได้มีรูปแบบนันทนาการในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบการชมศิลปะการแสดงที่บ้านของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น หนังตะลุง หนังล่อมผ้า หนังชายยา จนถึงยุคสมัยที่มีการสร้างโรงภาพยนตร์ขึ้นในพื้นที่เมืองปัตตานี ผู้คนจึงให้คุณค่าแก่โรงภาพยนตร์ในฐานะเป็นพื้นที่การนันทนาการที่สามารถสร้างความสุขได้โดยไม่มีการแบ่งชนชั้น ความเชื่อ วัฒนธรรมความบันเทิงถือเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่มีความแปลกแยกกับชุมชนมากนัก จวบจนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ค่านิยม รูปแบบนันทนาการที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและพื้นที่ในการนันทนาการไปตามยุคสมัย ประกอบกับการปรับตัวที่ไม่ทันต่อยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ ส่งผลให้โรงภาพยนตร์ได้สูญหายไปจากพื้นที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลด้านเอกสารสามารถจำแนกระยะเวลาที่โรงภาพยนตร์ได้มีการดำเนินการกิจการในพื้นที่เมืองปัตตานีได้ ดังนี้

โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีที่มีการเปิดกิจการก่อนปี 2470-2545

1.1 โรงภาพยนตร์นิวส์ หรือวิกไอลิเอน ไม่สามารถระบุอายุของโรงภาพยนตร์ได้ แต่จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้พบ สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุมากกว่า 70 ปี

โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีที่มีการเปิดกิจการตั้งแต่ปี 2470-2545

1.2 โรงภาพยนตร์คิงส์ปัตตานี หรือโรงภาพยนตร์โกลด์ 2470

1.3 โรงภาพยนตร์ศรีเมืองปัตตานี

1.4 โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม

1.5 โรงภาพยนตร์พาราไดส์ปัตตานี

2. ยุคหลังโรงภาพยนตร์ หลังจากการปิดกิจการของโรงภาพยนตร์พาราไดส์ ถือเป็นช่วงเวลาที่โรงภาพยนตร์ได้หายไปจากพื้นที่เมืองปัตตานี จากการเก็บข้อมูลในภาพรวม ผู้คนในพื้นที่ที่เป็นคนร่วมสมัยยุคโรงภาพยนตร์ ยังคงมีความทรงจำ ความประทับใจเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์ที่ได้ชมมาในอดีต แต่เนื่องจากการปรับเปลี่ยนด้านค่านิยม และการปฏิบัติตามหลักการศาสนาที่มีความชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้ความทรงจำต่อการนั้นหนาการรูปแบบดังกล่าวเป็นเพียงความทรงจำ และเรื่องเล่าในอดีต ซึ่งผู้คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนวิถีตามยุคสมัย และความเชื่อของตนเอง นอกจากนี้ ส่วนหนึ่งของผู้คนกลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ความปลอดภัยในพื้นที่ที่อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบการนั้นหนาการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมของผู้คน

ในส่วนของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดหลังยุคโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี มีทัศนคติต่อรูปแบบนั้นหนาการทางสายตาโดยการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ปรากฏข้อมูลว่า โรงภาพยนตร์มิได้มีอิทธิพลต่อคนรุ่นหลัง เนื่องจากในปัจจุบันรูปแบบการนั้นหนาการได้มีความหลากหลายมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย คนรุ่นใหม่จึงมีทางเลือกในการผ่อนคลายมิใช่เฉพาะเพียงแค่การชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ กลุ่มคนรุ่นนี้ยังคงได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวความทรงจำเกี่ยวกับความประทับใจต่อภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีจากผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม ทางเลือกที่เหมาะสมกับการนั้นหนาการของคนรุ่นใหม่ ควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละวัย และมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจอภาพยนตร์ (Pattanirama : Life to remember behind the scene) ผู้วิจัยได้มีการจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม สามารถสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการศึกษาด้านเอกสาร

การศึกษาวิจัยด้านเอกสารของโครงการวิจัยเรื่องนี้ ได้เน้นในประเด็นเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การนันทนาการ ภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ ซึ่งครอบคลุมทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และพัฒนาการและประเภทของภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ในเมืองไทยเป็นหลัก โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ที่มีต่อผู้คนในสังคม การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลง การสื่อสาร สื่อมวลชน บทบาทของสื่อ และการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ทั้งนี้ การนันทนาการมีความหมายโดยสรุปในรูปแบบของการกระทำกิจการใด ๆ ของผู้คนในช่วงเวลาว่างจากการกิจประจำ ตามความสนใจ การนันทนาการมีรูปแบบที่หลากหลาย แตกต่างกันไปตามความถนัด วัยและความชอบของผู้คน ซึ่งในเรื่องการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการนันทนาการด้วยเช่นกัน

ในส่วนของภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์นั้น จากการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า กำเนิดและพัฒนาการภาพยนตร์ในเมืองไทยมีมาอย่างยาวนาน ดังที่ โคม สุวงศ์ (2553) ได้กล่าวถึงกำเนิดยุคเริ่มต้นของโรงภาพยนตร์ในเมืองไทยมีมาตั้งแต่ปี 2439 โดยพระพุทเจ้าหลวงเป็นพระองค์แรกที่ได้เห็นภาพยนตร์ เมื่อครั้งประภาส ณ ประเทศสิงคโปร์และชวา และในปี 2440 นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยได้มีภาพยนตร์เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยในปี 2440 โรงภาพยนตร์ได้กำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองไทยเช่นเดียวกัน และมีการฉายภาพยนตร์ครั้งแรกที่โรงละครของหม่อมเจ้าอลังการ

ด้านการศึกษาในเรื่องโรงภาพยนตร์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีนั้น เอกสารในส่วนนี้ปรากฏน้อยมาก เท่าที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้ ปรากฏในเรื่องของประวัติศาสตร์ของโรงภาพยนตร์ในเมือง

ปัตตานีในอดีต ซึ่งปรากฏข้อมูลในเรื่อง ยุคสมัยของโรงภาพยนตร์ที่ปรากฏชัดเจนคือ ตั้งแต่ปี พ .ศ. 2470-2545 ได้มีโรงภาพยนตร์เกิดขึ้นในเมืองปัตตานี จำนวน 4 โรง ได้แก่

1.2 โรงภาพยนตร์คิงส์ปัตตานี หรือโรงภาพยนตร์โกลิบ 2470 ในช่วงแรกวิกิงส์เป็นโรงละคร

และรองรับวงดนตรีลูกทุ่งที่เดินทางมาเปิดแสดงในจังหวัดปัตตานี จนกระทั่งเข้าสู่ปี 2495 จึงถูกดัดแปลงเป็นโรงภาพยนตร์

1.3 โรงภาพยนตร์ศรีเมืองปัตตานี ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2503 ปิดกิจการในปี 2535

1.4 โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาทือกำเนิดขึ้น ก่อนที่โรงภาพยนตร์ศรีเมืองจะปิดกิจการ มีการเซ็นสัญญาเช่ากับเทศบาลเมืองปัตตานีในวันที่ 12 สิงหาคม 2512 โดยกำหนดการสร้างให้แล้วเสร็จในปี 2513 และมีการจัดฉายภาพยนตร์เรื่องปฐมฤกษ์ในวันที่ 19 ธันวาคม 2517 หมดสัญญาเช่าในวันที่ 15 ตุลาคม 2544 และมีโอนกรรมสิทธิ์การเป็นผู้เช่าที่ดินให้กับเจ้าของโรงภาพยนตร์พาราไดส์ปัตตานี และมีการรื้อถอนอาคารในปี 2546

1.5 โรงภาพยนตร์พาราไดส์ปัตตานีเป็นโรงภาพยนตร์สุดท้ายในประวัติศาสตร์ปัตตานี ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับปีที่สร้าง และได้ปิดกิจการลงในปี 2550 โดยการขายกิจการให้กับนักลงทุนเพื่อทำธุรกิจเลี้ยงนกนางแอ่น

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของภาพยนตร์แล้วจะพบได้ว่า ภาพยนตร์แต่ละแห่งล้วนมีบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอตัวตน การบันทึกสังคม วัฒนธรรมของสังคม และมีการสื่อสารไปสู่คนหมู่มาก นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงบทบาทของภาพยนตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบว่ามีความหลากหลายทั้งแง่ลบและบวก เช่น การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง การตีแผ่สังคม และสภาพปัญหา เป็นต้น

นอกจากนี้ ภาพยนตร์ได้ทำหน้าที่ในการสื่อสารไปยังคนหมู่มาก ในฐานะสื่อทางสายตา มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ค่านิยม และการพัฒนาด้านเทคโนโลยี โดยที่ส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ ภาพยนตร์ในฐานะสื่อได้มีบทบาทส่วนหนึ่งในการสร้างและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เกิดขึ้น

6.2 สรุปผลการศึกษากาสนาม

ผลการศึกษาวิจัยภาคสนามสรุปและวิเคราะห์ผลตามขอบเขตด้านเนื้อหา ประชากร พื้นที่ การวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา
กลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มเป้าหมายหลัก ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายหลักได้ จำนวน 47 คน จาก
ตัวแทนผู้คน ดังต่อไปนี้

1.เจ้าของกิจการ ผู้ริเริ่ม 2. คนดู ผู้คนที่มีความหลัง ความรัก ความประทับใจต่างๆ ต่อโรงหนัง หรือ
ภาพยนตร์ 3. คนฉายหนัง หรือคนที่เกี่ยวข้องในห้องฉาย ผู้ช่วย 4. วิทยุคน เยาวชนรุ่นใหม่ ที่มี
ทางเลือกเกี่ยวกับการผ่อนคลายในยุคปัจจุบัน

กลุ่มเป้าหมายรอง

ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายรองได้ จำนวน 34 คน จากตัวแทนผู้คนต่อไปนี้

1. คนเดินตัว 2. คนส่งฟิล์ม คนส่งหนัง 3. สายหนัง 4. คนขายตัว 5. คนพากย์หนัง 6. คนเขียน
โปสเตอร์หน้าโรงหนัง 7. คนขายของ/ คนเชียร์รับจ้าง 8. คนขับรถโฆษณาหนัง 9. เพื่อนบ้านที่อยู่
รอบๆโรงหนัง และคนอื่น ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่นอกเหนือจากที่กล่าว เช่น ช่างตัดผม คนตัดเสื้อผ้า
ร้านขายรองเท้า

1. ภาพวิถีชีวิต ความทรงจำเกี่ยวกับการผ่อนคลายโดยการชมภาพยนตร์ ของผู้คนในพื้นที่จังหวัด ปัตตานี

1.1 บริบทชุมชน

พื้นที่และชุมชนที่ได้เลือกในการเก็บข้อมูลประกอบไปด้วย บริเวณรอบเทศบาลเมืองปัตตานี
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และบริเวณชุมชนที่ตั้งอยู่รอบเขตเมืองปัตตานี อันได้แก่ ชุมชนปากน้ำ (ยู
โยด้านภาษี) ชุมชนปากน้ำ (ป้อมติงหะยีแม หรือป้อมติงวอเกะห์) ชุมชนอาเนาะซุงา ชุมชนคลองช้าง ชุมชน
สะบารัง ซึ่งชุมชนดังกล่าวนี้ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ผู้คน
ในชุมชนมีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์และภาพยนตร์ที่ได้รับชม รวมทั้งสังเกตเห็นความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองปัตตานีตั้งแต่ยุคที่ยังคงมีโรงภาพยนตร์ในพื้นที่จวบจนโรงภาพยนตร์

ได้เลิกกิจการไป ลักษณะเด่นของชุมชนเหล่านี้ คือ เกือบทุกชุมชนตั้งอยู่ริมแม่น้ำปัตตานีและใช้เป็นเส้นทางสัญจร รวมทั้งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการเดินทางเพื่อมาชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

CINEMA ENLIGHTENS

ทั้งนี้ ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนที่ได้คัดเลือกนั้นเป็นมุสลิม นอกจากบางชุมชน เช่น คลองช้าง อาเนาะซุงา และบริเวณด้านในของเขตเทศบาลเมืองปัตตานีที่มีประชากรเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ด้วย ด้านพื้นที่จังหวัดยะลานั้น โครงการวิจัย ฯ ได้เลือกพื้นที่จังหวัดยะลา เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลโรงภาพยนตร์เก่าที่ได้ปิดกิจการไปแล้วรอบเมืองยะลา และ ห้างโคลีเซีย ซีนิเพล็กซ์ยะลา เพื่อเป็นตัวแทนโรงภาพยนตร์แห่งเดียวที่ยังมีอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิต ความทรงจำเกี่ยวกับการผ่อนคลายโดยการชมภาพยนตร์ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้คนในพื้นที่ฯ มักจะนึกถึงเรื่องราวเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์หรือวิกหนัง และภาพยนตร์หรือหนัง รวมทั้งค่านิยม โลกทัศน์ของผู้คนในยุคที่ยังมีโรงภาพยนตร์อยู่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปณญา อนุปปาโท จลจิตการ

1.2 โรงภาพยนตร์ และประวัติของโรงภาพยนตร์ในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานี

ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ที่สามารถสรุปได้เกี่ยวกับรูปแบบการผ่อนคลายของผู้คนในเมืองปัตตานี ว่าเป็นสถานที่หลักอันดับต้น ๆ ของแหล่งนันทนาการของผู้คนในยุคหนึ่ง เนื่องจากในสมัยนั้นแหล่งบันเทิงต่าง ๆ ยังไม่มีความหลากหลายและมากมายดังเช่นในปัจจุบัน ประกอบกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีในการนำเสนอสื่อต่าง ๆ ทางสายตายังไม่ล้ำหน้ามากนัก ส่งผลให้ผู้คนได้ให้ความสำคัญในการเลือกโรงภาพยนตร์ในการผ่อนคลาย โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีโรงภาพยนตร์จำนวนหลายโรง โดยที่โครงการวิจัยได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของโรงภาพยนตร์ที่ผู้คนในพื้นที่ยังคงจดจำได้ดังต่อไปนี้

ยุคสมัยโรงภาพยนตร์ ทั้ง 4 ยุค ได้แก่

1. ยุคริเริ่ม โรงภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในยุคเริ่มแรกในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานี ได้แก่ โรงภาพยนตร์นิวส์ หรืออีกชื่อคือ วิกไอ้เย็น โรงภาพยนตร์ย่นตรังคิงส์หรืออีกชื่อในอดีตคือ วิกโก๊ส
2. ยุครุ่งเรือง โรงภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้แก่ โรงภาพยนตร์ศรีเมือง โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า และโรงภาพยนตร์พาราไดส์ โรงภาพยนตร์ที่ได้ขึ้นชื่อในเรื่องความทันสมัย พื้นที่กว้างขวางและมีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศเป็นแห่งแรก คือ โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า

3. ยุครววยริน เป็นยุคที่โรงภาพยนตร์หลายแห่งในพื้นที่อำเภอเมือง ปัตตานีได้ปิดกิจการลง เช่น โรงภาพยนตร์คิงส์ โรงภาพยนตร์ศรีเมือง ส่วนโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า และโรงภาพยนตร์พาราไดส์ ยังคงดำเนินกิจการแต่ต้องประสบกับภาวะการพัฒนาด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนันทนาการของผู้คนในพื้นที่ และค่านิยมในการผ่อนคลายทางสายตา รวมทั้งภาวะการศึกษาด้านศาสนาของผู้คนที่มีมากขึ้นและนำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น รวมทั้งสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้โรงภาพยนตร์ที่เหลือต้องพยายามปรับตัวเพื่อการคงอยู่ในฐานะพื้นที่แห่งการนันทนาการ

4. ยุคโรยรา โรงภาพยนตร์ที่ยังคงเหลืออยู่มีเพียงโรงภาพยนตร์พาราไดส์ ที่มีการปรับตัวในด้านการลดราคาตั๋วเข้าชมภาพยนตร์ การฉายหนังในประเภทเรเทอร์เพื่อเน้นกลุ่มลูกค้าที่เป็นลูกเรือประมงพาณิชย์ฯ ทั้งนี้ ในส่วนของโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่านั้น ในช่วงท้ายได้มีนักลงทุนจากนอกพื้นที่ต้องการเปิดโรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่าขึ้นใหม่ภายใต้รูปแบบโรงภาพยนตร์ที่มีการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคแบบครบวงจรเช่นดังโรงภาพยนตร์โคลีเซียมยะลา แต่เนื่องจากปัญหาด้านความไม่สงบในพื้นที่และการเสียชีวิตของนักลงทุนฯ ส่งผลให้โครงการนี้ต้องยกเลิกไปในที่สุด

ทั้งนี้ การแบ่งยุคสมัยของโรงภาพยนตร์เป็น 4 ยุคดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ลักษณะทางกายภาพของโรงภาพยนตร์ที่มีการพัฒนาด้านรูปแบบของอาคาร การบริหารจัดการ และการพัฒนาด้านเทคโนโลยี รวมทั้งความนิยมของผู้คนในการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์เป็นหลัก

นอกจากนี้ ในส่วนของชื่อโรงภาพยนตร์บางแห่งอาจมีหลายชื่อ เนื่องจาก ในอดีตมีการเปลี่ยนแปลงชื่อโรงภาพยนตร์เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ดำเนินการ และบางชื่ออาจเป็นชื่อที่เรียกกันเฉพาะในผู้คนบางกลุ่มที่มีภาษาแตกต่างกัน เช่น ชาวมุสลิมอาจเรียกชื่อโรงภาพยนตร์นิวส์ในอีกชื่อว่าวิกไอเย็น เป็นต้น

1.3 เรื่องเล่าเกี่ยวกับภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์

เรื่องราวที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ส่วนใหญ่สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

1.3.1 ภาพยนตร์ ความทรงจำส่วนใหญ่มักกล่าวถึงความประทับใจและสะท้อน

ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพยนตร์ที่ได้ชม เช่น ภาพยนตร์อินเดียมักได้รับการรำลึกถึงในฐานะ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาที่ดี สามารถเป็นบทเรียนสอนใจใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในเรื่องความกตัญญู ความรัก เนื้อเพลงที่ไพเราะจนสามารถจดจำไปร้องได้ นักแสดงที่มีสวยหล่อ มีฝีมือในการแสดง ภาพยนตร์มลายูหรือมาเลย์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และความเป็นคนมลายู เนื้อเพลงไพเราะ

ผู้ชมสามารถเข้าใจความหมายของเพลงทำให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาอันส่งผลถึงอารมณ์ร่วมในการชมภาพยนตร์ ภาพยนตร์ต่างประเทศ (ฝรั่ง) ในฐานะภาพยนตร์ที่มีความรู้ได้สมจริง ชมแล้วสนุก ฯลฯ

1.3.2 โรงภาพยนตร์ สิ่งที่ผู้คนได้จดจำส่วนใหญ่ก็มักจะมีข้องเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของโรงภาพยนตร์ รูปแบบ ระบบการบริหารจัดการ ความทันสมัย สถานที่สำหรับการพบปะนันทนาการ เช่น โรงภาพยนตร์คิงส์เป็นโรงภาพยนตร์เก่า ขณะนั่งชมภาพยนตร์จะมีตัวเรือดคอยกักรู้สึกคัน และมีการใช้เครื่องปั่นไฟเนื่องจากสมัยนั้นยังไม่มีไฟฟ้าเพียงพอสำหรับการฉายภาพยนตร์ ทำให้ขณะฉายภาพยนตร์เกิดไฟดับบ่อย ๆ คนดูจึงต้องโห่ร้องเพื่อให้มีการปั่นไฟให้ทันกับอารมณ์ในการชมภาพยนตร์ที่ต้องมีความต่อเนื่อง โรงภาพยนตร์ศรีเมืองในฐานะวิกที่มีการฉายภาพยนตร์อินเดียที่ดีและมีชื่อเสียง โรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาในฐานะโรงภาพยนตร์ที่ทันสมัยที่สุดในยุคนั้น มีการใช้เครื่องปรับอากาศเป็นแห่งแรกในปัตตานี มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย สถานที่กว้างขวาง แก้วน้ำ นาน้ำ เป็นต้น

1.4 ค่านิยมหรือสาเหตุในการเลือกประเภทภาพยนตร์

ค่านิยมหรือสาเหตุในการเลือกชมภาพยนตร์มาจากสาเหตุหลักหลายประการ ดังนี้

1. เนื้อหาของภาพยนตร์ ต้องเป็นภาพยนตร์ที่ดี ไม่ขัดหลักศีลธรรมอันดีงาม สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้
2. เนื้อเรื่อง การดำเนินเรื่องมีความน่าสนใจ มีเพลงประกอบเรื่องที่ไพเราะ มีความหลากหลายในการแสดงออกทางอารมณ์ และสามารถส่งต่ออารมณ์ดังกล่าวไปยังผู้ชมได้
3. ความสอดคล้องกับบริบทด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ เช่น ภาพยนตร์มลายูที่ผู้แสดงพูดภาษามลายู ทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาที่ต้องการสื่อซึ่งเป็นผู้ที่มีภาษาและวัฒนธรรมคล้ายกัน
4. นักแสดงมีความสามารถในการแสดง และสามารถโน้มน้าว ดึงดูดใจคนดูได้

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการ

2.1 บริบทด้านพื้นที่ และวิถีชีวิตผู้คนในเมืองปัตตานีในอดีตจนถึงปัจจุบัน

พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีในอดีต กล่าวได้ว่า เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ ความบันเทิง การศึกษาของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีในยุคสมัยที่ยังคงมีโรง

ภาพยนตร์นั้น สภาพทางกายภาพของอาคารบ้านเรือนยังไม่หนาแน่นเช่นปัจจุบันนี้ ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน รับจ้าง ชาวไทยเชื้อสายจีนประกอบอาชีพค้าขาย การปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมส่วนใหญ่ในอดีตยังคงมีการไปมาหาสู่กัน ทั้งในลักษณะของการเป็นเพื่อน การไปช่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน การนันทนาการในอดีตยังไม่มี ความหลากหลาย เช่น ปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะมีงานสำคัญประจำปีในวันฮารีรายา (เทศกาลของชาวมุสลิม ภายหลังสิ้นสุดการถือศีลอด) ซึ่งจะมีการละเล่น เช่น มะโย่ง หนึ่งตะลุง หนึ่งกางแปลง ร้องเงิ้ง ที่สามารถเป็นแหล่งผ่อนคลายให้กับผู้คนทั้งในเมืองและนอกเมืองปัตตานีได้เข้ามาพักผ่อน

ผลจากการวิจัย พบว่าผู้คนในอดีตที่อาศัยอยู่ในเมืองปัตตานีทุกความเชื่อ ได้ใช้โรงภาพยนตร์ เป็นสถานที่ผ่อนคลายเพื่อชมภาพยนตร์ เป็นแหล่งบันเทิงและรวมตัวกันของสมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง ดังที่ได้รับข้อมูลจากแม่บ้านผู้สูงอายุท่านหนึ่งในเมืองปัตตานีว่า “สมัยก่อนเขาไปดูหนังกันทั้งครอบครัว มีลูกเล็กเด็กแดงก็พาไปด้วย” ด้านความเชื่อนั้น สามารถกล่าวสรุปจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวมุสลิมส่วนใหญ่ว่า ในอดีตผู้คนนับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ไม่ค่อยศึกษาด้านศาสนามากนัก จำนวนสถานศึกษาด้านศาสนายังมีน้อยหากเทียบกับยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้คนยังคงมีการปฏิบัติตาม วิถีวัฒนธรรมของชาวมลายู เช่น การละเล่นมะโย่งเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ การบูชา จ้าวทะเล การแต่งกายที่ไม่ปกปิดตามหลักการ เช่น การใช้ผ้าคลุมบาง ยาวคล้ายของชาวอินเดียมาคลุมที่ไหล่หรือคลุมหัวแต่ยังเห็นเส้นผมอยู่ หญิงสาวส่วนใหญ่ยังไม่คลุมศีรษะ เป็นต้น

นอกจากนี้ ภาพยนตร์บางเรื่อง รวมทั้งนักแสดงนำบางคนยังมีอิทธิพลต่อแฟชั่นการแต่งกาย ทรงผม และการขับร้องเพลงในยุคนั้น เช่น การแต่งกายของหญิงสาวที่เลียนแบบเพชรรา เซาวราชภูร์ หนู่ม ๆ แต่งกายและทำทรงผมเลียนแบบมิตร ชัยบัญชา และการร้องเพลงอินเดียน มลายูเลียนแบบ ภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น เช่น ช้างเพื่อนแก้ว

ด้านผู้ชมภาพยนตร์นั้น ในอดีตจะมีแทบทุกวัย โดยที่ยุคโรงภาพยนตร์ช่วงแรก กลุ่มผู้ชมหลักจะเป็นผู้ที่มาชมกันเป็นครอบครัว ผู้ชมที่มีอายุวัยกลางคนหรือวัยทำงาน ในยุคกลางผู้ชมจะเป็นครอบครัว ผู้ชมวัยทำงานและเยาวชน วัยรุ่น ในยุคหลังผู้ชมจะเป็นเยาวชน วัยรุ่น และผู้ที่มีอาชีพ ลูกจ้างเรือประมงพาณิชย์เป็นหลัก

3. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านการรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำและความรู้สึกต่อโรงพยาบาลยตร์ในเมืองปัตตานี

จากคำถามในการวิจัยในประเด็นเรื่องงานวิจัยจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความทรงจำเกี่ยวกับการผ่อนคลายและความบันเทิงของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับโรงพยาบาลยตร์ในพื้นที่เมืองปัตตานีในอดีต และทางเลือกเพื่อการผ่อนคลาย ความเครียดของผู้คนในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เหมาะสมควรเป็นรูปแบบใด รวมทั้ง คนยุคปัจจุบัน และคนรุ่นใหม่ในพื้นที่มีวัฒนธรรมในการผ่อนคลายท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่อย่างไรบ้าง ทำให้ผู้วิจัยสรุปประเด็นคำตอบด้านรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำและความรู้สึกต่อโรงพยาบาลยตร์ในเมืองปัตตานี เป็น 2 ยุค คือ 1. ยุคที่โรงพยาบาลยตร์ยังคงมีอยู่ในพื้นที่ 2. ยุคหลังโรงพยาบาลยตร์

1. ยุคที่โรงพยาบาลยตร์ยังคงมีอยู่ในพื้นที่
ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้คนในยุคร่วมสมัยโรงพยาบาลยตร์ในเมืองปัตตานี ได้มีรูปแบบนันทนาการในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบการชมศิลปะการแสดง พื้นบ้านของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น หนังตะลุง หนังล่อมผ้า หนังชายยา จนถึงยุคสมัยที่มีการสร้างโรงพยาบาลยตร์ขึ้นในพื้นที่เมืองปัตตานี ผู้คนจึงให้คุณค่าแก่โรงพยาบาลยตร์ในฐานะเป็นพื้นที่การนันทนาการที่สามารถสร้างความสุขได้โดยไม่ต้องมีการแบ่งชนชั้น ความเชื่อ วัฒนธรรมความบันเทิงถือเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่มีความแปลกแยกกับชุมชนมากนัก จวบจนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ค่านิยม รูปแบบนันทนาการที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและพื้นที่ในการนันทนาการไปตามยุคสมัย ประกอบกับการปรับตัวที่ไม่ทันต่อยุคสมัยของโรงพยาบาลยตร์ ส่งผลให้โรงพยาบาลยตร์ได้สูญหายไปจากพื้นที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส
ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลด้านเอกสารสามารถจำแนกระยะเวลาที่โรงพยาบาลยตร์ได้มีการดำเนินกิจการในพื้นที่เมืองปัตตานีได้ ดังนี้

โรงพยาบาลยตร์ในเมืองปัตตานีที่มีการเปิดกิจการก่อนปี 2470-2545

2.1.1 โรงพยาบาลยตร์นิวส์ หรือวิกไอลิเย่น ไม่สามารถระบุอายุของโรงพยาบาลยตร์ได้ แต่จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้พบ สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุมากกว่า 70 ปี

โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีที่มีการเปิดกิจการตั้งแต่ปี 2470-2545

1.2 โรงภาพยนตร์คิงส์ปัตตานี หรือโรงภาพยนตร์โกลับ 2470

1.3 โรงภาพยนตร์ศรีเมืองปัตตานี

1.4 โรงภาพยนตร์ปัตตานีราม่า

1.5 โรงภาพยนตร์พาราไดส์ปัตตานี

2. ยุคหลังโรงภาพยนตร์ หลังจากการปิดกิจการของโรงภาพยนตร์พาราไดส์ ถือเป็นช่วงเวลาโรงภาพยนตร์ได้หายไปจากพื้นที่เมืองปัตตานี จากการเก็บข้อมูลในภาพรวม ผู้คนในพื้นที่ที่เป็นคนร่วมสมัยยุคโรงภาพยนตร์ ยังคงมีความทรงจำ ความประทับใจเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์ที่ได้ชมมาในอดีต แต่เนื่องจากการปรับเปลี่ยนด้านค่านิยม และการปฏิบัติตามหลักการศาสนาที่มีความชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้ความทรงจำต่อการนั่งทนการรูปแบบดังกล่าวเป็นเพียงความทรงจำ และเรื่องเล่าในอดีต ซึ่งผู้คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนวิถีตามยุคสมัย และความเชื่อของตนเอง นอกจากนี้ ส่วนหนึ่งของผู้คนกลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ความปลอดภัยในพื้นที่ที่อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบการนั่งทนการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมของผู้คน

ในส่วนของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดหลังยุคโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี มีทัศนคติต่อรูปแบบการนั่งทนการทางสายตาโดยการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ปรากฏข้อมูลว่า โรงภาพยนตร์มิได้มีอิทธิพลต่อคนรุ่นหลัง เนื่องจากในปัจจุบันรูปแบบการนั่งทนการได้มีความหลากหลายมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย คนรุ่นใหม่จึงมีทางเลือกในการผ่อนคลายมีใช้เฉพาะเพียงแค่การชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ กลุ่มคนรุ่นนี้ยังคงได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวความทรงจำเกี่ยวกับความประทับใจต่อภาพยนตร์ และโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีจากผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม ทางเลือกที่เหมาะสมกับการนั่งทนการของคนรุ่นใหม่ ควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละวัย และมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

6.3 สรุป วิเคราะห์ อภิปรายผล

เมื่อศึกษาถึงภาพวิถีชีวิต ความทรงจำเกี่ยวกับการผ่อนคลายโดยการชมภาพยนตร์ ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และรูปแบบการนันทนาการทางสายตาของชาวปัตตานีผ่านความทรงจำ และความรู้สึกต่อโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุป และวิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

6.3.1 ความทรงจำ

ประเด็นในเรื่องความทรงจำถือเป็นประเด็นหลักในงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากผู้ที่อยู่ร่วมยุคสมัยโรงภาพยนตร์ ทั้งนี้ ความทรงจำที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวถึงส่วนใหญ่จะเน้นในประเด็นเรื่องความรู้สึกที่มีต่อโรงภาพยนตร์ ภาพยนตร์ที่ได้ชม ลักษณะและสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีความเป็นอยู่ของผู้คนในยุคนั้น รวมทั้งเรื่องราว ความประทับใจต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีทั้งต่อผู้คนที่มีความเชื่อเดียวกัน และผู้ที่มีความเชื่อแตกต่างกัน ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ในเชิงความทรงจำส่วนใหญ่ที่ผู้คนเลือกจำแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้คนที่มีความทรงจำดังกล่าวจะเลือกจดจำในเรื่องราวที่เป็นสิ่งที่ดี สวยงาม ในช่วงยุคดังกล่าวกลุ่มเป้าหมายหมดไม่มีผู้ใดที่กล่าวถึงโรงภาพยนตร์ และภาพยนตร์ในแง่ลบ แม้ในช่วงหลังที่มีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมในการนันทนาการ การกระทำดังกล่าวจะดำเนินในรูปแบบการค่อย ๆ ปรับเปลี่ยน จนกระทั่งโรงภาพยนตร์ได้เลิกกิจการไปจากพื้นที่ ทั้งนี้ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตประการหนึ่งสำหรับความทรงจำ คือ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจะไม่สามารถระบุช่วงเวลาชัดเจนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี รวมทั้งผู้ดำเนินกิจการโรงภาพยนตร์ในแต่ละแห่ง ซึ่งสันนิษฐานว่าส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีความจำเป็นจำเพาะที่ต้องจดจำในส่วนรายละเอียด เนื่องจากไม่มีความเกี่ยวข้องและผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของตนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเกี่ยวกับปีที่ก่อสร้างและปิดกิจการ ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่จึงมักเป็นการกะประมาณระยะเวลาคร่าว ๆ ที่ต้องนำไปเทียบกับช่วงเวลาและเหตุการณ์สำคัญของพื้นที่ในช่วงนั้น ๆ

6.3.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้คน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เมื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้ชมและผู้ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีแล้วจะเห็นว่า เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ตามสัดส่วนประชากร แต่ทั้งนี้มิได้หมายถึงว่า

กลุ่มคนที่มีความเชื่ออื่นจะไม่มีความทรงจำหรือไม่ชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ตรงกันข้ามผู้คน
ทุกความเชื่อต่างมีส่วนร่วมในการบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์รวมทั้ง
สังเกตปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมกันทั้งสิ้น

จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย พบว่า ในด้านผู้คนที่เข้ามาชมภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีนั้น มิได้มี
เฉพาะคนในเมืองเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผู้ที่อาศัยอยู่นอกเมือง และจังหวัดใกล้เคียง เช่น
สงขลา ยะลา ซึ่งจากการได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและคำบอกเล่า พบว่า ทางเลือกในการ
นันทนาการโดยการชมภาพยนตร์ของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตค่อนข้างมีมาก
เนื่องจากโรงภาพยนตร์ได้กระจายตัวไปตามอำเภอต่าง ๆ แต่โรงภาพยนตร์ที่มีความทันสมัย และมี
ภาพยนตร์ที่ตื่นตาเข้ามาชมจะเป็นโรงภาพยนตร์ภายในตัวเมือง ซึ่งโรงภาพยนตร์ในอำเภอเมือง
ปัตตานีก็มีคุณสมบัติดังกล่าวด้วยเช่นกัน

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้วิจัยจะขอกล่าวในประเด็นของความเชื่อ การแต่งกาย
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้คนในอดีต-ปัจจุบัน จากข้อมูลในงานวิจัย พบว่า ความเชื่อเป็น
ปัจจัยหลักประการหนึ่งที่มีส่วนทำให้วิถีชีวิต โลกทัศน์และค่านิยมในการนันทนาการของผู้คนใน
พื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากอดีต ผู้คนชาวมุสลิมในพื้นที่ประกอบอาชีพด้านการประมง
พื้นบ้านเป็นหลัก ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ดูแลบ้านและลูก ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ
ด้านอาชีพและบทบาทของผู้คน โดยที่มีอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ผู้หญิงทำงานนอกบ้าน ใน
เมืองปัตตานีในอดีตประชากรอาศัยอยู่ไม่หนาแน่นดังปัจจุบัน ย่านเศรษฐกิจหลักจะมีศูนย์รวม
ภายในเขตพื้นที่เมือง ซึ่งจะมีโรงภาพยนตร์จะตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน

เมื่อการศึกษาด้านศาสนาได้กระจายตัวไปในพื้นที่มากขึ้น การเผยแผ่ศาสนาแก่ผู้คนในพื้นที่
รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้คนมีความเคร่งครัดในหลักคำสอน
และมีแสดงออกด้วยการปฏิบัติตามหลักการ เช่น การแต่งกายที่มิดชิด ผู้หญิงมุสลิม มีการคลุม
ฮิญาบมากขึ้น การศึกษาศาสนาจากมัสยิดของผู้สูงอายุ การส่งลูกหลานเรียนปอเนาะและโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามส่งผลให้รูปแบบการนันทนาการได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

นอกจากนี้ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีนับแต่มีวิดีโอ ได้มีผลสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจาก
การชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ เป็นรูปแบบการชมโดยวิดีโอ ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่มักนิยมกัน
เนื่องจากความประหยัด และสามารถเผื่อแผ่ให้ผู้อื่นดูได้ อีกทั้งยังสามารถเก็บไว้ดูได้ตลอดเวลา
ตามที่ต้องการ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีเพียงแต่ปรากฏแค่ในพื้นที่เมืองปัตตานีเท่านั้น แต่โรง

ภาพยนตร์ระบบ Stand-alone เท่านั้น แต่พื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศไทยก็ประสบกับภาวะปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน แผ่นซีดี ดีวีดี อินเทอร์เน็ต และเครือข่ายเคเบิลทีวี ได้มีบทบาทต่อชีวิต การสื่อสารของผู้คนมากขึ้น การที่ผู้คนจะปรับเปลี่ยนและหันกลับไปสู่รูปแบบการชมภาพยนตร์ใน โรงภาพยนตร์เพียงอย่างเดียวจึงมาสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ชีวิตและการ นันทนาการของผู้คนในยุคนี้ต่อไป

ทั้งนี้ ในส่วนของการแต่งกายของผู้คนนั้น หากวิเคราะห์จากอิทธิพลของการชมภาพยนตร์ แล้วพบว่า ในยุคสมัยโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี ผู้ชมโดยเฉพาะชาวมุสลิม ได้รับอิทธิพลด้านการ แต่งกาย ทรงผม การร้องเพลงจากภาพยนตร์ที่ได้ชม สะท้อนให้เห็นอิทธิพลดังกล่าวที่ยังคงตกค้าง จนกระทั่งปัจจุบัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวปรากฏให้เห็นในรูปแบบของสถานีวิทยุเพลงมลายู อินเดีย ยุคที่ยังมีโรงภาพยนตร์ในพื้นที่ และผู้ฟังส่วนใหญ่ยังคงนิยมขอเพลง รถมอเตอร์ไซค์พ่วงหรือโซ่เลย์ ยานพาหนะที่เป็นที่นิยมตั้งแต่ยุคที่ภาพยนตร์อินเดียเรื่องโซ่เลย์ได้ฉายในพื้นที่ชายแดนใต้จนกระทั่ง ปัจจุบันก็ยังมีการใช้โซ่เลย์ดังกล่าวเป็นจำนวนมากในพื้นที่

6.3.3 การนันทนาการที่สอดคล้องกับบริบทด้านพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนันทนาการในยุคปัจจุบันควรมีความสอดคล้องกับบริบทด้าน ความเชื่อ วัฒนธรรม และความต้องการของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่มีเชื้อมุสลิมได้ เน้นย้ำในเรื่องความปลอดภัยในการนำผู้คนมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมนันทนาการ ภายใต้ภาวะ สถานการณ์ความไม่สงบฯ โดยที่กลุ่มเยาวชนต้องการพื้นที่ และรูปแบบกิจกรรมนันทนาการที่ สอดคล้องกับวัย และมีความหลากหลายตามความต้องการของเยาวชน วัยรุ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ควรให้การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นชาวมุสลิมมีความ สนใจด้านกิจกรรม การรวมตัวเพื่อการศึกษาด้านศาสนา เพื่อเติมเต็มความเข้มแข็งด้านความเชื่อ และจิตวิญญาณ ตลอดจนการเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักศาสนา ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดด้านการศึกษาของศาสนาอิสลามที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้คนเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่ใน เพลเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต

ทั้งนี้ ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ได้เสนอแนวทางและ รูปแบบของการนันทนาการในพื้นที่ว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมและยุค

สมัย เช่น หากจะมีโรงภาพยนตร์เกิดขึ้นในพื้นที่อีก ควรมีการปรับรูปแบบในลักษณะคล้ายกับ
ห้างสรรพสินค้าที่มีโรงภาพยนตร์และแหล่งจับจ่ายใช้สอย เพื่อให้ผู้คนมีทางเลือกมากกว่าแค่การชม
ภาพยนตร์เพียงอย่างเดียว

CINEMA ENLIGHTENS

6.3.4 สาเหตุในการปิดกิจการของโรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานี

จากผลการวิจัยโครงการปัตตานีรามาฯ สามารถสรุปวิเคราะห์ประเด็นปัจจัยและสาเหตุใน
การปิดกิจการ หรือการสูญหายไปของโรงภาพยนตร์ไปจากพื้นที่เมืองปัตตานี ได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายใน

1. โรงภาพยนตร์ ที่มีการปรับตัวไม่ทันการเปลี่ยนของสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะ
ในยุคที่มีการปรับตัวด้านเทคโนโลยีและการแข่งขันของสื่อประเภทต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้มาก
ขึ้น นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงลักษณะของโรงภาพยนตร์ระบบ Stand alone แล้ว จะเห็นได้ว่าไม่
สามารถที่จะดำรงอยู่ภายใต้ภาวะความต้องการที่หลากหลาย และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของ
สังคมได้ อันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงภาพยนตร์ระบบนี้ได้หายไป และถูกแทนที่ด้วยโรงภาพยนตร์
ระบบมัลติเพล็กซ์
2. เนื้อหาของภาพยนตร์ ที่ได้มีการฉายในโรงภาพยนตร์ในยุคหลังได้มีการปรับเปลี่ยน
ประเภทหนังที่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม ศีลธรรม วิถีวัฒนธรรมประเพณีของคนในพื้นที่
โดยเฉพาะการฉายภาพยนตร์เรตอาร์
3. พื้นที่ และรูปแบบ การเข้าไปร่วมกิจกรรมนันทนาการโดยการชมภาพยนตร์ในโรง
ภาพยนตร์ในยุคหลังได้ถูกปฏิเสธจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีความเคร่งครัดทาง
ศาสนา เนื่องด้วย ความไม่เหมาะสม และขัดกับหลักการในเรื่องการปะปนกับหญิงชายที่มีอายุตีสันท
ในครอบครัว ประกอบกับเนื้อหาของภาพยนตร์ในยุคหลังส่วนใหญ่มีแนวโน้มชักจูงไปสู่รูปแบบ
แนวคิด ที่มีใช้แนวทางของการเป็นอิสลามิกชนที่ดี ผู้ปกครอง และผู้ที่มีความเคร่งครัดในหลักการส่วน
ใหญ่จึงหลีกเลี่ยงและปฏิเสธการนันทนาการในรูปแบบดังกล่าว และมีการปรับเปลี่ยนไปสู่การ
นันทนาการรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทด้านวัฒนธรรม ความเชื่อของผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่
4. ผู้ดำเนินกิจการโรงภาพยนตร์ หากวิเคราะห์ในเรื่องประวัติศาสตร์การดำเนินกิจการโรง
ภาพยนตร์ จะพบว่าเจ้าของโรงภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นทั้งคนภายในและภายนอกพื้นที่ แต่ทั้งหมด
มิได้เป็นผู้ที่มีได้เป็นชาวมลายู และมุสลิมเช่นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูได้อย่างลึกซึ้ง การขาดการวิเคราะห์มิติ
ด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่สอดคล้องกับค่านิยมของผู้คนและยุคสมัย อัน ส่งผลให้การ

นำเสนอและฉายภาพยนตร์ในยุคหลังมิได้มีเนื้อหาหรือประเภทหนังที่สอดคล้องกับความเป็นตัวตนของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่เช่นดังในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านหลักการคำสอนของศาสนาอิสลาม ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่บางส่วนเกิดการคลั่งคลายในรสนิยมในการชมภาพยนตร์ที่มาจากพื้นที่อื่นที่มีความแตกต่างจนเกินไป และบางส่วนได้หันกลับไปสู่การชมภาพยนตร์แผ่นซีดี ดีวีดี จากประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย ที่มีการนำเข้าจากผู้ไปประกอบอาชีพรับจ้างในประเทศมาเลเซีย ซึ่งให้ความรู้สึกร่วมกันทางชาติพันธุ์และความเชื่อมากกว่าภาพยนตร์จากพื้นที่อื่น ๆ

ปัจจัยภายนอก

1. บริบททางสังคม ทศนคติ ค่านิยม ของคนในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป อันมาจากหลาย-หลากปัจจัยด้วยกัน เช่น การศึกษาด้านศาสนาที่นำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น หรือกระแสอิสลามานุวัตร ที่มีใช้เพียงเฉพาะมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่เท่านั้น แต่แนวคิดและการปฏิบัติดังกล่าวได้ถูกขยายและนำไปสู่การปฏิบัติของมุสลิมทั่วโลก อันถือเป็น กระบวนการองค์รวมของการกล่อมเกลาทางศาสนาและแนวทางในการอุทิศ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลามในทุกแง่มุมชีวิต
2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ สามารถเข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น มีทางเลือกที่หลากหลาย ราคา ประหยัด และสามารถดูได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ดังจะเห็นได้จาก ยุคที่โรงภาพยนตร์ระบบ Stand alone เริ่มเสื่อมความนิยมจากผู้คน การมีทีวี วีดีโอ และแผ่นซีดี ดีวีดี อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่ายเคเบิล ถือเป็นทางเลือกในการชมภาพยนตร์และข่าวสารต่าง ๆ ให้ผู้คนได้มากขึ้นกว่าในอดีต
3. ทางเลือกในการนันทนาการที่นอกเหนือจากการชมสื่อทางสายตามีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีรสนิยมด้านกิจกรรม และความต้องการที่แตกต่างจากผู้คนในอดีต และมีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วตามยุคสมัย

7. ปัญหาและอุปสรรคการในดำเนินงานวิจัย

ในการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ปัตตานีรามา : ชีวิต ความทรงจำในเมืองตานีหลังจอภาพยนตร์ (Pattani Rama : Life to remember behind the scene) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ด้านกระบวนการทำงานวิจัย

การทำงานมานุษยวิทยาที่ศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยเฉพาะการทำงานในรูปแบบมานุษยวิทยาที่ศึกษานั้น เป็นการถ่ายภาพและบันทึกจากการถ่ายทำและบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบันที่มีได้ปรุงแต่ง ซึ่งผลก็เป็นที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจปะปนกันไป อันเกิดจากสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงถึงคาดไม่ถึง และการไม่เป็นไปตามความหมาย เช่นการพูดคุยสัมภาษณ์ในเรือระหว่างชมโรงภาพยนตร์ที่อยู่ใกล้กับแม่น้ำ การเก็บเสียงสัมภาษณ์ที่ติดเสียงรบกวนจากเครื่องยนต์เรือเข้ามาเป็นส่วนปะปนกับเสียงพูดคุยด้วย การสัมภาษณ์ด้วยภาษามลายูที่ผู้วิจัยไม่เข้าใจแต่ทางทีมงานนักวิจัยเป็นผู้ใช้ภาษามลายูได้เป็นอย่างดีการให้ข้อมูลที่ได้รับการรับและเป็นคนเอง เป็นต้น

2. ขอบเขตการลงพื้นที่ เพื่อการสืบค้นหาข้อมูล

ในเบื้องต้นการวิจัยนั้นมีงบประมาณที่จำกัด และอันเนื่องมาจากสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางทีมงานวิจัยจำกัดขอบเขตการทำงานวิจัยอยู่บนพื้นที่จังหวัดปัตตานีเท่านั้น แต่ผู้ให้ข้อมูลและลักษณะข้อมูลที่เป็นประโยชน์นั้นครอบคลุมไปในเขตเทศบาลเมืองยะลาด้วย ทั้งนี้ระยะเวลาการเดินทาง และเวลาการให้สัมภาษณ์ข้อมูลควรอยู่ในขอบเขตเวลากลางวันอันเนื่องมาจากการลงพื้นที่การเดินทางมีความเสี่ยงในเวลากลางคืน

3. ความ ยาก-ง่ายสำคัญในการลงพื้นที่ทำวิจัย

สถานการณ์ในพื้นที่เป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งในการลงพื้นที่วิจัย และส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความหวาดระแวงในการให้ความร่วมมือ เช่น การไม่ยินยอมให้สัมภาษณ์ การไม่ยินยอมให้บันทึกภาพ บันทึกเฉพาะเสียง การหลีกเลี่ยงในการพูดคุย เป็นต้น

4. ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่หลงเหลือยากต่อการติดตาม

ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 บุคคลผู้ให้ข้อมูล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงภาพยนตร์ปัตตานีรามาหลงเหลืออยู่น้อยมากในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และการติดตามหา คนที่เกี่ยวข้องกับโรงภาพยนตร์โดยตรงต้องมีค่าใช้จ่ายสูงและระยะเวลาที่จำกัดในการทำงาน เมื่อโรงภาพยนตร์ปิดตัวลงคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องก็เดินทางออกนอกพื้นที่เพื่อหางานใหม่ในจังหวัดใกล้เคียง และการไม่มีการจดบันทึกที่อยู่หรือติดต่อเพื่อนร่วมงานทำให้ไม่สามารถพบผู้ให้ข้อมูลได้

4.2 หลักฐานที่เกี่ยวข้องถูกทำลาย การไม่ให้ความร่วมมือ และหายสาบสูญยากแก่การติดตามการปิดตัวของแหล่งบันเทิง โรงภาพยนตร์นั้นเกิดจากการเสื่อมความนิยมลงทีละน้อยใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน และไม่มีการคาดการณ์มาก่อนว่าโรงภาพยนตร์จะหายไปทีละจุดและไม่

มีการหวนกลับมาดังเช่นที่เคย ดังนั้นหลักฐาน หรือการหาคนที่พอจะมีหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงภาพยนตร์จึงมีไม่มากเท่าที่ควร

5. ระยะเวลาในการวิจัยสั้นเกินไป

8. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นอิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีผลต่อโลกทัศน์ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นรูปแบบ แนวทางการนันทนาการที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และความต้องการของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ภาวะความไม่สงบในพื้นที่
3. ควรมีการศึกษารูปแบบประเภทของภาพยนตร์ หรือโรงภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับหลักการศาสนา และความต้องการของผู้คนในพื้นที่
4. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูล “อนุสรณ์แห่งความทรงจำ : ในเมืองตานีสู่ชนรุ่นปัจจุบัน” พร้อมจัดทำเป็นนิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อให้ข้อมูลความรู้ และมีการฉายหนังเร่ (หนังเก่า) ให้แก่ผู้คนเยาวชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ ทิพย์พฐ์ กฤษสุนทร. (2554). สื่อพื้นบ้านศึกษาในสายตานิเทศศาสตร์ โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว .) ศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ.(2555). สื่อเก่า- สื่อใหม่ สัญญะ อัตลักษณ์ อุดมการณ์. โครงการเมธีวิจัยอาวุโส “ กระบวนทัศน์ใหม่ของการสื่อสารศึกษาไทย ” กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ สื่อเพื่อชุมชน. (2543). การประมวลองค์ความรู้ กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .
- กำจร หลุยยะพงศ์ สมสุข หินวิมาน.(2552). หลอน รัก สับสน ในหนังไทย ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ .ศ.2520-2547) กรณีศึกษาตระกูลหนังผี หนังรัก และหนังยุคหลังสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,สยาม.
- กำจร หลุยยะพงศ์.(2547) หนังสือภาคเนย์:การศึกษาภาพยนตร์แนววัฒนธรรมศึกษา โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษดา เกิดดี .(2541). “ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม.” ใน ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์: ศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ หสน.
- จรินทร์ ธานีรัตน์. (2528). นันทนาการชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย . 2544 ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาทิพย์ ฉัตรภูติ .(2547). ตำนานโรงหนัง. กรุงเทพฯ: เวลาดี.
- ปิยะนันท์ นิภานันท์ .(2554) ความทันสมัยในภาพเรื่องแสง : ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของโรงภาพยนตร์ในสังคมปัตตานี ใน วารสารรู้ไปยาวด : วารสารด้านเอเชียศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2554). (ออนไลน์).
- เว็บไซต์ rubaiyat.wu.ac.th/main/download.php?type=4&id=ATC...เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2555.
- พัชนี เชยจรรยา .(2538).แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พัชนี เชยจรรยา และคณะ .(2534). แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬา.
2555. การสื่อสารมวลชน(ออนไลน์). เว็บไซต์ <http://elearning.aru.ac.th/3011102/soc42/topic5/linkfile/print5.htm> เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2555.
- วสุ ศักดินันท์ .(2551). ภาพยนตร์สื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่ศาสนา. (ออนไลน์) เว็บไซต์ www.crs.mahidol.ac.th/news/minithesis/2551/032.doc เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2555.
- วัฒนา พุทธางกูรานนท์ .(2533). สื่อสารมวลชนกับสังคม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วิกิพีเดีย .2555 ข้อกฎหมาย 2555 ความหมายสื่อมวลชน(ออนไลน์).

บุคคลานุกรม

เจ๊ะเยาะ หะยีเยาะนา. (14 เมษายน 2556). สัมภาษณ์.

จิรศักดิ์ อรุณวัชรพันธ์.(3 มิถุนายน 2556).สัมภาษณ์.

จู้ ลิมวนาทิพงษ์. (3 มิถุนายน 2556). สัมภาษณ์.

ชลิต เดชาภิชล.(31 พฤษภาคม 2556).สัมภาษณ์.

ตูแวม ตูแปตูเต๊ะ.(8 กรกฎาคม 2556). สัมภาษณ์.

นักวิช สุรัตน์วรพล.(2 มิถุนายน 2556).สัมภาษณ์.

นียะ ยะโก๊ะ.(27 เมษายน 2556). สัมภาษณ์.

ปีเปาะ เปาะเต็ง.(29 เมษายน 2556) สัมภาษณ์.

ประสิทธิ์ ลิมวนาทิพงษ์ (3 มิถุนายน 2556). สัมภาษณ์.

ยะห์.(10 กรกฎาคม 2556). สัมภาษณ์.

รอปีอะห์.(2556). สัมภาษณ์.

วุฒิ พงศ์เลิศนภาพกร.(14 เมษายน 2556). สัมภาษณ์.

สมภพ เกาไศยาภรณ์ .(1 มิถุนายน 2556).สัมภาษณ์.

สุรพล สุรัตน์วรพล.(2 มิถุนายน 2556).สัมภาษณ์.

อาคะนาล ดอรอฮิม .(26 พฤศจิกายน 2555). สัมภาษณ์.

อุเซ็ง เจ๊ะหลง. (26 เมษายน 2556) สัมภาษณ์.

อับดุลเลาะ ตาเยะ. (24 เมษายน 2556). สัมภาษณ์.

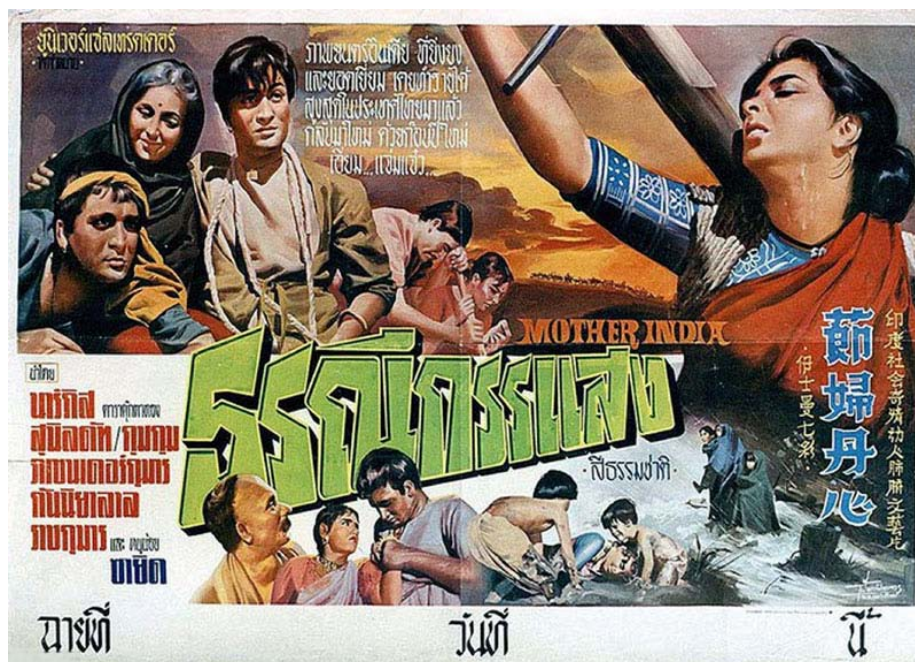
CINEMA ENLIGHTENS



ปัญญา อนุปปาโท จลจิตการ

ภาคผนวก

ภาพวาด โปสเตอร์ภาพยนตร์อินเดียที่เป็นที่นิยม



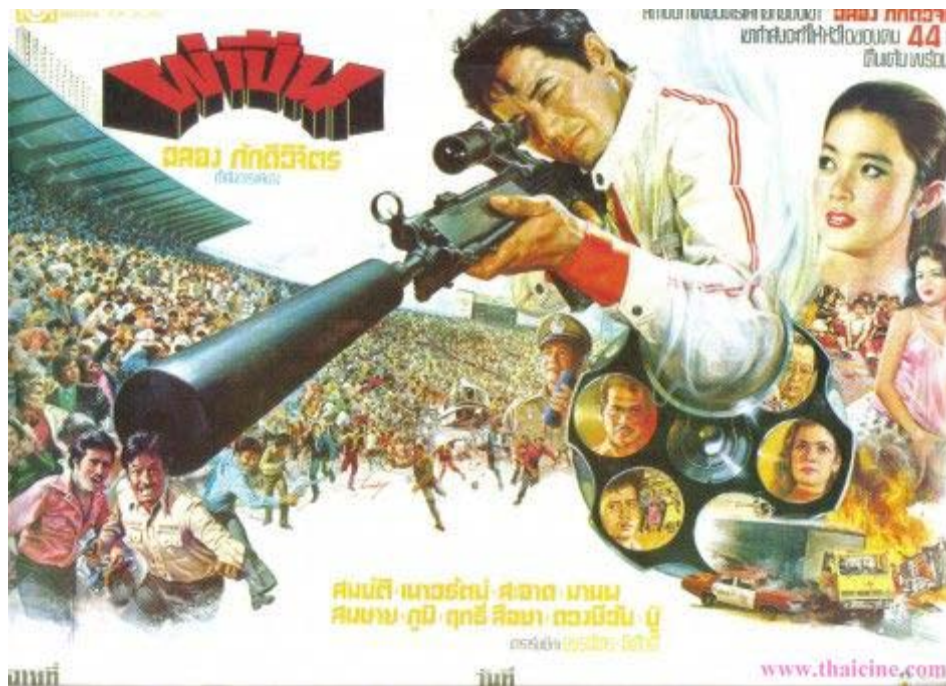
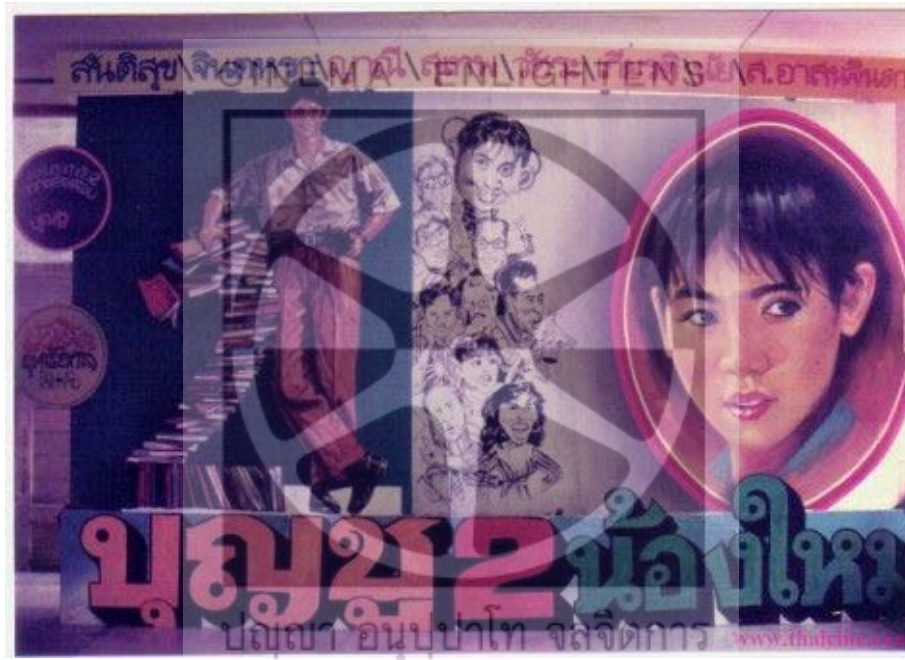
ภาพวาด โปสเตอร์ภาพยนตร์จีน ฮองกงที่เป็นที่นิยม



ภาพวาด โปสเตอร์ภาพยนตร์ฝรั่งที่เป็นที่นิยม



ภาพวาด โปสเตอร์ภาพยนตร์ไทยที่เป็นที่นิยม



โรงภาพยนตร์ในเมืองปัตตานีในอดีต



ขวามือคือ วีกิงส์ ซ้ายมือคือวีกินวส์